

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

AYLIK
SANAT
EDEBİYAT
DERGİSİ
haziran'85
46
KDVdahil
250TL

YARIN

1960-70 dönemi
"gençlik liderleri
tartışıyor"

İlhan Selçuk
"Gençlik, gençliğini
yaşamak için
tez elden
olgunlaşmaya
bakmalı"

SİNEMADA
KADIN

1960-70 DÖNEMİ GENÇLİK LİDERLERİ
TARTIŞIYOR

- MEHMET İZLER/Tarih İçin Tartışmaya
Başlarken 17
- OSMAN SAFFET AROLAT ile Konuşma/
Gençlik Din de Bugün de Toplumun
Yanında 18
- TOKTAMİŞ ATEŞ ile Konuşma/Sol Sağ
Değildi Karşı, İlerici-Geçici Kavga'yı 20
- HÜSEYİN ÖMÜR ile Konuşma/Yasaklar Dülma
Baska Yasaklar Getirilmesine Neden Olur
(Konuşmalar: Orhan Sami) 23

SİNEMADA KADIN

- JANNIKE AHLUND/Emeklerden Yürüyen
Bebek Kadın Sineması
(Türkçe: Yarin Çeviri Kurulu) 7
- BASKALDIRAN KADIN OYUNCU:
VANESSA REDGRAVE (Derleyen: Gürhan
Uçkan) 8
- DAISY GRANADOS ile Konuşma
(Türkçe: Yarin Çeviri Kurulu) 9
- ALPER FİDANER/Sinema Kadına Bakıyor 10
- GERTRUD KOEN/Bir Kadın Gözüyle Federal
Almanya'da Kadın Sineması (Derleyen:
Ertan Yılmaz) 11

EDEBİYAT

- OKOT P. BİTEKTEN ŞİİRLER (Türkçe:
Yusuf Cemal) 3
- JORGE ENRIQUE ADDUM/Şiir
(Türkçe: Yaserin Çevirisi) 5
- ERGÜL CETİN/Şiir 13
- ABDULLAH ŞİYAMİ/Ölümünün 100. Yılında
Viktor Hugo ve 'Seffiller' 14
- BEHCET AYŞAN/Şiir 24
- HÜSEYİN FERHAD/Modern Türk Şiirinin
'Başlangıç Çirgisi' 25
- RAHİM EMEC/Şiir 25
- ŞUKRU ERBAŞ/Şiir 27
- OKUMA NOTLARI 28
- ŞİİR PENCERESİ 28

KÜLTÜR

- İLHAM SELÇUK ile Konuşma/Gençlik
Gençliğini Yaşamak İçin Tez Eden
Öğünleşmeye Bakmalı (Konuşan: Yarin
İstanbul Bürosu) 4
- YARIN/Tek Tek Mi, Birlikte Mi? 6
- GENÇLİK PANNELERİ - İstanbul/İzmir 26
- AFGANİSTAN İÇİN SÖYLENMEYENLER
(Derleyen: Yarin Araştırma Bürosu) 35

TIYATRO

- GENÇLİK TIYATROSUNDA İNŞİYATİF
GENÇLERİN OLMALI/Söyleşi (Katılanlar:
Yılmaz Eray, Ali Maric, Ali İhsan Kaleci,
Yaserin Çevirisi) 12

KAPAK

OKAN ÖZDEMİR

Tarih Bilinci

Haziran ayının son günlerine doğru üniversitelerimizin büyük bir bölümü kapanmış olacak. Bir öğretim yılının daha ardından konuşulurken, YÖK'ün suçları artacak. Parlamenter sisteme sahip bir ülkede, padamentonun da birşey yapamadığı YÖK, öğrenciler için yeni sorunlarla dolu olacak bir yıla daha hazırlanacak. Bir öğretim yılı daha 'geçiştilirilecek', tatlı gönü huzuru ile girilecek. Öyle ya, bu bir yılda bayağı iş becerdi YÖK. Parasal öğrenimle yetinmedi, harçlarını ödemeyen öğrenciye haciz uygulaması getirdi. Binlerce öğrencinin üniversiteyle bağını kesti. Diplomalı işsizlere binlercesini daha ekledi. Demokratik yaşamın vazgeçilmez bir unsuru olan katılım ülkesinin hayata geçirilmesine kendi alanı içinde izin vermemenin yasal olmayan çarelerini aradı. Öğrenci derneklerini engelleme yolunu seçti. Öğrencilerin en doğal haklarına ve istemlerin, beşlenme, bannma sorunlarına, binlerce dilekçeye gözlerini, kulaklarını kapadı. Evet YÖK'ün suçları büyüyor. Bir yılda yönetmelikleri onlarca kez değiştirilebilen uygulamaları daha başansızlığa uğradıkça, yeni yönetmelikler çıkaran YÖK kaldıkça, bu sahneler artacak, gerçekler gözmezden gelinecek. Sorunlar büyüdükçe top başkasına atılacak. 'Anayasa değişikliği gerek' denilecek. Ben yapamı ama meclisten çıkması gerek denilecek. Mecliste tartışmalar olacak, umudlar verilecek, imzalar toplanacak. Öğrenciler sorunlarını anlatmaya meclise gidecek. Binlerce dilekçe yollanacak. YÖK gene bildiğini okumayı sürdürecektir. Ancak son yılların gençlere ve insanlara öğrettiği sabırlı olmak özelliğine, artık suskun kalınamayacağını koşullarda eklenicek.

Yarın Haziran sayı ile birlikte gençliğin dergisi olmanın sorumluluklarından birini daha yerine getiriyor; Gençliğin tarihini tartışmaya başlıyor. 1960-70 dönemi gençlik liderlerinin tartışmasını, 80'li yılların gençliğinin önüne getiriyor. Yakın tarihimizden alacağımız derslerle toplumsal boşullarımızın zedeklenmesine karşı uyanık ve azimli olmayı bize öğrettiği özelliklerin nasıl birarada düşünülmeli gerektiğini göreceğiz. Her zaman önemini kavradığımız tarih bilincine sahip olmayı, Yarin sayılarında tartışarak yeniden oluşturacağız. Bu sayı Hüseyin Onur, Toktamış Ateş ve Osman Saffet Arolat ile başlayan tartışmamız gelecek sayılarımızda da aynı ağırlıkla sürecek

Yarin okuyucuları anımsayacaklardır, bundan yaklaşık bir yıl önce yine bu aylarda birçok abonemize dergimiz ulaşmamış, dağıtımımızın büyük bir bölümünü birlikte yaptığımız PTT ile sorunlanmış olmuştur. Belki bir 'raslantı' olarak son aylarda okuyucularımızın çabaları ve kendi gözlemlerimizin sonucu PTT ile yeniden sorunlar olduğu ortaya çıktı. Eline dergi ulaşmayan okuyucuların mektupları sonucu, PTT'ye durumu ilettik. Bize verdikleri yanıt, sorunun incelendiği yönünde. Okuyucularımızdan bu konuda katışılacakları sorunlarını bize en kısa sürede iletmelerini bekliyoruz.

İzmir büromuz yaklaşık bir yıldır çalışmalanını sildirdiği bürosundan taşındı. İzmirli okuyucularımız için yeni adresimiz şöyle: 856. Sok. Nurhan No:3/502. Könek

Sevgiyle, dostlukla..

□ SAHİBİ
Sami Alptekin

□ SORUMLU YAZIŞLARI
YÖNETMENİ
Fusun Öztürk Bayşan

□ BÖRÜ VE TEMSİLCİLİKLER
İsviçre: Gürhan Uçkan
Box 38045, 100.64
Stockholm
F.Almanya: Mehmet Bilgin

Hollanda: Ramazan Ekinçi
Postbus 392
6040 AJ Roermond
İzmir: 856. Sok. k
Nurhan 3/502
Konek-İzmir
İstanbul: Divanyolu,
Hoca Rüstem Sok. k,
Zafer Han No: 7
Kat: 4-14 Çağaloğlu - İstanbul

□ DAĞITIM
Etkin Dağıtım

□ ABONE KOŞULLARI
Yurtiçi/ Yıllık 2400 TL
Altı Aylık 1200
Yurtdışı/ Yıllık 30 DM
Altı Aylık 16 DM
Yurtdışı tek fiyatı 3 OM

□ İLAN FİYATLARI

Kapak/
Tam Sayfa : 80.000.-TL
Yarım Sayfa : 50.000.-TL
Çeyrek Sayfa : 25.000.-TL
İç Sayfalar/
Tam Sayfa : 50.000.-TL
Yarım Sayfa : 25.000.-TL
Çeyrek Sayfa : 13.000.-TL

□ TEKNİKİŞLER
Dizgi: Norm Dizgi
Film: Reprotan
Baskı: Senem Basım ve
Kapak Baskısı: Maya
Grafik Dözenleme: Yarin

□ YÖNETİM ADRESİ
Hanımeli Sokak, 13/15
Sihhiye/Ankara

□ YAZIŞMA VE HAVALE
ADRESİ
Yarin, P.K: 723. Kızılay-
Ankara.

□ POSTA ÇEKİ
Yarin Dergisi, 16486 0

okot p'bitek

LAWINO'NUN ŞARKISI

Türkçesi : YUSUF CEMALİ
GÜLER S. DEMİR

1931'de Kuzey Uganda'da Gulu'da doğdu. Bu bölgedeki Akoli insanının sözlü yazını (Mbarinda) çalışmıştır. 1958-63 yılları arasında İngiltere'de kalmış, eğitimini burada yapmış; ilk yazdığı şiir kitabı "Lale-Tari" adlı Akoli romanı ile başlamıştır.

Zorlu bir dönemde Uganda ulusal tiyatrosunu yönetmiş; Gulu ve Kisumu'da sanat festivalleri başlatmış; çeşitli üniversitelerde öğretimlik yapmıştır. 1982'de ölen yazının önemli yapıtları arasında "Song of Malay", "The Horn of My Love" ve "Here and Hornbill" sayılabilir.

Ölümünde ilk kez yayımlanan p'Bitek'in aşağıdaki şiirleri "Song of Lawino" adlı kitabının 7. ve 9. bölümlerinden alınmıştır.

(7. Bölüm den)

Ay'ı hepimiz biliyoruz,
Kaçar gider
Tırmanır tepelere
Ve iner.

Aydınlatır gecemizi,
Gençler sever onu
Büyüclerse nefret eder,
Ve ulur sırtlanlar
Vurunca ayışığı gözlerinin içine.

Belli aralarla her kadın ayı görür.
Ve bir genç kız ilk kez
Gördüğünde onu
Anlar toprağın ekilmeye
Hazır olduğunu.
Ve bahçevan
Canlı tohum dolu iki torba
Ve güçlü bir çapayla geldiğinde
Kırmızı zengin toprak
Şişer yeni bir yaşamla

Olaçak iş değil
Sırtını dönmek kocana
Ama bebeğin dişsiz bir köpükse daha
Ve ayı görürsen
İşte o zaman dönersin sırtını kocana

Bu büyük arzuna karşı koymasın
Doğacak çocuğun hasta
Ve zayıf olur
Dizleri lapa gibi
Yumuşak olur,
Karnı şişer,
Ve hasta midesinin ağırlığından
Ayakta duramaz olur!

(9. Bölüm den)

Anam tanınmış bir çömlekçiydi.
Büyük çanaklar yapardı,
Sebze çanakları,
Uzun boyunlu güzel testiler,
Ve su kapları yapardı
Ve tüpün içmek için çubuklar,
Ve topraktan büyük tekneler yapardı
Yıkamak için.
Kullandığı çamuru
Oyitino nehrinin ağzından
Kazıp çıkarırdı;
Bütün çömlekçiler bilirdi orasını.

Küçük bir kızdım,
Memelerim de daha yeni çıkmaya
başlamıştı,
Ve ben de öğrendim
Anımla çamur taşımayı,

Tanrı nereden bulmuş
Bu kadar çamuru?
Hangi kapta karıştırmış?
Gök yüzünü biçimlendirdiği
Ve dünyayı yarattığı çamuru
Hangi nehrin ağzından almış?
Nehirden getirdiği çamuru
Bütün gece kurumaya bırakır anam
Bir tokaçla iyice döver
ertesi gün.
Ve sonra biçimlendirir
Çanak, çömleklerini,
Ateşte çatlatır, kırar mı?

Peki, gökyüzü yokken
Ve yeryüzü henüz yoğrulmamışken
Ne yıldızlar
Ne de ay varken,
Hiç birşey yokken,
Nerede yaşıyormuş Tanrı?

Tanrı çamurunu
Nereden kazıp çıkarmış?
Göğü yoğurduğu çamuru
Ve ayı
Ve yıldızları yoğurduğu çamuru?
Hangi nehrin ağzından çıkarmış?

Ve tanrı çamuru çıkarırken
Nerede durmuş?
Ve çamuru eve getirdiğinde
Gece kıvamını bulsun diye
Nerede bırakmış?
Ve tokaçla döverken
Nerede kırılmış?

Ne vardı,
Tanrı daha
Kendini yaratmamışken?
Ne vardı?

Gökyüzü daha yoğrulmamışken,
Yokken yeryüzü,
Ay yokken,
Ve Baş Tanrı daha orda değilken,
Ve daha kendini yoğurmamışken,
Herşeyi yoğurduğu çamuru
Nereden buldu?

Nereden buldu,
Kendini yoğurduğu çamuru?
Hangi nehrin ağzından?
Tanrı orada değilken,
Kafası yoğrulmamışken,
Ve gözleri
Ve elleri
Ve bacakları

Ve kalbi orada değilken,
Herşeyi yarattığı çamuru
Daha gözleri olmadan
Nasıl buldu?

İlhan Selçuk

"Gençlik, gençliğin i yaşa tez elden olgunla sma

YARIN □ Cumhuriyet gazetesiyle kimliğiniz bütünleşmiş durumda. Daha açıkçası sizsiz Cumhuriyet gazetesi düşünülemiyor. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

İLHAN SELÇUK ■ Cumhuriyet gazetesiyle bağıntımı birkaç boyutta düşünmek gerekiyor. Yazarlık yaşamında çok uzun sayılabilecek bir süre Cumhuriyet'teyim. Çeyrek yüzyıl az buçuk değil. Okur beni köşemde gördükçe Cumhuriyet'le bütünleştirdi.

Ne var ki bu kadan yetmez. Cumhuriyet sıradan bir gazete değildir. Belirli tarihsel koşullarda kurulmuştur. Ulusal Bağımsızlık Savaşındaki "Yeni Gün" gazetesi, Cumhuriyet devrimiyle birlikte, Cumhuriyet'e dönüşür.

Demek ki Cumhuriyeti anlamak Türkiye'de devrim tarihini öğrenmekle olasıdır. Cumhuriyet gazetesini Yunus Nadir kurdu; zaman içinde Cumhuriyet'i kurumsallaştıran Nadir Nadi'dir. O olmasaydı, Cumhuriyet ne bugünlere ulaşır, ne de bu düzeye yükselebilirdi. Nadir Nadi, yazmadığı zaman da Cumhuriyet'in satır aralığında hep okunur.

Türkiye'de bir uygarlık savaşımı veriliyor. Biz sanayi devrimini gerçekleştirilmiş bir ülke değiliz. Siirdürdüğümüz uğraş, sanayi kapitalizminin çarklarını döndüren bir toplumsal dizende sosyalizm arayışına benzemiyor. Somut gerçeklerimizi iyice bellemek için çalışmalıyız. Çağdaşlık, demokrasi, devrim, halkçılık, bağımsızlık davalan Türkiye için bugün de günceldir. Cumhuriyet'in yayını bu eksende sürüyor. Her yeni gün, bu omurganın eksenine takılmış bir eklemdir. Ben 1960'ları, 1970'leri Cumhuriyet'le yaşadım; 1980'lerin yansına Cumhuriyet'le ulaştık.

1960'larda haftada birkaç gün ağır ceza mahkemelerine sarık olarak çıkar, sayısını unuttuğum davalarda yargılanırdım. 12 Mart döneminde İstanbul'da sıkıyönetim ilan edilir edilmeye, ilk gözaltına alınmış kişi oldum. Bunca uzun zaman içinde yaşadığım bütün davalardan aklımdan, eski deyimle "beraat" ettim. Nadir Nadi bu süre içinde sapa sağlam durdu; hiç ödün vermedi. 12 Eylül'den sonra 70 yaşını aşkın bir gazeteci olarak ömrünü kaç kez yargılandı? Kaç kez savcı ve yargıç karşısına çıktı?

Genç iken devrimcilik kolay ve doğal görünüyordu. Ama demokrat ve devrimci olmak, bir yaşam boyu in-

sanın karakterini oluşturmazsa, değişsizleşir.

Devrim ve demokrasi tarihinin bize öğrettiği en büyük derslerden biri budur.

Cumhuriyet 1924'ten beri izlediği ilkel yayın siyasetini bugün de sürdürüyor. Gazetenin köşe yazarları bu kapsam içinde bağımsızdır. Benim yazarlığım da bu çizgide yorumlanmalıdır. Ancak ben bir kişiyim; Cumhuriyet bir kurumdur ve kurumsallığı çok güçlüdür. Ben olmasam da Cumhuriyet sürer. İnsan öçülerini bilmelidir. Cumhuriyet; temel felsefesini korudukça, işlevini yitirir. Cumhuriyet'tir. Gazeteyi yolundan sapıracaklara karşı okurun tepkisi büyük olur. 12 Mart döneminde böyle bir deneyim yaşadım. Sonucu da gördüm. Dünya basın tarihine geçecek bir olaydır Cumhuriyet'in 12 Mart öyküsü...

□ Bir gazetede en zor iş köşe yazarlığı olsa gerek. Her gün değişik konuları bulmak, işlemek ve toplumun her kesiminin ilgisini çekecek biçimde yazmak zordur sanırım. Siz zannediyorum böyle bir zoduk çekmiyorsunuz. Her gün değişik konuları ilgi çekik ve ayrıca çok açık, net ve belirgin bir üslupla işliyorsunuz. Bunu nasıl başarıyorsunuz?

■ Köşeyazarlığı hem güç hem de nankör bir iştir; büyük soluk ister. Ne var ki köşeyazarlığı derken gerçek köşeyazarlığından söz açıyorum. Eski usul alkışlıktan değil. Bulhan Felek ya da Refik Cevat Ulunay yöntemiyle fikra yazdığı ayn bir tür oluştunuyor; Okuru günlük derterleri arasında uyutup eğlendiriyor. Bu zanaat, biraz kalem ustalığına, biraz yazma kolaylığına dayanır.

Benim anladığım nitelikteki köşeyazarlığı, Türkiye'de değişik ve önemli bir işlevi üstlendi.

Köşeyazarlığında her gün hem öğrenci hem öğretmen olunur. Hem "şarh" hem "deşarh" işlemi yürütülür. Yüzbinlerce kişiyle birlikte soluk alıp verirsiniz. Hiç kimsenin tepeden bakmadan, kendi öğrencin, kendi öğretmenin olarak çalışacaksınız. Egemen sınıfların kazanımlarından, kanşırıldan, kamaşık konulan halkın anlayabileceği dilde söylemek için ne gerekiyorsa onu yapacaksınız. En yasaık dönemlerde en söylenemezleri söylemek için yol yordam bulacaksınız. Yazdığınız yazmasını bileceksin. Bir kunduracı

kötü kundura yapıyorsa, devrimciliği lafta kahr. Solcu kunduracının kötü kundurasını glyemezsin; ayağını vurur, çabuk eskir. Sağcı kunduracı daha ustaysa, istemeye istemeye onun dükkânına gidersin. Bir yazının emeğin hakkını savunması, okunması için yetmez; okutmak için ustalığını göstereceksin. Estetik ve mantığın mimadığı avuç içi kadar yazıda bir bütünlük oluşturacak. Günlük köşeyazısı deyip geçmiyeceksin; beğenmezsen yırtıp atacaksın, yerine yenisini yazacaksın. Bu işi sürdürmek için en başta moral gücü gelir. Egemen çevrelerin satır satır seni izlediklerini biliyorsun; hiç açık vermeyeceksin; yine de fikrini okuruna ulaştıracağını. Sen kendi yazını ber gün eleştirmek zorundasın. En küçük bir yanlış yaptığında en başta egemen çevrelerin görevleri yanışını suratına vunnak için sustada beklemekte idirler. Hepsinin olanakları geniştir. Bu cangılda yürüdüğünü bileceksin ve keyifle yürüyeceksin. Mahpushaneye ya da başka bir haneye konuk edildiğinde gık demeyeceksin.

İşte köşeyazarlığı böyle yapılabılır ve sürdürülebilir.

□ Köşe yazar olarak eleştirmek alternatif göstermek sorunların çözümünde önemli bir rol oynuyor mu?

■ Köşeyazarlığına başladığım yıllarda Anadolu'ya çıkınca ancak kimi illerde okuması yazması bürokrat kesimden kişilerle söyleşirdik. Köye girmek şöyle dursun, kasabada sol fikirlerle karşı büyük bir ürküntü vardı. Şimdi Anadolu'nun neresine gitseniz, köyden, bucaktan, kentten aydınlar çevrenizi sarar; İstanbul'da bir lokalde dertleşir konuşur gibi olursunuz. Nüfus bu arada yirmi milyon arttı, kentleşme patlamaya

dönüştü. 1960'lardan sonra derici partilerin birbiri ardına kurulması, hem dağınık, hem kapsamlı bir yaygınlığa yol açtı; solun 1970'lerde iktidara türmenir gibi oluşu da imvayı artırdı.

Buna karşılık bürokrasi kesiminde "halkçı ve devletçi" olmak suç sayıldığundan değişik bir gelişme izlendi. 1960'ların ikinci yansından beri bu değişim kimi zaman durak sayarak, kimi zaman hızlanarak gerçekleşiyor. Tutucu siyasal iktidarlara, devlet bürokrasisini kendi isteklerine göre yönlendirdiler. Bunlar gazetelerin eleştirilerine kulak asmazlar; bildiklerini oku lar.

Ancak halkın yüzde 30'unun en zor koşullarda bile sola oy vermesi, büyük bir olay, umut verici bir olgudur. Türk aydını bunun değerini bilmeli; ama, devlet örgütünü tutucu ve gerici siyasete araç yapmak isteyenlerin gücünü de bilmeli.

Bugün elinde yetki bulunan politikacı ya da devlet görevlisinin bildiğini okuması, her türlü eleştiriyi kulak tıkaması bir olgudur. Ne var ki bizim işimiz, şimdi halkla, hem de emekçi halkla.. Eğer halkla ülkel bir politikanın potasında bütünlük yaratılabilecek, Türkiye'de çağdaşlığı bayrağını yükseltebiliriz; gücünü duyurabiliriz; demokratik yaşamın ilk koşulu, bilimli emekçi kitlelerinin ülke yönetimine ağırlığını koymasıyla olur.

□ Başının bugünkü durumunun değeri düşünmeden yapıyor musunuz?

■ Başını da tek değil, çeşitli boyutlarıyla incelemeye çalıştım.

Babıllı'de iyi yetiilmiş, kişiliğini kazanmış, ağırlığını duyurmuş, deneyimli ve yetkin gazetecilerin, yazarların, çizirlerin sayısı az değildir.

mak için ya bakmalı”

Ama Türkiye’de basın tekelleşmeye gidiyor, gazeteler pazarlama şirketlerinin satış organlarına dönüşüyor. Son yıllarda özel kesimin ‘aynıcılık holdingleri’ milyarlarla oynamaya başladılar. Bunlar basına da sarfılar, gazeteleri satın aldılar, parasal güç azınlıktı; yayım ve dağıtım kurumları holdingleşmeye koşut nitelikler kazandı.

Bu, işin ekonomik ve parasal yanı.

Bir de hukuk yanı var.

Türkiye’de basın yasa ile çağdaş içerikten yoksundur. Fikir özgürlüğünün bulunmadığı yerde kuşkusuz basın özgürlüğünden sözcülemaz ama, son çıkanları yasalarda basının çevresindeki çember bütünü dalmıştır.

Oysa demokratik bir basın oluşmadan Bau demokrasileri niteliğinden bir demokrasi gerçekleştirilebilir mi? Bırakınız Batı Avrupa’yı bir yana, Amerika’daki ölçülerle basın özgürlüğü Türkiye’de geçerli midir?

Kimse bu soruya olumlu yanıt veremez.

Başının büyük ve etkin bir bölümü ‘Boyalı basın’dır.

‘Boyalı basın’ deyimi, Türkçe’nin olanaklarından tüüyor. Boyalı basın, renkli basından ayrılıyor. Renkli olmak başka, boyalı olmak başka. Bir kadın makyaj yapabilir; ama ‘çok boyanmış bir kadın’ denince değişik bir anlam çıkar ortaya...

Bizim basında kimi holdinglerin çok satışlı gazeteleri çok boyanıyor, ama boyandıkça güzelleşeceklerine çirkinleşiyorlar.

Başında bir özleştirilinin başlaması ya da başlatılması gereklidir. Eğer demokrat bir toplum olmaya yöneliyorsak, bu zorunluğu görmeliyiz.

■ Okudunuzla aranız nasıl? Yazılmanız karşı nasıl tepkilerde bulunuyodur? Anlatır mısınız?

■ Okudunuzla birlikte soluk alıp veriyor, söylüyor; mektup yazıyor okudunuz; bu mektuplar doğrudan yayınlamaya bile beni etkiler, yönlendirir, yazılma ya yandır. Köşeyazı gibi bu açıdan da değişiktir. Yazının tepkisini hemen alırsın. Okur en büyük öğretmen, en değerli öğrencidir.

■ Gençlik yılı dolayısıyla bu günün gençliğine dergimiz aracılığıyla ilemek istediğiniz bir mesajınız var mı?

Ne söylemek istersiniz?

■ Bugünün gençliği, 1980’ler Türkiye’sinde yaşıyor. Bu düşünceyi daha iyi vurgulamak için ‘1980’lerin gençliği’ diyelim. Çünkü 1980’lerin gençliği 1970’lerin çocukluğu; 1990’ların ortayaşısı ve 2000 yılının yaşlısı olacak bugünün gençliği...

1980’lerin gençliği dar kapıdan geçmek zorunda. 1960’ların ve 1970’lerin gençliği bu koşullar altında yaşamıyordu. Toplumda kapılar daraldı, geçitler daha belâh oldu.

Her kuşak, kendine düşünmesi gereken bir seçeneği yaratamaz; ama kendisinden önce oluşmuş koşullar içinde geleceğin koşullarını yaratmak için çalışabilir, toplum yaşamına ağırlığını koyabilir.

Birinci Dünya Savaşında Çanak Kule, Şark, Suriye, ve Irak Cephelelerini yaşayan ve savaşan gençlerin yazısını düşünün!... Ardından Ulusal Bağımsızlık Savaşı gelir.

Cumhuriyet kurulduğunda gençlik, bir başka dünyada buldu kendisini.

1980’lerin gençliği -çok güç ama- önce küçük yaşta tarihsel bilinci özümsemeye çalışmalı. Sonra da yaşadığı toplumun yasal koşullarında seçimini yapmalı. Bu seçimi, insanı ya da ‘köşeyi dönme’ yanına iteler, ya da ‘insan gibi nasıl yaşam?’ sorusunu gündeme getirir. İnsan gibi yaşamının koşullarını kavrayamayan bir kişinin ne gençliğinde mutlu olacağını sanıyorum, ne de yaşlılığında...

Bir gencin olgunlaşması, çağımızın koşullarında olmayacak bir şey değil. Diyorum ki gençler lusa sürede olgunlaşmak zorundadır. Olgunlaşmak, gençliğini de yaşamak için gerekli bir araç, bir silah...

‘Gençliğini yaşamadım’ diye bir söz vardır, ah ile vah arasındaki hayat anlayışını vurgular. Gençlik gençliğini yaşamak için tez elden olgunlaşmaya bakmalı. Çağımız dünyasında genç ile yaşlı, kadın ile erkek artık birbirine yaklaşıyor. En umutsuz ve kötü koşullarda bile yaşamın sevincini, erdemini, güzelliğini tatmak olanaklarını zorlamak gerekiyor. Gençliğin hem dünya görüşünde, hem sıvazı yaşamaya katkısında bu kapıları açacak bünç ve bilgiyi sahiplenmesi, hem kendi hem toplum için büyük katkı olacaktır.

Konuşma : YARIN İSTANBUL BÖRÖSÜ

1926 doğumlu Ekvador’lu ozan. Ekvador’da askeri yönetim 5 basına gelince sürgünde yaşamayı seçti. İki yıl Çin Halk Cumhuriyeti’nde kârdiktan sonra Paris’e yerleşti. ‘‘Toprak için Senin Adına Verim’’ adlı şıvasal içeriklidir: şıvılar kEAbi diktatörlük yıllarında Ekvador’da gizlice basıldı. Kuşafının ozanları arasında en çok okunan, gençleri en çok etkileyeni olarak bilinir. Şıvının militan, eylemci özüne karşın, biçimselliğe önem verir. ‘‘Tanrılar Karanlık: Gıyâh’’ adlı dev yapıtı: Ekvador’daki ‘‘Caf de las Americas’’ kütüphane büyük ödülünü kazanmıştır.

Jorge Enrique Adoum

Hoşçakal ve Hayır

Ölü bir edam gibi seveğim, oturuyorum, yumruklar dolusu unutuş ve kumtaşı saçıyorum çevreme, kemirdiğim tahta parçaları, benden artkalan taşlar ve günün birinde üzerine örtülecek çiçekler, ve beni günmek için senin tepene attıkları herşey: yanılğaların sarıhoşluk cümbüşleri, tını karmasıklığı sevginin, sessizlikle karıştığım tüm bir sevgi, almına dokunmamı engelleyen tınaklar.

Senin dünyünün gözlerimde bıraktığı haksız kalıtı geri veriyorum, dünyayı örnek alan karamsarlığımı, koridorun taşlarına içlerindeki alkolü skitan gözyaşlarını, gebeliğini önceden muştulayan kederimi, senin büyük gerçekliğine bağlı köklerini ve ensemdaki çılgınlığı. Yatağın orada duruyor yalnızlık ve melankoli dokulu çarşılarıyla, işim, parımonum, işsizliğim, içki ve aspirin için aldığım borçlar, ayakakabıların tamir istemeden yenileniyorlar, tabağının üzerine açık bir kitap bırakılan öğle yemekleri, büyük olay için bekleyişim, önemli iş, büyük gün için.

Yeniden başlıyorum. kinden doğuyorum anamdan doğar gibi, bütün kemiklerime bürünüyorum. Hemen bugün, şimdi ayrılıyorum bu keder otelinden.

Umutlu olmayı, başımsızlığın yıkımları arasında unutulmuş eski bir dil gibi, yeniden öğreneceğim, ama konuşmam gereken insanlar var-mektupla ölen insanlar ve ben buna inanmıyorum, ve onlar bana bilelerini göstermeye geliyorlar, senin yüzyılın acımasızlığı ve yılın öfkesiyle yarılmış bir mektubunu. Burada, yılların yağmalanması, eriştiğin kadar yüksek, kurtuluşunun çizgisi kadar uzun, kendi tutukluğun.

Duvanın önüne ruhlar yığılmış, duvara karşı yüzler, senin için gürecekler, madalyalardaki o güzel yüzü, ve kalem, silah, alet, kasık tutan ellerini: kavgı kendindedir, dönüş kendinle, çünkü sen mutlu olmalısın kendin istemeden bile.

İspanyolca’dan çeviren: YASEMİN ÇONGAR

Bugünlerde en çok kullanılan kelime kuşkusuz "demokrasi". Her kesimden, gruptan, partiden "demokrasi" yolunda istemler, çözümler gelmekte. Hiç kuşkusuz sevindirici bir gelişme. Ama.. Ama, kullanıldığı çokluğa karşın bızlı bir gelişim görülüyor. Bir yandan özellikle 6 Kasım seçimlerine girmeleri yasaklanmış iki partinin sözcüklerince "demokrasi" isteniyor, bu yönde ciddi girişimler oluyor, konu toplumca tartışılıyor, diğer yandan sorunlarını öğrenmek üzere parlamenteriler TBMM'ne davet edilen öğrenciler aynı gece gözaltına alınıyor. Bunların tümünü aynı kefede değerlendirmek çok zor, belki de "sancılar" diyerek iyimserce yorumlamak olası. Ancak olayları tek tek ele almak gerekliliği de ortada.

"ÖNCELİKLER BİLDİRGESİ"

VE SODEP

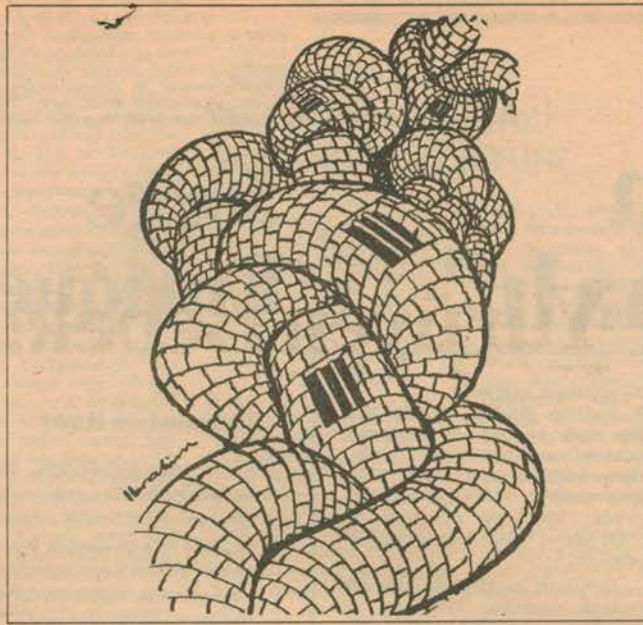
SODEP, geçtiğimiz ay, "öncelikler bildirgesi" adıyla bir çağrı yayınladı. Başta anayasa olmak üzere yasalardan gözden geçirilmesi istemiy-le başlayan çağrı, bu doğrultuda aynı istemleri, düşünceleri paylaşılanlarla ortaklaşa yürünecek yoldan söz ederek bitiyordu. "1. Hukuk devleti ilkesi SODEP'in önde gelen inancıdır. Bu bağlamda başta Anayasa olmak üzere tüm yasal çerçevenin yeniden gözden geçirilmesi, bunların insanın temel hak ve özgürlükleri ile çelişkili olan yönlerinin değiştirilmesi doğrultusunda bütün gücüyle çalışmayı ve zorunlu savaşımı vermeyi görev bilen SODEP hukukun üstünlüğünü Türkiye'de yeniden kurmayı amaç edinmiştir.

6. Demokrasinin bütün kurum ve kurallarıyla yaşama geçirilmesi için düşünce özgürlüğü vazgeçilmez koşuldur. Bu özgürlüğü sınırlayıcı yasa ve engeller kaldırılmalıdır. Düşünce-nin söz, yazı ve görüntü yoluyla topluma yayılmasına bütün sınırlamalardan kurtarılmalıdır.

7. Çokölçü demokratik sistemin temel kuramı olan aendika, demek ve meslek kuruluşlarının siyasal kararlara katılımının engellenmesi düşünülemez. Ülkenin geleceğini emanet ettiğimiz gençlerimiz siyasal yaşamdan uzaklaştırılmaz.

9. Tarihimizin hiçbir dönemi kararlılıkla birakılmamalıdır. SODEP, 2989 sayılı yasanın da bu anlayışla ele alınmasından ve değiştirilmesinden yanadır.

...Halkımızın karşı karşıya kaldığı bugünkü sorunlarımızın çözümünün temelinde siyasal tercihler yatar. Bundan dolayı toplumdaki tüm siyasal partilerin katılacağı bir seçimle oluşan yeni bir parlamenta, sorunların çözümünü açmanın ön koşuludur. SODEP bu yöndeki uğraşlarını, bitürleşmiş bir sosyal demokrat tabandan hareketle demokrasiye inanmış bütün güç ve kurumlara birlikte sürdürecektir." (SODEP Haberler Görüşler, Sayı 5, sy. 2) Bunun bir adımı olarak da SODEP Genel Başkanı İnönü, Başbakan Çelal İla bir görüşme yaptı, başında "muhabıra" adı verilen bir mektubu verdi. Mektupta da yukarıda sözü edilen bildirgenin kimi konuları yer alıyordu. Bunlar olayın özeti, kısaca sıralaması. Yorumlamasına çok daha özen istiyor. Öncelikli çağrınının bitiş kısmı ülkemiz için büyük önem taşıyor niteliktedir. Çünkü ülkemizde, aynı gün yürümeyi, kısa uzaklıklar için de olsa, birlikte yürümeye yönlendirilmiş alıkanlıkları etkin olduğu bir toplum ve politika yapısının

tek tek mi birlikte mi?

Yarın

olduğu tartışmasız kabul gören bir olgudur. SODEP'ce sıraladığı konulara "gelin birlikte elele birşeyler yapalım" diyerek yaklaşmaktadır. Sıraladığı konulara hiç kuşkusuz, ülkede demokrasinin önlmesi için önem taşıyan ve genel çerçevesiyle katılınmaması ve üzerinde tartışılmaması olanaklı olan konulardır.

DOĞRU YOL VE "SINIRLI" DEMOKRASİ

Bugünlerin bir diğer önemli olayı da Doğru Yol Partisi'nin bimen kongresidir. Yaklaşık iki ay, başkanın birinci sayfalannı üstelik de diğer konulara yer bırakmayacak kadar dolderan OYP, Cindoruk'un başkanlığı seçilmesiyle kendi deyimleriyle bir perdeyi kapatmış ve yenisini açmıştır. Cindoruk'un seçildikten sonra söyledikleri de ilginçtir, "enane-ti osil sahibine teslim edinceye kadar bırakmam." Artık konu açık; asıl sahip, bir bütün, vb. niteliklemlerle anlatılan kişi de belli. Adı basında da aşıktan yazıldı, delegelerin toplantı yaparken çekilen fotoğrafları, karikatürleri başında yer aldı, alıyor. Kuşkusuz karşı durulacak bir gelişme değil, aksine savunulması gereken bir olay. Politik yaşamda yasaklanmış kişilerin bulunmaması, karikatürleri başında yer aldı, alıyor. Kuşkusuz karşı durulacak bir gelişme değil, aksine savunulması gereken bir olay. Politik yaşamda yasaklanmış kişilerin bulunmaması, karikatürleri başında yer aldı, alıyor. Kuşkusuz karşı durulacak bir gelişme değil, aksine savunulması gereken bir olay. Politik yaşamda yasaklanmış kişilerin bulunmaması, karikatürleri başında yer aldı, alıyor.

gidir, teminatıdır. Bu yönde ilginç "şablon"culuklar da yapıyor, politik yelpazenin merkez sağıyla merkez solunun demokrasisi üzerinde anlaşılmalı, ülkenin demokratik geleceği için tek ve en önemli güç olacaktı türünden. Ardından da DYP'ye atıfındaki lidere, şu anda başkanlığa oturan kişiye önemli misyonlar yükleniyor. Her sözleri, davranışları neredeyse tartışmasız alkışlarla karşılanıyor.

Gerçek bu mu? Burada gene çok az da olsa savunulan bir görüş de katılmadığımızı belirtmek gerekiyor. Deniyor ki, "biz bunları tanınz, bunların yapacağı hiçbir şey yoktur." Doğru tanınz, istelik tanıdığımız yanlarını da inkar etmiyoruz, örneğin mahkemelerde henüz "aklanmamış" olan ve çok cildi suçlarla yargılanan bir eski politikacı tahtıyla edilmiş edilmeye evine koymaktan, kucaklaşmaktan vazgeçmiş değiller, yani politik göstergelere göre, onlarca "aklanmış" belki de "aklanma"yı gerektirecek bir yanı da yok. Yani belki de bir dönem sonra yinc kol kola yürüyebilecekler. Üstelik bu tek gösterge de değil. Cindoruk başkan seçiliyor, yaptığı konuşmada, demokrasilerde sınır yoktur diyetek bircün başında yer alırken, ama açıklamasını da Çağlayangil gibi "gene de vardır" diyerek yaparken sınırın yalnızca kendileri için geçersiz olduğunu bir güzel anlatıyor. Bütün bunlara karşın demokrasisi için yapılan tartışmada onların da önemli yeri olduğunu kuşku yok. Ve dahası bu yöndeki, Türkiye için yeni gelişme üzerinde ısrarla durulması gerekiyor. Durulması da önemli yeri olduğunu kuşku yok. Ve dahası bu yöndeki, Türkiye için yeni gelişme üzerinde ısrarla durulması da önemli yeri olduğunu kuşku yok.

olması gelecek ortadayken bile, belki de olmasının önüne geçebilmek için

TÜRK-İŞ VE KARŞI DURULAMA YAN İSTEKLER

Partiler düzeyinde demokrasi konusunu bu sıcaklıkta yürüten, demokrasisi katılmırlar sistemidir anlayışıyla yola çıkan çeşitli kesimlere yönelik engellemeler de sürüyor. Bunun en canlı örneğini sendikal kesim ve doğel olarak onun ne yapacağına şaşırmış liderliği yaşıyor. Bir de öğrenciler.

Türk-İş, genel sekreterlerini bakan vererek katıldıkları bir dönemin yasaların eleştirilmesinin etkililiğini yaşıyor mu bilmiyoruz. Çünkü ülkemiz "dün diündür" yaklaşımını kanıksamıştır. Ama bu yasalarla sendikacılık yapılamaz, diyerek sendikaların üst düzeylerinde oturmayı sürdürmek için yapılanları kolaylıkla açıklanamayacağı da ortadadır. Bir yandan hükümetle zirve çağrılar yapıp, bir yandan tabana "en büyük" mesajları vermenin kolayca açıklanamayacağı açıktır. En azından, demokrasisiyi örgütleri içinde geçerli kılması kabul edecek kadar demokratlaşmaları, iççilere de en büyük "hizmeti" vermiş olmaları ortadadır. Bursa'da düzenledikleri toplantıda bu yönde tabanlarından gelen ve bir süre sonra karşı durulamaz biçimde olacağına ipuçlarını veren katılmırlar isteklerinin en güzel göstergelerinden olmuştur.

KATILIM VE ÖĞRENCİLER

Ama kuşkusuz bu aylan en canlı biçimde tartışarak geçiren kesim gene de öğrenciler oldu. Bir yandan okulların ikinci dönemi başında kimi rakamlara göre yirmibin öğrencinin okullardan atılmasıyla, YÖK yönetmeliklerine karşı yönelen tepkilerle, bu yönde gelişmelerle, diğer yandan gençlik yılının temel ilkelelerinden biri de olan katılımla yaşama geçirilmesi için öğrencilerin, öğrenciler tarafından oluşturulan, yönetilen dernekler aracılığıyla yaşama ve eğitime katılmaları için başlatılan girişimler, yani öğrenci dernekleri, öğrencileri en tartışan kesim yapmaya yetti. Ek sınıf işi başan elde edilemediye de, ki sonuçta tepkilerin yöneleceği alan YÖK olduğu için ve yönetmeliklerin, yasaların değişmesini gerektirdiği için başan şansı oldukça azdı, öğrencilerin demekleşmeleri yolunda atılan adımlar ciddi boyutlara ulaşmaya başladı. Ancak, ilk örneği oluşturulan Hukuk Fakültesi öğrencilerinin idare mahkemesine açtıkları davanın sonuçlanmaması olması da, ve diğer yerlerden somut sonuç alınmamış olması da gençliğin katılımı için duyulan istekliliğin sonuçları olarak gündemde duruyor. Ama görünen bir diğer gerçek de tartışmanın ve katılmırlar isteğini öğrenciler arasında ciddi biçimde kök salmakta olduğudur.

Bugünlerde en çok konuşulan konunun demokrasisi olduğunu söyleyerek söze başlamıştık. Demokrasi belki de bu tartışmalardan, girişimlerin ve katılmırlar sonucunda yaşamımıza vazgeçilmez bir kavram olarak girebilecek. Belki de derken, girebilecek derken, inançsızlık taşırmıyoruz, aksine gerek SODEP'in öncelikler bildirgesinin varlığını, gerek öğrenci dernekleri için girişimleri, gerek sendikaların taban yönelişini ve gerekse de DYP'nin "sınır"tanına karşın önemsel de olsa yürüttüğü girişimleri önemli ve yol açıcı buluyoruz. Gerçekten de, bu istemler ve girişimler doğrultusunda birlikte yürünebilir, yürünmelidir.

SİNEMADA KADIN

"Bugüne dek filmlerimde asla erkeklerle öykünmedim; çünkü böyle bir şeyin nasıl başarılacağına sonuclandırılmış örnekleri çok. Ben *maskülen* film ile kadın sineması arasında ayırım yapıyorum. Kadın sineması dediğim, *feminin sinema* değil. Çünkü bazen erkekler de kadın gözüyle film yapıyorlar."

Larissa Sjépitko 1979

Emeklerken Yürüyen Bebek: Kadın Sineması

Ana

Almanya, Solgun Anne

Dokuz Ay

Kurşun Zaman

Hiç kuşkusuz tek bir dramatik yapıyı yok kadın sinemasının; aynı erkeklerin tek bir estetik yapıyı olmadığı gibi. Buna karşılık kadının ve erkeklerin gerçeği yorumlayış ve beyaz perdeye aktarış biçimlerinde ayırım var.

Bunun en önemli nedeni, erkeklerin ve kadınların gerçeğinin toplumsal ve psikolojik düzeyde birbirinden ayrılmıştır. Kadınların özel yaşama ve iş yaşamına bakış biçimleri çok ender olarak erkeklerinki ile aynıdır. Çoğu kez kadınlar bu ikiğenin birbiriyle kaynaşmasından yanadır. Diyebiliriz ki, kadınların özgün deneyimleri onlara değişik bir bakış açısı kazandırmıştır.

KONUDA DEVRİM

Daha uygun bir deyiş şekli bulamadığımızdan kullandığımız "kadın sineması" deyişi, konu açısından böküklü bir devrimi içerir.

Evin, günlük yaşamın ve duyguların tahta perdeleriyle çevrilmiş olan kadınlar uzun süre kendi özel bölgelerinde yaşamak zorunda bırakıldılar. İş, politika ve sözi geçerlik hep erkeklerle ayrılmış. Yerleşmiş yapının dışında kaldığı için kadın, kendi sağduyusundan başka izleyecek ışık bulamamıştır. İşte şimdi görülen, kadın filmlerinin iş dünyasının gün ışığına çıkıyor ve bakış açılarını genişletiyor olmaları.

"Sorun," diyor Agnes Varda, "kadınların seçtiği konuların daha az ticarî dinaları; çünkü bizlerin yaşama bakış biçimimiz daha az ilginç olarak niteleniyor. Yapımcı ve dağıtımcları paylaşmak için duygu sunuyorsunuz ve bu da onlara hiç ilginç gelmiyor. Çünkü paylaşılacak duyguların nereden çıktığını bilincinde değiller."

Filmlerinde çoğunlukla doğum ve çocuk alınması gibi kadınlara özgü gerçekleri işleyen *Marta Meszaros* anlatıyor:

"*Kilenc Honap*, 1976 (Dokuz Ay) bir skandal oldu - gerçek bir doğum sahnesi içeriyordu! İnsanı iğrendiren bir erotik film olarak nitelendirildi. Sinema ve TV'deki ölümlü kimseleri iğrendirmiyor ama... Oysa beklenti gösterdiğim yaşamı idi!.. Filmi gören tanınmış bir sinema eleştirmeni, bunun gördüğü

en acımasız film olduğunu ve böyle bir şeyi görmeye ancak kadınların katlanabileceğini söyledim!"

İşte tam bu, yani yaşamı beyaz perdeye yansıtmaya şekli, birçok kadın yapımcı/yönetmenin ortak yanısıdır; yeniden Sjépitko'dan alıntı yaparsak, "Ödüm vermeden gerçeği ve yaşamı aramak."

Hazır bir filme vatan yol hiç kuşkusuz birçok ödünlerle sonuçlanır. Ama işin özünde kadınların gerçekçi ve içten çabaları yatıyor: yolun öbür ucu, yani izleyici film bitince kendisini kandırılmış hissetmemelidir çünkü.

Kadınlar büyük bir çoğunlukla kendilerini yalnızca kadınlar kullanıyorlar filmin içinde ve senaryolarını kendileri yazıyorlar.

MUTLAK BİR İÇTENLİK

Laila Mikkelsen, "Kadın kameranın arkasında durunca ortaya bir durum, belki de günlük yaşama özgü çabışma çıkıyor," diyor.

Helma Sanders - Brahmin *Deutschland - bleiche Mutter* (Almanya, solgun anne, 1979) filminde konu kendisinin çocukluğu. "Benim yaşamım ve tarhim - ve de annemim-" diyor, "yapay bir dünyayı asla aktaramazdım perdeye. Benimle izleyicinin arasındaki duvardan yıkılmaya çalışıyorum- izleyici aşağılayan ve istendiği gibi kullanılabilecek bir yığın olarak gören binlerce Amerikan filmi ile dikilen duvardan... Benim için her şeyden önce yüzde yüz bir içtenlik gelir. Eğer ben izleyicinin yanında oturup onun elini tutamıyorsa başanlı olamadım demektir."

Lee Grant, *Tell Me A Riddle* (Bana Bir Bilmecce Anlat) adlı filmi ile oyunculuştan yönetmenliğe geçen Amerikalı sanatçı, eleştirmelelerin beğenisini kazandı. "Filmin gördüğü büyük ilgiyi, Amerikan halkının gerçekçi filmlere olan susuzluğuna veriyorum. İnsanın

İçindeki derin duyguların dışarıya çıkması olan gereksinmeye karşılık oldu filmim. Çevremizdeki yakın gerçek ile aklı almaz azizlikte Amerikan filmi ilgileniyor. İnsan uzun süre gıda değeri düşük film ile beslenirse hiç kuşkusuz gerçek "yemeğe" olan özlem giderek çok artıyor."

Filmin büyük ilgi (hem de ticarî) görmesine karşın yapımcı kolektifi "Gotmothers" (Allahbaba) -Coppola'nın *Godfather* (Allahbaba) filmine karşılık- filmi yapmak için para bulmakta büyük güçlük çekmişti. Lee Grant, "Cebimizdeki parayı koyduk. Ben kendim altı filmde rol aldım parayı çıkartabilmek için," diyor.

DUYGU GÖSTERME CESARETİ

Suzanne Osten'in *Mamma* (Ana) adlı filminde konu, kadınların film yapma güçlükleri. Filmin yapımcısı Europa Film, gösterime tek bir kopya çıkmasına karar verdi. Bu da ancak bir hafta için gösterilecekti. Filmin çekimi sırasında Suzanne'in kulağına sık sık bir "kız filmi" ile uğraşıldığı geldi durdu.

Suzanne Osten, erkek ve kadın yaratım süreçleri arasında açık bir ayırım olduğu düşüncesinde. Bu da filmin yapımı için çoğunlukla erkeklerin onayı gerektiği için büyük güçlüklerin çıkmasına neden oluyor. "Eğer kadınlar hep iyi yönlerini su yüzüne çıkarmayı bilmek biraz kendi içgüdülerine önem vermeye başlarsa bemen, anlatım biçiminin çok değişik bir bale geldiğini görecektir. Ne yazık ki çok az kadın yönetmen vardı, tuttuğunu koparmak ve duygusal olmaya cesaret ediyor."

Marguarthe van Trotta da aynı düşünceleri dile getiriyor: "Yazılı olmayan bir erkekler yaşamı göre insan, üstel öyküleri politikaya katmamalıdır. Ben de işte tam bu nun terini yapıyorum. *Die Bleierne Zeit* (Kurşun Zaman, 1981) adlı filmimle. Aynı erkek üzere kadınlar üzerine yapılan filmler için de geçerli."

"Bana hep neden kadınlar üzerine film yaptığını soruyorlar," diyor Marta Meszaros, "Niçin soruyorlar erkek yönetmenlere neden hep erkekler üzerine film yaptıklarını? Ben kendi kadın gözümle gördüğüm, günlük ve olağan şeyleri anlatıyorum. Felini ve Bergman da hep kendi çevresini işliyordular. Niçin kadınlar da aynı şeyi yapmasın?"

Bizim kadın sineması dediğimiz şeyde ortak bir estetik ve ideolojik yapı olmadığı ortada. Ama kadınlar filmseti anlamımlarında duyadık ve derinlik göstererek erkek meslekdaşlarından ayrılmıyorlar. Son yıllarda gördüğümüz bir dizi film bunun kanıtıdır.

Ve öyle sanıyorum -bir kez daha Larissa Sjépitko'nun sözleriyle- "çoğunlukla Kadınlar anlatıyor en şairci şeyleri..."

Januária AHLUND

Türkçe: Yavuz Çetini Kurul

İngiliz ve Amerikan sinemasında son on beş yıl, alışagelmış kadın kavramında önemli değişiklikler göndü. Erkeğin varlığı ya göre varlığı saptanan ve şekillenen, cinselliğin simgesi olmaktan başka bir kişiliği olmayan kadın tiplerinin yerini, az az da olsa; medek yaşamına rımış, giyimini doğal gözükme isteğine göre ayarlayan ve cinsel yönü ile değil, kişiliği ile kendini çevresine kabul ettiren kadın tipleri almaya başladı. 70'li yıllardaki kadın başkaldırının çaktığı kavleim ile alevlenen bu olgu, toplumun geleceğinde kazar vermekte en az politikacı erkekler kadar yer almakta kararlı kadınların her sahada olduğu gibi gösel sanatlarında da kendini kanıtlaması sonucu sinema ve televizyona yeleşt. Ellen Burstyn, Jill Clayburgh, Shelley Duval, Sissy Spacek ve Diana Keaton gibi sanatçılar, "Yalnız Bir Kadın" (An Unmarried Woman, 1977), "Dönüş Noktası" (Turning Point, 1977), "Kız Arkadaşlar" (Girlfriends, 1978), "Alice Artık Burada Oturmuyor" (Alice Doesn't Live Here Anymore, 1974) ve Mr Goodbar'ı Aramak" (Looking For Mr Goodbar, 1977) gibi filmlerde, bu değışikliğin görünüşünü canlandırdılar. İngiliz ve Amerikan film endüstrilerinde, kameranın önünde olduğu kadar, arkasında da giderek daha çok söz sahibi olan kadın yapımcılar, işçiler, teknisyenler ve uzmanlar, filmlerin yapisal değışiklikten geçmesinde pay sahibi oldular. Bu arada, ticari niteliği az ama sanatsal yönü zengin çok sayıda darbüte filmi, dağıtım monopolleini yıkabildikçe sinemaseverlerin karşısına çıkabildi. Ticari sinemada, geleksel rolleri en çok zorlayan sanatçı, hiç kuşkusuz İngiliz oyuncu Vanessa Redgrave'dir. Bu konumda yeri geldiğinde, bir başka önemli sanatçıyı, Jane Fonda'yı da yazımıza katacağız. Ne ki Fonda'nın Vietnamlı özgürlük savaşçılardan yana çıkarak başlayan direnişi, yaralı İsrailli askerleri-senatör kocasına oy toplama umuduydu. ziyaret etmekte tam ters yönde noktalandığı için, sözümüz daha çok Vanessa Redgrave üzerine olacaktır.

VANESSA'NIN AİLESİ

Vanessa 1937'de tiyatro dünyasının tam içinde dünyaya geldi. Babası Michael Redgrave tanınmış bir tiyatro oyuncusuydu ve eşi Rachel ile birlikte Londra tiyatro çevresinin en önde gelen aileleri arasındaydılar. Vanessa'nın en büyük tutkusu haleydi ama 1.80'i bulan boyu ile haley bılmak zorunda kaldı. Babasının önerisi üzerine önce ses kullanma eğitimi gördü, sonra Londra Konuşma ve Diam okuluna girdi. Eğitiminin son yılında, yılın en iyi kız oyuncu seçildi.

VE MESLEGE GİRİŞ

Vanessa'nın oyunculuk mesleği, 50'li yılları, politik olarak çalkantılı son yıllarında başladı. O sıralar İngiltere'de, hükümetin Siez olaylarına katılması halin büyük çoğunluğunca kanamıyor, Güney Afrikalı ırkçılara arka çıkılması protesto ediliyordu. Aynı zamanda nükleer

başkaldıran kadın oyuncu VANESSA REDGRAVE

silahlardaki artış, giderek daha çok tartışılan bir konu haline geliyordu. Çok sayıda kitap ve piyes, bu konulara ele alıyordu. Vanessa, ırkçılığı yeren ve nükleer silahlara karşı olan 100 tanınmış kişiden biri olarak "100'ler Komitesi"nde görev yüklenmiş, yönetmenliğini yaptığı İleri-ci deği Piece News ile de bu konularda bol bol yayın yapmış. Trafalgar Meydanı'ndaki mitingler sırasında üç kez polis tarafından tutuklandı.

O sıralar çeşitli klasik oyunlarda önemli roller alan Vanessa, politik bilincinin verdiği özgün yorum gücüyle büyük başarı gösteriyordu. Çekov'un "Marti" adlı oyunundaki Nina rolünü işleyişi kendisinin oyuncululuğunun doruk noktalarından birisini oluşturur. Aynı oyundan beyaz perdeye uyarlanan Sidney Lumet'in filminde de (1968) aynı başarıyı gösterdi. İngiliz sahne sanatında "Yeni Dalga" diye adlandırılan ve 50'li yılları sonunda başlayan akımın önde gelen sanatçılarından biri olan Tony Richardson'la 1961'de evlendi. Vanessa, bir süredir Tony ile iş arkadaşlığı yapıyordu

ve 1960-70 arası rol aldığı filmlerde bu arkadaşlığın izleri, kendine özgü yorumlaması ile gösterdi. Bunların en önemlisini, Karel Reisz'in İsadora'sı oluşturur (1968). 20'li yılları sevilen dans sanatçısı İsadora Duncan'ı canlandırmak, Vanessa'yı çok etkiledi. Bu rol ile direnen, bağımsız, devrimci ve kararlı kadın tipini yaşamış oluyordu. Gerçekten de, bu rolden sonraki Vanessa, gerçek yaşamda da aynı kişiliği sürdürdü ve sürdürüyor. Aynı zaman dilimi içinde yer aldığı diğer iki önemli film, Antonioni'nin "Blow-Up"ı ile "Camelot" müzikalindeki kraliçe Genevieve tiplini canlandırdığı filmidir. Camelot (filminden hemen sonra kocasından ayrıldı (1967). 1968'de İngiliz siyasetine olan katkılardan ötürü CBE madalyası aldı.

VE JANE FONDA

Aynı yıl içinde ABD'de polis, ülkenin Vietnam'ı asker göndermesini kinayan gençleri ve acımasız yöntemlerle hırpahyor, Fransa'da gençler kaldırım taşlarını söküp polise çatışyordu. Jane Fonda, çeşitli dalgınlamalardan sonra, Vietnam gerçeği ile Paris'te, Vietnam

dan kaçan eski Amerikan askerleri ile karşılaşması sonucu tanıştıyordu. O yıl içinde tamamladığı Barberella filmi ile, cinsel çekicilik üzerine kurulu rollere hayır demeye başladı. 1970'te tanımlanan Sidney Pollack'ın filmi "Atlan di Vun'dar" (They Shoot Horses, Don't They?) onun için dönüm noktası oldu. Kapitalizmin kendi çıkarı için insanları nasıl sömürdüğünü işleyen bu filmdeki rolü ile Oscar'a aday gösterildi ama alamadı. Bunun nedeni olarak, filmi, romandaki politik gerçeği yumuşatarak hazırladığını söylemesinin rol oynadığı ileri sürülür. Aynı zamanda ABD'nin Vietnam'dan çıkmasını yüksek sesle öneren Jane Fonda, basın tarafından vatan haini olarak işlen edilmektedir. (Jane Fonda daha sonra 1971'de Alan J. Pakula'nın Klute'sindeki rolü ile Oscar aldı. Bu filmin konusunu, "evlilik tatsızlığı" ile "sokak kadını özgürlüğü" aşırı uçları arasındaki yaşam oluşturunuyordu.)

Vietnam savaşına karşı eylemlerini giderek artıran Jane Fonda arasında Donald Sutherland'ın da olduğu çeşitli tanınmış sanatçılar ile

Daisy Granados: Kişi için toplumsal bir amacı, güncel yaşamına sokması çok önemli.

Daisy Granados, genç Küba filminin en sevilen kadın oyuncularından. 1979'da başrolünü oynadığı Retrato de Teresa (Teresa'nın Portresi) adlı film ile uluslararası beğeni kazandı. Aşağıda kendisi ile 1982'de yapılan bir söyleşiden bölümler bulacaksınız.

□ Sahne sanatına önce tiyatrodan başladınız. Ülkenizde sahne sanatçılar belirdi bir okula, yöntemle göre mi yetiştileriyordur?

■ Temel olarak Stanislavsky. Ama Brecht ve Grotowsky'ye de çalışıyoruz. Bu süreç içinde mimik, oyun tekniği ve yöntemi konusunda çok şey öğrendik. Tiyatro okulunu bitirdikten sonra tümüyle sinema üzerine eğildim.

□ Terasa'nın Portresini oynamak özel bir yöntem uyguladınız mı?

■ Hayır, sahneye koyarken (ve filmi çekerken) özel bir yöntem uygulamadık. Ortaya koyduğumuz yapıtın her şeyden önce özgün, gerçek ve doğru olmasına özen gösterdik. Kendimizden, kendi yaşamımızdan örnek aldık ve çevremizdeki insanların yaşam biçimlerini gözönüne getirdik. Eğer özel bir yöntem, teknik üzerine kafa yorsaydık, işin özgünlüğü biraz frenlenmiş olacaktı. Sta-

nislavsky'yi ya da Brecht'i özel olarak düşünmedik. Kişinin onları çalıştığı, verdiği üründen nasıl olsa ortaya çıkar, değil mi? Teknik ilerlikten de çok şey kazandı ama çekim sırasında bunları düşünmedik.

□ Küba'da sahne sanatçıların işleri konusunda tartışma oluyor mu?

■ Evet, hep tartışıyoruz. Dörtüştümeden çırpışıyoruz. Nasıl olması gerektiğini tartışıyoruz. Bana göre toplumsal ilerleme, ki tam orantında yaşıyoruz, çok dinamik bir olgu. Öyle görünür bir gerçek ki biz sahne oyuncularını hep içimizde taşıyoruz. Günlük yaşamda ona katılıyoruz. Verilen uğraşın dışında değiliz. Tüm bunlar benim için çok önemli; yöntem ve teknikten bile daha çok.

□ Küba'da halkın tiyatroya ilgi göstermesini nasıl sağlıyorsunuz?

■ Tüm fabrikalarda, işyer-

birlikte "Free Theater Association" şovunu kurdu. FTA kısa adıyla anılan bu şovun anlamı "Özgür Tiyatro Birliği" dir ama çeşitli çevrelerde bu kısaltıma, "Fuck The Army" şeklinde kullanılıyordu. Şovun temelini, savaşa karşı çıkma oluşturmaktaydı. Vietnam'da da çekim yapan topluluğun Amerikan tesislerine yaklaşması yasaklanmıştı.

VANESSA PARTİYE GİRİYOR

1967 sonlarında Vanessa, Filistinlilerin baklan konusunda elinden gelenleri yapıyor, İsrail zorbalığını tutucu İngilizlere kanıtlamak için canla başla uğraşıyordu. Kardeşi Colin, TV-yönetmeni Roy Battersby ve daha birkaç sanatçı ile, Workers' Revolutionary Party, WRP'ye (İşçilerin Devrimci Partisi) girdi. Önce, sahne sanatçıları sendikası, Güney Afrika Cumhuriyeti'nin boykot etmeye çağırdı. Ardından Filistin konusunda çeşitli eylemlere katıldı. Artık ırkçıları, siyonistleri ve kim kapitali karşısına almıştı bile. Amerikalı yerlilerin sağlık durumları ile ilgili belgesel bir film yapmak için ABD'ye gitmek isteyince, kendisine vize verilmedi (1972). Daha sonra, 1974'de "Orient Express" in çekimi sırasında politik söylevler vererek iş ortamını olumsuz olarak etkilediğini ileri süren ve yazdığı "Sesini Kes Vanessa!" başlığı ile yayınlayan Daily Mail gazetesini mahkemeye verdi. Tüm film ekibinin tanıklığı sonucu davayı kazandı ve gözete 40 000 Sterlin ödemeye mahkum edildi.

1975'de WRP adını olarak be-

Isodara (1968)

diye seçimlerine katıldı ama başarısız olamadı. 1978'de The Observer gazetesi, WRP'nin politikasını eleştirme maskesi altında Vanessa'nın kişiliğine saldıran uzun bir yazı yayınladı. Vanessa, gazeteyi mahkemeye verdiyse de davayı yitirdi ve 70 000 Sterlin ödeme cezasına çarptırıldı. Olay, kamuoyunda büyük yankı yaptı. Bu parayı toplamak amacıyla bir gece düzenlendi. Binden fazla kişinin katıldığı gecenin gelin ve WRP'nin bir kır evinin satın alınması ile bu para toplanmış oldu.

İngiliz sinemasında konu ve rol seçimi, ABD'dekinden çok daha az seçeneğe ve tutucu olduğu için Vanessa'nın kendi kişiliğine uygun roller bulması güç oluyordu. Oynadığı filmler arasında en çok dikkat çekenler, Richard Attenborough'un "Truva Kadınları" (The Trojan Women, 1971) ve Ken Russell'ın "Şeytanlar" (The Devils, 1971) adlı filmleri oldu.

VE "JULIA"

Fred Zinneman'ın filmi "Julia" (1977), politik kişilikleri güçlü ve sanatçı kişiliklerinin doruk noktasında olan iki kadın sanatçıyı bir araya getirdi: Vanessa Redgrave ve Jane Fonda. Jane Fonda'nın canlandırdığı çekingen ve içine kapanık Lillian tipi ile Vanessa'nın yarattığı ateşli anti-faşist Julia, birbirine zıt ama o denli yakın iki insanın öyküsünü oluşturunca, kısa zamanda sinema tarihini en kalıcı filmleri arasına sokulan "Julia", çeşitli ödüller kazandı. Her iki başyöncü de ödüllendirildi. Oscar ödülüne ödülünü almak üzere giden Vanessa'yı siyonistler yüksek sesle protesto ettiler. Yaptığı konuşmada bu insanları "terfiler" olarak adlandırmaktan çekinmeyen Vanessa, İsrailli halkı ile siyonistleri aynı kaba koymadığını özellikle belirtti. Oscar törenlerinin izlemeye alışkın seçkin konuklar, bu kez karşılıklı ırkçılığı ve öçmünün her türünü ağır bir dille suçlayan, alışagelmis dışarıda bir "yıldız" bulmuşlardı. Geceye katılan, konuşma sonunda "nazık bir sessizliği" yeğ tuttular.

Vanessa fırınalar koparmayı sürdürüyor. Playlog For Time adlı CBS yapımlı TV-filminde yan, yahu! bir Auschwitz mahkumunu canlandıran rolü kendisine verildiğinde, tüm İsrailli yanlısı örgütler büyük patartı kopardılar. En son olarak da, Boston Filarmoni Orkestrası'nın hazırladığı bir müzikalde rol alması engellendi. "Filistinliler" adlı bir belgesel film ile yönetmenliğinde başlayan sanatçı, bu filmi dağıtım konusunda çeşitli güçlüklerle karşılaş. Filistin kurtuluş hareketini gerçekçi bir gözle işleyen bu film, Vanessa'nın görüşlerini kitlelere duyurmaktaki kararlılığını bir kez daha kanıtladı.

Vanessa Redgrave, yüksek sanat düzeyi ve iletici dünya görüşü ile her çeşit övgüye değer bir insan; ne ki onun en çok övülecek yanı bizlere, kişinin nerede ve hangi koşullar altında olursa olsun, onun bir yaşamı yakınlaştırmakta yaradığı olabildiğini gös ediyor olmasıdır.

Derleyen: GÖRHAN UÇKAN

lerinde en az bir tiyatro ve dans topluluğu var. Kültür, bir çeşit temel iş durumundadır. İşçiler ve devlet görevlileri sanatın uygulanma ortamını hazırlıyor. Zaten aralarında amatör sanatçıların sayısı çok. Ben de böyle birisiydim. Amatör girişimler çok güçlü, sevilir ve oluşum; işçiler de kendi tiyatro ve dans topluluklarını çok seviyorlar.

■ Avrupa sinemasında "auteur-film" dedikleri ve yönetmenin kesin egemenliği altında gerçekleştirilen bir sinema var. Bu durum Küba'da nasıl? Yönetmenin mi film, yoksa oyuncuların mı?

■ Ben filmin, toplu olarak çalışması, yani kolektif olması konusundayim. Yönetmen ile bizler, hep birlikte sorunların açığa çıkarılmasından yanayız; klasik filmlerde bile. Salt sorunu ortaya koymak yetmiyor, ayrıca eğitim de gerek. Bu amaçla ulaşmak için toplu çalışmak gerekir. Kübahlıların film geleneği var ama tiyatroya geleneği yok. Oysa Avrupalılar için kendi tiyatroya gelenekleri çok önemli. Bu nedenle sahne sanatçılarının,

ülkede bir tiyatro kültürü oluşturulmasında çok çaba göstermeleri gerekir. Bazen son derece basit oyunlarla izleyicilerin katışına çıkıyoruz. Önemli olan halkın tiyatroya bir şey bulması. Söylenecek her şeyi insan tiyatroya anlatılabilir.

■ Küba'da tiyatroların repertuarı nasıl? Modern ve klasik oyunlar aynı zamanda oynanıyor mu?

■ Küba'da çok çeşitli tiyatrolar var. Her biri, kendi tiyatrosunu uyguluyor. Örneğin, bir tanınmış topluluk politik tiyatro yapıyor ve ele aldığı konuyu militan bir şekilde işliyor. Bir başkası daha genel konularda uğraşıyor; Lorca'yı, Brecht'i oynuyor. Diğer bir topluluk da Latin Amerika tiyatrosu yapıyor ve bu kadının özel konumunu işleniyor. Yani, tiyatroların çeşidi çok.

■ Teresa'nın Portresinde çok etkileyici bir kadın kişiliği çiziyorsunuz. Sonu da çok çarpıcı. Filmde gördüklerimiz, Küba kadınlarının düşünme biçimleri ve tepki gösterme şekilleri ile uyuyor mu?

■ Evet, kesinlikle. Ama salt Küba kadınının değil, erkeğinin de düşünme biçimiyle. Küba'da bu film büyük ilgi gördü. Havana'da altı sinemada birden gösterildi ve büyük tartışmaların doğmasına neden oldu. Havana'nın iki milyon nüfusunun yarısını milyonu filmi gördü. Bunu, insanların gerçek durumunun filmde aynen yansıtılmasının olmasına bağlıyoruz. En ilginç yanı, izleyenlerin bilinçlerinde şu ya da bu şekilde etkili olması. Bunu başlatıyor, çünkü bizlerin günlük yaşamda karşılaştığımız sorunun aynısını işliyor. Erkek ki o da ileticidir kadının toplumsal yaşamda yer almasına karşı çıkıyor. Öte yandan, film, kadınların toplumdaki yer almadığını kesinlikle önleriyordu olduğu şeklinde yorumlanmasını da istemeyiz. Çünkü her şeyi karşın Küba'da kadınlar, bu konuda birçok ülkeden daha ileri adımlar atmış durumdadır.

■ Bu tür sorunlar, okullarda da işleniyor mu?

■ Yeni nesil kendi gördüklerinde başka biçimde eğit-

meye çalışıyoruz. Benim neslin düşünme şekli, artık geçmişe kaçış. Bugün gençler, çoktan ayırmalı düşünmüyorlar. Belki bir bölümü, filmdeki Ramon -yani benim kocam- tipi gibi macho (erkeğe özgü) düşünmüyorlar. Bu da evlerinde gördükleri eğitimden ötürü. Filmde izlediğimiz görüş biçimi yeni değil, bizim neslin görüş biçimi. Okullarda bugün, çocuklarımızın apayn yetişmeleri için büyük çaba harcıyoruz. Ailelerin evde gerçekleştirdikleri eğitim ile okullardakilerin birliktir içinde olmasına özellikle özen gösteriliyor. Kişi için toplumsal bir amacı, günlük yaşamına sokması çok önemli. Ancak böyle bir içebakış an sonra nasıl bir insan olduğunu anlayabilir. Hem politikada, hem özel yaşamda apayn kişilikler edinememiz gerekiyor. Hep aynı düşünce rayında gitmemek için, düşünce biçimimizde devrim yapmalıyız. Yeni ve ayrı bir insan gerçekleştirmekte mutlaka başarılı olmamız gerekir.

Ticari smemanı, başlangıcından bu yana cinselliğin nesnesi olarak gelenekleştirdiği kadına, Türkiye'de de aynı temel anlayışla yaklaşıldı. 'Türkiye' de çekilen ilk konulu film Pençe (Sedat Simavi, 1917) kocasını aldatan iki 'kötü' kadın üzerine kurulu bir öyküyü anlatıyordu. Daha ilk filmde ortaya çıkan yaklaşımla 70'li yılların 'ah'lı-'oh'lu, 'parçalı' filimlerine gelindi. Babı kopyası anlayış, atadan geçen 50-60 yıl içinde iyice özgün (!) bir nitelik kazanmış oluyordu.

Gişede bilet satınakda büfede gözö satmayı birbirinden ayırmayan anlayış bir yana bırakılırsa, Türkiye'de sinemanın 70 yıllık tarihi boyunca, kadına bir kişilik olarak yaldayan, onu ilişkiler içinde gözlemeye, çözümlemeye çalışan filmlerin yapıldığı görülür. Son bir kaç yılba döneminde ise, kadın-özgüdeşen kadın-özgür kadın konulu filmlerin iyice kendini gösterdiği farkediliyor.

Pençe'den kısa bir süre sonra çekilen Mürebbiye (Abmet Fehim, 1919), kadına iyi-kötü bir kişilik veren ilk yapımdı. Son döneme gelinceye kadar 'kadına bakan' filmler arasında, köyden kalkıp İstanbul'a göçen ailede gelinin fabrikada çalışmaya başlayarak gelenekleri yıkmasını anlatan Gelin (Lütfi Akad, 1973), burjuva ilişkileri içinde kadının aldığı konumun altını çizen Arkadaş (Yılmaz Güney, 1974), köy-kentleşme olgusu içinde kadına yer veren Hazal (Ali Özgentürk, 1980) ve Sürü (Zeki Ökten, 1979) önemli yer tutan yapımlardır. Yeni dönemde dikkat çeken ürünler veren Ömer Kavur'un, sinemamızda en özgün çalışmalarından biri olan ilk filmi Yatkı Emine, toplumsal ilişkiler içinde kadını ele alan yapımlar arasında en önde gelenlerdendir. Refik, Halid Karay'ın bir öyküsünden uyarlanan Yatkı Emine'de, XIX. yüzyıl sonlarında, fahiş olduğu gerekçesiyle İstanbul'dan Anadolu'da bir kasabaya sürülen Emine'nin haksız yere aşağılanması, kasaba insanının ilişkileri, çatışmaları ile birikte işlenmektedir.

'80 SONRASININ "KADINLI" FİLMLERİ

Sinema, 1980 sonrasında genellikle sınırlı bir çevre içinde gelişen ve insan ilişkilerine dayalı filmleri gündeme getirdi. Bu türün örnekleri, benzer çatılar altında, çoğunlukla kadın-erkek-erkek üçgeninden yola çıkarak kadın özgürlüğü-cinsel özgürlük konularını ele aldılar. Pek çoğu düzeyli bir sinema anlatımına sahip olmasına karşın, işledikleri konuda kimi eksik-yanlış çıkarımlarla, gerçeğe çizgiden oldukça uzak düşen kişileriyle, '80 sonrası filmlerin hemen tümü, kadın sorununa tam anlamıyla sağlıklı bir bakış açısı getirmekten uzak kaldı.

Kadın filmlerinin ilk önemli örneklerinden birisi, senaryosunu Selim İleri'nin yazdığı Seni Kalbime Gömdüm (Peyzi Tuna, 1982) oldu. Filminde, sosyete çevresinde, işadını kocasının yanında bir süs eşyası olarak dolaştırmaktan bıkan Türkün Şoray, izleyiciye: 'zengin' bir tu-

Sinema Kadına Bakıyor ...

Alper Fidaner

valet defilesi sunmaktan geri durmaz. Büyüklü Bodrum'da bulduğu temiz aşk Cihan Ünal da para dünyası işi niçine girince dumluluğunu yitirir, sabık kocanın konumuna girer. Kadın, kocasının yanına -kırkçü dükkanına geri dönmektir. O hoşlanmadığı çevrenin içinde eriyip gitmek değişmez kaderi olmuştur.

Yine ilk örneklerden olan Mine (Atıf Yılmaz, 1982) konuya daha olumlu bir yaklaşım getirir. Kasaba yaşantısının durağanlığı içinde ezilen istasyon şefinin güzel kansı, ilse öğretmeninin kasabaya gelen yazar kardeşiyle karşılaşır. Çevrenin tümüyle karaladığı ilişki, kasabanın kötü bakışları arasında elele evin kapısından çıkmayla noktalanır. Kadın ve erkek, bu kez zincirleri kırmış, belirsizliğe doğru yolalmaktadırlar.

Olumlu ya da olumsuz finalleriyle ilk örnekler, sinemamızın kadın arayışlarına bir giriş niteliği taşıyor. Göl (Ömer Kavur, 1982), O kadın (Halid Refik, 1983), Kırık Bir Aşk Hikayesi (Ömer Kavur, 1981) gibi filmler de benzer ilişkiler üzerine yaptıkları çeşitlendirmelerde örnekleri artırırlar.

Filmlerin tümünde 'çevre', durağanlığı, yüzyselliği ve olumluya

karşı tavır alan çirkinliğiyle kötülenmektedir. Biçim baskınlıklarına karşın, Seni Kalbime Gömdüm'ün İstanbul sosyetesine Mine'nin, Göl'

Bir Yudum Sevgi

Fahriye Abla

Bir Kadın Gözüyle Federal Almanya'da Kadın Sineması

Federal Almanya'da yaklaşık on yıldır kadın sinemacılar, yeni kadın hareketinin politik pratiğinde yerlerini almak amacıyla film yapıyorlar. Politik aydınlanma üzerine olan bu filmler, kadınların sessizliğini aşmayı hedefleyen bir hareketin belgeleri konumundadır. İlk girişimlerin ardından, anlatıma yönelik filmsel araçların yaygınlaşmasına paralel olarak, içerikte olduğu kadar biçimde de değişikliklerden ortaya çıkması tüm bu çabaların içine alan geniş bir tanımlama yapmayı oldukça güçleştiriyor.

Kadın hareketinin güçlü gelişimi belirli bir direnç içinde gerçekleştiği için, tek düzelikten daha çok, sinema dilinin koşkun gelişimini de beraberinde getirmiş oldu. Bu oluşumda bazı faktörlerin etkin olduğu en başta da, yeni sinemasal tarihi başlatan yeni kadın hareketinin olmadığı söylenemez. Ama onu kesin olarak etkilediği de söylenebilir. Böylece kadın hareketinin başlamasından önceki dönem

lerde film yapmış kadınların (örneğin Ula Stockl) perspektifleri de değişti. Tartışma, biçimsel ve estetik sorunların üzerinde odaklanmış bu filmlerin yeniden yorumu ile ilgili olarak gelişmekteydi. Bugün eğer konuya bir yaklaşım getirilmek istenirse, söz konusu olan film türlerinin geniş yelpazesini, kadınların bugünkü çalışmalarıyla bir arada değerlendirilme zorunluluğu kaçınılmazdır. Bunları belgeselden, deneysel ve avant-garde filmlere, halka yönelik anlatımlar filmlerden animasyon (canlandırma) filmlerine kadar, özel bir perspektife bağlı olarak sınıflandırmaktadırlar.

Eğer yıllardır kadınlara ayrılmış bir türün-belgesel'in gelişimi ele alınırsa, bu belgesel filmlere pratik etkide bulunmuş kadın hareketinin radikal özneliliği niteliğini taşıyor. Bu türü yönelik geleneksel sınırlama, bu filmler tarafından geride bırakıldı. Bu yüzden de, bir zamanlar kurmuş eğitime ve öğretme alanı olmuş belgesel filmlerdeki belgelenmiş konuların

kadınlara ulaşılır. Filmlerin baş kışileri de çevre ögesinde olduğu gibi yapaylıklarla yüklüdür. Dörtüleriyle hareket eden 'kahramanlar', temelsiz, süresiz değişimlere uğrar, zeyi neden yaptıklarını kendileri bile bilmeyen, tutuculuğa karşı savaşıyor, kazanıyor ya da yitirirler. Her men hiç binde gerçek bir değişim gelişim sürecine rastayamayız. Kadın çoğunlukla dışardan gelen bir 'bilinçlendirici'nin etkisiyle yol alır. Önündeki iki seçenek, başkaları tarafından kendisine sunulmuştur: O, eski köyü bırakıp yeni iynin yamında yaşayabilir.

1984-85 SEZONUNUN KADINLARI

Geçtiğimiz film sezonunda aynı türün daha farklı yaklaşımları izleyiciye sunuldu. İlk filmlerin kalıplaşmış biraz genişlerken, kadına yaklaşım arayışları aynı temel üzerinde kalmıştı.

Fahriye Abla (Yavuz Turgul 1984), büyük ticari başarısıyla bu dönemin kuşkusuz en dikkat çeken filmlerinden oldu. Reklam filimleriyle ustalık kazanan yönetmenin ilk yapımları olarak iyi sayılabilecek bir teknik düzey tutturan filmde kadının özgürleşmesi hiç beklenmeyen

bir sona ulaşır. Mahalle güzeli Fahriye, 'bozuk çıktığı' için zengin kocası tarafından baba evine geri getirilmiştir. Eski sevgisini, kendisine yüz çevirdiği için yaralayan genç kadının, Sevgi Sosyal tiplerinden esinlendiği açıkça farkedilen hapisanede, çorap örerek bilinçlenecek, çıktıktan sonra da fabrikada çalışmaya başlayıp ekonomik özgürlüğüne kavuşacaktır. Film, Fahriye'nin eski sevgisine sahip olmasıyla sona erer. Fahriye'nin hapisanekadısının etkisiyle kısa bir sürede nasıl akıllanır, sonra da, olumlu seçenek dost fabrika işçisi ile bırakıp filmde elektrik direği kadar işlev taşıyan ilk aşkına neden döndüğü, filmin kurulu manuşu içinde açıklanması mümkün olmayan sonuçlardır.

Dağmık Yatak (Atıl Yılmaz, 1985) Murathan Mungan'ın senaryosuyla kadın-erkek ilişkilerine tepetaklak edilmiş bir bakış taşımaktadır. Sosyete orospusu Benli Meryem, son girdiği ilişki denemesiyle, beğendiği genç garsonun peşine takılacaktır. Garsona, hep kendisine uygulanan yöntemle yaklaşan Meryem, onu elde edip Side'deki yazlığa 'kapatmayı' önce başarsa da, sonuçta yitirecektir. Garson, başlangıçtaki doğallığından uzaklaşmış, akıllanmıştır; jüroluluğu öğrenmiş, çalışmaya başlamıştır. Meryem'in bu durum karşısında tutumu, durmadan kafasını kurcalayan çocukluk anılarının etkisiyle de, 'nisesiğini' bırakıp 'namuslu' yaşamaya karar vermek olur. Meryem'in ne yapacağı, gerçekten merak konusudur. Filmde hiç bir sağlıklı ilişki örneği bulunmaması da ilgi çekicidir.

Konuya en 'radikal' yaklaşımı atmaya amaçlamış görünen Giz-

il Duygular (Şerif Gönen, 1985), olayları ve insanları ele alışındaki şablonculukla başının hayli uzatmış oldu. İş, evi, televizyonu ve aşk romanları arasında sıkışmış Ayşen'i yaşamı, karşı apartmana taşınan 'özgür kadın'ın etkisiyle yepyeni bir akış kazanır. Mahalleliyle aldınardan birlikte yaşadığı sevgisini, anlayamadığı için evden kovulduktan Ayşecan, Ayşen'i kendi üzerine kurduğu baskılara karşı durup, iş arkadaşısı Bülent ile ilişki kurmasına yolaçacaktır. Bülent'in hamileyken Ayşen'i bırakıp Ayşecan'a gitmesi Ayşen'in bızlı iletleyişini könikler. Finalde, film boyunca hep pencere en gördüğü evin içine giren Ayşen, orada bulduğu kitapla kadının özgürlüğü üzerine söylenenleri okur ve dışarı çıktığında içindeki tüm baskıları atlatmış olarak hoşlandığı bir erkeğin koluna girip uzaklaşır.

Filmde olumlu tip olarak sunulan Ayşecan olabildiğince belirsizlik içinde bırakılmıştır. Ayşecan hakkında tüm veriler, Sanat Dergisi okuması, klasik müzik dinlemesi, duvarlarına David Hamilton fotoğrafları asmaları ve sık sık arkadaşlarını toplayıp dansetmesiyle sınırlı kalmaktadır. Diğer kişiler de daha fazla aydınlık değildir. Kişilerin, okudukları dergiler (Sanat Dergisi, Sinema Dergisi/Renkli magazinler) ve dinledikleri müziklerle (klasik müzik/alaturka müzik) toplumsal konularının belirlenmeye çalışılması, gerçekten ilginç olan bir konunun başlangıcı. İşlenmesine engel olan öğelerdendir. Üç kişiyle (Bakal, manav, kaptıcı) sınırlanan çevre işlevini yerine getiremez durumda kalmaktadır. Film öylesine derinlikli bir yöntem izlemekte ir ki, sıradan izleyicinin 'sonunda lazezgırı köy yola düşürdüler' biçiminde bir yorum getirmesi bile mümkündür.

Kadın-Sevgi-Cinsellik konusuna, pek çok eksikliğe karşın en sağlıklı yaklaşımı getiren film kuşkusuz Bir Yudum Sevgi (Atıl Yılmaz, 1984) olmuştur. İkinci kişilerin tek boyutlu ve çevrenin 'alışmış' tanımlaması bütünlüğü bozarken diğer filmlerde hiç görülmemiş biçimde, filmin baş kişisi sürekli bir ilerleme içinde; benliğini geliştirmekte, yaşamına olumlu amaçlar katmaktadır. Diğer filmlerde bulunmayan sorumluluk üzerine kurulu sevgi anlayışı Bir Yudum Sevgi'de kendini göstermektedir.

İnsan ilişkileri içinde kadını ele almak ne kadar gerektir, bakış açısını doğru temellere oturtmak, sağlam bir yaklaşım elde etmek için gereklidir. Dörtüleri ve iç denetimi ile davranan öz benliklerinden yoksun kişiler üzerine kurulu sinemanın, her hangi bir konuyu doğru olarak işleyebilmesi olanaksızdır. İnsan, insan yapan benlik gücünü yadsayarak yapılan sanatın, çökken bir ilişki sistemine karşın yaklaşım getirmesi ve bu doğrultuda kendini tekrarlayıp durması olguları karşılanmalıdır. İnsanı yüceltecek bir olgu olarak sanat, çözümsüzlükten değil, kendi sunacağı doğru seçeneği vurgulamalıdır. Sinemadan beklenen de bundan farklı değildir.

GERTRUD KOCH
Derleyen : Ertan Yılmaz

Dağmık Yatak

özel perspektiflerini oluşturarak deneyim özelliklerini de bulmak mümkün. Belgesel filmlere yanlış olarak yüklenmiş nesnellik hedefi, özel perspektif tarafından yıkılmış durumdadır. Çoğu kez bu filmler çalışmalarıyla, kadınların ve kadın hareketinin özerkliğinde pay sahibi olmuşlardır. Bu bir rastlantı değildir, çünkü son birkaç yılın çok ilginç belgesel filmlerinden bazıları 'objektiflik-tiryakisi' olan geleneksel bel-

gesel filmin sınırlarını aşmak isteyen kadınlar tarafından gerçekleştirildi. Örnek olarak, biçimsel yenilikleriyle Elfi Mikesch veya Jatta Brückner'in parlatılmamış ama çetçikileri gösteren portreleri gösterilebilir.

Bu filmler, kendine has estetiği açığa vuran bir cinsiyet özellikleri itiminde yapılmış olma özelliğiyle, biçim ve içeriğindeki çeşitlilikle, bu filmlerin genelde neye sa-

hip oldukları sorusunu ortaya çıkaran kadınlar tarafından gerçekleştirildi.

Bu soru eğer kadınların güya doğal özelliklerini kastetiyorsa, hedefini başardı sayılmaz. Bu filmlere bakarsak, geçerli estetik normların olmadığını görürüz. Bu filmler neyi gösterir? Vücutlarına olan baskıyı konu etmeye yönelik kadınların, kendilerine yönelik olan toplumsal baskının belirtile-

ri nelerdir? Bu yalnızca, Berlin'de film yapımcısı Christina Perinckol tarafından gerçekleştirildiği gibi, fiziksel olarak kötü davranılmış ve korkutulmuş kadınların gerçeğini soruşturmak değil, ama hergün haberlerde ve eğitim alanında yinelenen kadınlık üzerine basma kalıp sözler sayesinde kendi vücutlarından söğütölmüş kadınların gerçeğini de savunmaktır. Bu kadın imajlarının ironik bir derlemesi Ulrike Ottinger'in filmlerinde görülebilir. Bu filmlerdeki kadın imajları, erkek-kadın mitine karşı model niteliği de taşımaktadır. Bu kadın yönetmenler vücutları ve akilları ile gerçekten baskıya yaşayan kadınların güvencili deneyimi ile işe başlarlar. Ortaya çıkan filmler, kadınların arzularının, umudlarının ıttatı başlatışlıklarının ıslendiği birer kitap gibi okunabilir niteliktedir. Ve genelde, bu filmlerin en önemli yanı, izleyiciyi düşündürme yeteneğine sahip oluşlarıdır.

“Tren Gidiyor” Gençlik Yılına adanmış bir gençlik oyunu. Oynanmadan yayınlanma şansına sahip pek az oyundan biri. Ülkemizde gençlik oyunu olarak yazılmış ilk ve belki de tek gençlik oyununu gençlik tiyatrosu, gençlik oyunu ve gençlik bağlamında ele almak için dergi büromuzda bir tartışma düzenledik.

Tartışmaya oyunun yazarı Yılmaz Onay, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi (DTCF) Tiyatro Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi ve AST oyuncularından Ali Meriç, yine DTCF Tiyatro Bölümü öğrencisi Ali İhsan Kaleci ve gazeteci yazar Yasemin Çongar katıldılar.

ALİ MERİÇ □ Gençlik oyunları oynanıyor, özel ya da amatör tiyatrolar bu işe ilgi gösteriyorlar, bazı gruplar gençlik oyunları oynuyorlar ama gençlik tiyatrosu tartışılınca gençlik oyunu olarak benim düşündüğüm akla gelen iki oyun var, Ah Şu Gençlik ve Tren Gidiyor,

YARIN □ Bir de Çirüklü Elma var galiba.

MERİÇ □ Benim gençlik tiyatrosu ve gençlik oyunu denince anladığım gençlerin oynaması ya da oynamaması gibi ölçüler değil. Gençlik oyunu konu bağlamında kendini gösterir. Gençliğin sorunlarını anlatmalıdır. Bu özde gençliğin sorunları da değildir, çevresiyle birlikte gençlik işlenir ve orada bir şey yerir, bir konu oluşur. Bu anlamda gençlik oyunu denince akla gelen Tren Gidiyor. Yılmaz ağbi de gençlere nasıl tiyatro yapılır sorusunu sürekli kendine sormuş ve yanıtı da, işte oyun. Danışa anlatım, görsel özellikler ağırlıkta, şarkılar, bulutlar.

ALİ İHSAN KALECİ □ Yazarın sahneyi çok iyi bildiği oyunu okurken anlaşıyor. Beni asıl etkileyen oyunda çok değişik kesimlerin bir araya getirilmesi. Bu bağlamda sorunlara derinlemesine inilemiyor gibi bir izlenim uyandırıyor.

YASEMİN ÇONGAR □ Soylediklerinin bir bölümüne ben de katılıyorum. Diyorsun ki bir kalabalık oluşmuş, işçi kesiminden en üst düzeyde gence kadar, bilinçli gençten yozlaşmış gence kadar bir çok kesim oyunda yer almış ve bu kalabalık yüzünden bir ikili ilişkideki sorun yeterince çözüme kavuşmamış. Ama bu da amaç bir baba ile oğul arasındaki ikili ilişkiye çözüm getirmek değil. Her kesimden insanın yer alması belli bir yoğunluk, topluluk kazandırıyor olmalı.

Benim ana konu olarak gördüğüm iki kişi var; Işık ve Sanem. Işık bir işçi çocuğu ve çevresinde olanlardan etkileniyor. Örneğin Uludağ arası ilişkiler bölümüne girip alıp başını gitmek istiyor, para kazanmak Avrupa'ya gitmek istiyor, yani anaf bil'incine sahip değil henüz ve başka yollar arıyor. Daha sonra hem bir takım toplumsal bilince sahip gençlerle hem de bilinçsizleştirilmiş gençlerle birlikte oluyor ve aile çevresinden de etkileri ile sosyal geçiminden getirdiği şeylerin bil'incine vanyor ve bir çıkış yolu buluyor.

YILMAZ ONAY □ Ben de oyunu yazarken çoktıkım güçlüklerden söz edeyim isterseniz biraz. Yardımcı olabilirim belki ve bana çok yardımcı olan bu eleştirel kendi açımdan değerli değerdirmiştir olurum. Önce gençlik oyunu anlayışından söz edeyim. Burada yapılan tarım benim için de geçerli. Yani problematik olarak ağırlıklı yönde gençlik kesimi olan ama bunu bütün gençlik kesimlerinden soyutlayan bir bakış değil. Ki gerçekliğin geleceğidir bu han-

tematik seçecektim ki böyle geniş ele alma zorunluluğu olmasın. Bunlar, sanırım bundan sonra böyle şeyler yazmaya kalkışanların da sorunu olacaktır. Benim sizden öğrenmek istediğim şu; oynanmış bir oyun üzerinde değil de bunun oynanmamış metni üzerinde tartışıyor olmamız bunu biraz zorlaştırıyor ama acaba oyunun tamamlanmamış boşlukta bırakılmış noktaları var mı? Bu yanları benim için de tartışmalı tabii, ama tartışılıyor olması mutlu

Bu sahneden sonra da Işık'ın ailesine katış bir yakınlık doğdu bende. Yani "gençlerin öyle değil de böyle olmasını istiyordunuz, şimdi niye beğenmiyorsunuz?" sorusu uyandı.

ÇONGAR □ Bu sahnenin çok çarpıcı olduğuna ben de katılıyorum. Biz biraz duygusal yaklaşıyoruz olaya galiba. Dönemin ne olduğunu biliyoruz, Işık ve ailesine yakınlık duyuramaz da normal. Demin Ali bu gençliği beğenmiyorsunuz dedi, an-

Yılmaz Onay

Ali Meriç

Yasemin Çongar

“Gençlik tiyatrosunda insiyatif gençlerin olmalıdır”

gi kesimi ele alırsan al onu tüm toplumsal ve tarihi ilişkileri içinde işleyeceksin. Gençlik oyunu kavramında da ağırlığı buraya vermek gerekir. Bir de bunun gerçekten bu anlayışla yerine oturabilmesi için zaten gençlik kesiminin de tiyatro olayında olabildiğince insiyatifinin sağlanması gerekir. Gençlik Tiyatrosu kavramına gelince, yine aynı şekilde koparıp amırlayan yani yalnız gençlerin izlediği, yalnızca amatör tiyatroların oynadığı ya da yalnızca gençlerin oynadığı tiyatro gibi sınırlar koymak yerine ana gençlik tiyatrosu diye bir ağırlık koymakta yine yarar görüyorum, toplum içinde bu sorunsal ağırlık üzerinde ve bunun tiyatrodaki işlenişinde gençlerin gerek izleyici gerekse fiilen tiyatro yapan olarak ağırlıklı olarak koymaları gerekir ki bu bir anlamda katılım ana esprisinin gereklinden biridir de. Bu yılın da bu kadar anlamı olmuş olur.

Şimdi oyuna gelince; bu sorunu ya bu genişlikte almayıp gerçekçilikten fedakadim ederek daha sıyrıp ele alacaktım ya da başka bir

ediyor beni.

MERİÇ □ Biz de tartışmak mutlu ediyor. İnsan biraz da kıskanıyor tabii gençlik oyunu okurken.

ONAY □ Ama siz de bizi kıskandıracaksınız.

MERİÇ □ Umanım. Gençlerde bir gelecek kaygısı var. Buradaki bir sahne bence oyunun ana konusu olmamalıdır. Işık'ın anne ile bir sahnesi; Anne Işık'a hiçbir şeye karışmamasını söylüyor, sonra bir ara dışardan gelen bir motor sesini silah sesine benzetiyor ve Işık'ı da göremeyince öldü sanıyor. O sahnede söyledikleri çok önemli. Önce Işık'ın ulumasına ilişkiler bölümüne girmesini onaylamaz, mühendis olup daha kolay ve risksiz bir yoldan para kazanmasını ister ve bu yüzden oğluna çıkarır: "sana karışma dediysel mağazincisi mi ol dedik, uyuşturucu alıp züppelerin peşine mi takil dedik... peki öyleyse karış..." Ancak motor sesini duyunca panikle kapılır ve keşke yaşasaydın da ne istersen yapsaydın diye sizsiniz. Buradaki anmenin ilişkisi çok önemli

cak bu gençliği beğenenler de var. Türkiye'ye bu boşluk, bu içki, bu kadın kız, yan küfür, tamamen ayakları yerden kesik insanlar havadan düşmediler. Bunlar oluşturuldu ve bunları beğenenler de var. Sonuç deyinse, kitap bu sonucu ortaya koyarak bizim duygusal olarak işlenmesini istediğimiz ana temayı; belki daha geniş bir açıya oturtuyor. Belki kesin sözcüklerle tam ortaya koymuyor ama hissettiriyor. Sanem'in adasının klasik olması ise gerçekliğin gerektirdiği bir şey sanırım. O ailenin varlığının da çok önemli rol oynadığını düşünüyorum.

ONAY □ Bu konu, yazarıko beni de düşündürdü. "Sanem aykırı düşüyor mu" sorusu önemli. Ancak Sanem'i gerçekçi olarak işleyebilmek için onun itildiği ortamı da gerçekçi olarak vermenin kaygısını duyudum. Sizin sözünü ettiğiniz sahneyi bir kaç kez değiştirmek zorunda kaldım. Benim için de anahtar sahne o.

Tabii oynanabilirlik şansını artırma açısından da değişik umesle oldu.

Ancak o her zaman bütünü belirleyici değildi. Yani bu koşullarda sen hakkıyla yazamayacaksın, hiç bir şey yazamayacak hale geleceksen, kuşa dönecekse hiç yazma, başka bir şey yaz. O bakımdan bu konuya fazla yüklenmeye hakkımız yok. Bu belirleyicilik Işık ve Sanem tipinin ana çelişki tipi olarak seçilmesini getirdi. Ben şöyle yapmaya çalıştım; birbirine bütünleşen genç ve yaşlı kesim var ve birbirleriyle asla bütünleşemeyecek olan genç ve yaşlı

Ali İhsan Kaleci

kesim var, ve kuşak çatışması denen şeyin ait olduğu bir kesim var. Kuşak çatışması evrensel, genel geçer bir kural değildir de getirmeye çalıştım. Tersine, toplumların gelişmesinde kuşakların bir başka temelde bütünleşmesi süreci geleceğe ışık tutacak olan süreçtir. Ama elbetteki toplumların bu gelişmesinde çelişkilerinin bir tanesi kuşak çatışmasına dönüşen kesimler de vardır. Bualanna içinden biri itilmeleri doğurur, bizi de başlangıçta zorlamalarla dağılma, parçalanmaları getirecekken ve tekil olaylarda getirir de, ama ben Işık'ta tekil bir durumu getirmek istemedim- son tahlilde bütünleşmeye gider ama o kadar da kolay değildir o iş. Çok şeylere malolarak gidende sürecini işlemek istedim baba ile Işık'ın bütünleşmesini verirken. Anne ile babanın Işık'ta bütünleşmenin yolu gibi zannettikleri fedakarlığın onların çizdiği yoldan değil, aslında Işık'taki dönüşümle olacaktın koymaya çalıştım. Paralelinde koyduğum Sanem'in gelişiminde de bir happy end, yani zengin kesimlerden insanlar gelir, yoksul kesimlerden insanlarda birleşirler değil, yoksul kesimlerden gelen insanlar kendi koşullarında geleceğin güçleri olarak stabilize olurlarken, bu çelişki ortamında zengin kesimlerden bu bütünleşmeye sevgi bağı olmak ki ne kadar sürekli olacağı konusunda soru işareti bırakmaya çalıştım- kader bağı olarak birleşmeler olur, ancak o kesimleri uzlaşmaz biçimde orda bitiren veya kendisi bağını, dindiremeyecek biçimde onlara koparılan birleş-

meler biçiminde olacaktın koymak istedim.

Toplumun genelinde de bizi hiçbir gelecek kapısı, umut kapısı yoktu kayınlılabilecek gelişmeler vardır, bunlar revidir. Ama bu gün toplumun genel kesiti içinde çok kenarda köşede görünen belli et-kintliklerde ve belli yoğunluklarda değilse de o güçlerin sandığımızdan da çok daha fazla ve somut olarak varolduğunu unutmamaya çalıştım. Sandığımızdan fazla derken çok da fazla sanmamak gerekir. Bir gün gelecekler diye beklememek gerekir. O sorumluluğu da gence geçirmek, o sorumlulukta her birimizin bir parmağı olursa ancak olabilir de geçirmek umut vadecici gelişmeleri göstermek gerekir.

KALECİ □ Sizin de dediğiniz gibi konu gençleri çekecek bir konu, zengin erkek fakir kızla evleniyor ya da tam tersi. Kendi kendime düşündüm de, dembı oyun için dağınık demıştım, galiba dağınık olan bizim toplum yapımız. Yani sürekli bir kayma var, bir oturmamışlık olduğu için bu dağınıklık ve karşıklık oluyor. Örneğin Sanem'in babası ile oğlu Kurtar aynı müziği- arabesk- dinliyorlar. Bu ilginç aslında. İkisi de arabesk kökenli, bundan zevk alıyor Baba yoksulluk günlerini hatırlıyor. Birdenbire zengin olmuş, bir geçmişi kültürü yok. Gençlik ailesi içinde görülüyor ve belli tipik özellikler yakıştınıyor. Bu kez oyun gençlik oyunu olmaktan çıkıyor, biraz yaşlı bir bakış oluyor. Ah Şu Gençlerde de var. Annesi ile anlaşamıyor. Kız arkadaşı vardır, arabası vardır vb. Yani genç deyince bunlar anlaşılıyor.

Fakat benim eleştirmek istediğim; biz bu değiliz. bizim çok daha büyük sorunlarımız, arayışlarımız var.

ONAY □ Ben yaşlıların, gençleri sorunları açısından realite açısından, toplumdaki işlevleri açısından, gelecekteki işlevleri açısından dailitkılan görüşündeyim. Ben Kuşak çatışmasına belki de çok fazla tepki duyduğum için ve özellikle de senin dediğin anlamda, yani gençlerin, yaşlıların kaderini de kavrayan ve yerine göre onlardan çok daha sağlıklı dünya görüşü ile bütün sorunları omuzlama durumuna gelen bilinçleri varken iş getiren sadece kuşak çatışmasına dayamak, bana gerçeğin tam tersi kesitli bir eaptırma olarak görüldüğünden tepkisel olarak sürekli yaşlılarla gençler birlikte işlemeye belki fazla ağırlık vermiş olabilirim. Bunu kafamın bir köşesine kaydediyorum.

YARIN □ Yani Işık ve annesinin yaşamlarının çelişkilerinin ilişkilerine yazmamış. Bu açıdan kuşak çatışması zararlı değil.

ONAY □ Evet, Işık, annesi ve babası arasında bir çatışma var. Işık annesini ve babasını o yolla kurtarabileceğini düşündüğü için annesi babası da Işık'ın da bu yolla kurtulabileceğini zannettiğinden bir farklılık var, burada doğan çatışmalar var. Ama bunu ben gerçeklikte de çelişki olarak görüyorum, çünkü bu sonuçta bütünleşmeye varacak bir çelişki. Buna karşılık öbür kesimdeki çatışma, birbirini kurtarmak bir yana birbirini ile olamayacağını ortaya koyuyor. Bu arada annenin ve babanın kendi içlerinde çelişkileri var. Bu figürlerin kendi içlerinde de o çelişkilerin varlığıyla bir arada giden sürecin sentezini doğuracak olanda bu çelişkiler.

ÇONGAR □ Bu çatışmaların

MERİÇ □ Şu bizim Sanem'in annesi ve babası ulusal, şablon tipimiz. Işık'ın annesi ve babası yabancı olmadığımız tipler.

KALECİ □ Bir tanesi bize verilen bir tanesi bizim yaşadığımız. Tren Gidiyor belki ve bu trende hiç göremeyeceğimiz insanlar var. Cafer var, başkaları var, tanıyamıyoruz, ezikliğini görüyoruz ama yeteri kadar tanıyamadan Cafer trende gidiyor. Benim sevdiğim karakter Cengiz oldu. Baştan kötü çizilmiş ama karar verip Libya'ya gitmesi Işık'ın da bilinçlenme sürecini başlatıyor. Işık biraz romantik belki. Sanem de öyle. Ama Cengiz romantik değil, farkında her şeyin ve kurtuluş olarak Libya'ya gidiyor.

ONAY □ İlerşeyi ak ve kara diye vermemeye çalıştım. Çünkü realitenin kendisi öyle değil.

KALECİ □ Bir zamanlar bütçeyler olmuş ve şimdi ben kendimi aforoz edilmiş gençlik gibi görüyorum. Suçlanıyorum. Yaşama karşı hep karamsanz. Çevremdeki insanların ço-

ğu böyle, gençlerin umudu olması gerekir, ama böyle değil. Bu oyun da bizim çevremizdeki o karamsar ilişkileri alıyor, ama sonu öyle bitmiyor.

YARIN □ Işık ile annesinin yaşadığı çelişki bugün pek çoğumuzun yaşadığı bir çelişki. Yaşamımızın dışardan belirlenmesine karşı bizlerin toplumsal yaşama katılamamamızın sıkıntısı var, arkadaşın söylediği gibi aforoz edilmiş olmanın sıkıntısı var, Bir yandan buna karşı çıkamama var. Herkes bir umutsuzluğa düşmüş, ben tek başıma bir şey yapamam deniyor. Birçok insan bunun sıkıntısını yaşıyor toplumsal ilişkilerine müdahale etmek gereği duyuyor, ama ailelerin de bağlayıcılık var, gençler bizi bu duruma getirdi anlayışı ile yasalardan da toplumsal yapının da sıkı olmasından dolayı bir geriden bakma var. Son olarak da şunlar söylenebilir: Dileğimiz oyunun oynanmış biçimiyle ve gençlerin yazdığı yeni gençlik oyunları üzerinde tartışabilmek.

Çok Geç

kendime kitilli bir kapıyım şimdi ben gelip bininin açması gerek nasıl da dönüp gittiler birer birer

seslenip çağırmak için çok geç.

bütün bir gökyüzü yetmezdi sevincimize ölüm bile az gelir oldu şimdi acıma

gölmek ve ağlamak için çok geç.

yürüdüm yürümem gereken bütün yolları kendime yargılı bir suçluyum şimdi bağışlanmak istiyorum gözlerinde

yargılanmak ve bağışlanmak için çok geç.

seni aramak ve bulmak için çok geç tükettim artık bütün zamanları ne aşk ne sükut dindirebilir ruhumu

yaşamak ve ölmek için çok geç.

şimdi yürüdüğüm bir yolun sonundayım sustuğu yerdeyken bütün şakılları

başlamak ve bitirmek için çok geç.

Sana sözcükler getirdim sensizliğinden tiy gibi hafif sandığın sözcükler şimdi her biri kazınmış ruhuma taştan

susmak ve konuşmak için çok geç.

Ergül Çetin

1885 yılında, yüz yıl öncesi "eyvallah" demiş dünyamıza. Son sözleri "simsiyah bir ışık görüyorum" olmuş. Dünya edebiyatının kocamayan, görkemli aslanı Victor Hugo. "Simsiyah bir ışık" Neydi bu sözlerin anlamı? Karanlık; geleceğin yazgısı mıydı? Yoksa, böylesi yaşamın boyutlarını mı çevreliyordu bu sözler?

Kitabın yayımlandığı tarihe bakıyorum; 1876, yüzün üstünde yıl geçmiş. Basıldığı yer: Paris, adı, Les Misérables (Sefiller). Romantizm'in babası yazmış bu yapıtı. "Aç kurt duvarı deler" derler ya. İnsan bu! Yeğenlennin açlıklarına, yoksulluklarından kıvrınmalarına, ağlamalarına dayanamayınca; yaşamak ve yaşatmak kaygusuyla elini fırındaki ekmeğe uzatmış. Konu: Ekmecek. Ve "yüksek adalet prensipleri" ışığında beş yıl mahpusluk. Doğal, adalet yeri bulmalı. Huyu-nu suyunu namuslu kılmalı böyle işinin. Bu gün ekmeği çalan, yanıt evler: soyar; öbür gün bankaları. Elini harama uzatmış. Atarsın içeri, bak nasıl düzclir herifçiğölü!... Muma döner!.. Sonra, dik şamdana, bak seyiine!..

Öylesine olmasına öyle de, zindanlar insanı dolu. İsimler karışmasın diye birbirine, alevin ateşinde damgalı demirleri kızdırır, dağların adamcağuzın kolunu. Basarsın sıradan numarayı. Zaten alınca yazmamış mısın kara yazıyı? Ha bağırna, ha bahtına, tümü aynı yola çıkar. Ne demiş eloğlu; "kanun örümcek ağına benzer, sineği yakalar da, kuş onu bir kanat vuruşuyla yok eder." Mangırın, mevkiin varsa tasalanma; müşavirler, avukatlar, karşısında başları eğik; bir dediğine, iki diyen bulunmaz. Yalanına: Küllâh; çaldığın minareye; kılıf biçimlerle, meraklanma!.. Bir de diyalim ki yoksulsun. Gücün, kuvvetin yok böyle numaralar çevirmeye. İşte o zaman yandığının resmidir. Yat yatabildiğince. Zindanlar kişiyi insan eder. Dayan Jean Valjean dayan!.. Gayrı yılların bukağılara bağlanmış. Haydi g'relim sen!.. Düzenin uyum-lusu ol da, yok olsun mahpusluğun! Dön topluma!.. Yaşam seni bekliyor, açmış kollarını "gel" diyor. İşin, gücün girer voluna. Girer de, çekilecek gibi değil yaşamın zindan-lısı. İnsan birkez olsun düşmeye görsün. İyi kime derler, kötü kime? Doğru kim? Eğri kim? Zindanlar, damlar iyi eder mi kişiyi? Dayanıl-maz böylesi yaşama!.. Önceleli çe-telesiz tutulur günlerin. Bir... iki... üç... beş... dokuz olunca çek ortan-bi cızı olsun sana bir on... Cızı çekmekle günler geçer mi sanı-yorsun?

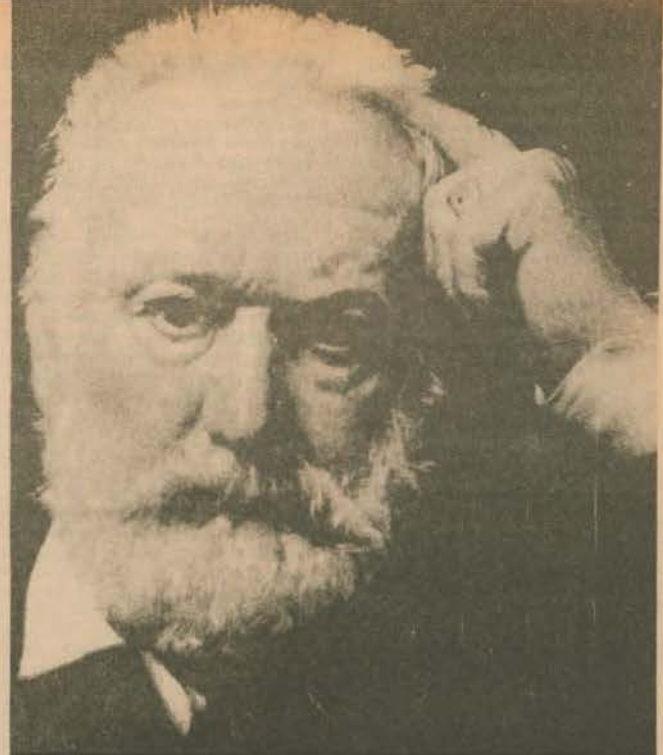
Romantizm'in bizdeki vatan sever ozanı Namık Kemal son nefesinde; "Okunulacak kitap, bu kitap-tır demiş!" Böylesine yüceltmış bu yapıtı!..

Dizelerinde özgürlük için; "Mavh eder bülbül bile kendini türriyet için Çekilir mi bu belâ?.. Öyleyse kaç kurtul şu zindan yazılarından. Bunu sana içinden gelen bir ses hayır kırıyor. İç güdülerimizden gelen her özgürlüğe tutkumuz. Gene N.Kemal'in; "Çalış idrâki kaldır muktedir isen ademiyyetten!.. İnsan bu, "hür

doğar, öyleyse. hür yaşamak hakkıdır." Dile kolay. Yıllar on dokuzu yığılmış. Acaba hiç düşündün mü Jean Valjean, "Mahpuslukların ka-nununu yazanlar, hayatları boyunca bir günlüğüne olsun hiç zindan'da, zindan şartları içinde yaşayabilirler mi?" Her kaçış günleri gün ekledi. Toplam ondokuz yıl. İnsanı aç, çiböl, aylak bırakma. Bak bakalım o zaman kaç tane kötü kalır ülkende. Gene de diyeceksin ki; "kimisi" yokluktan, kimisi de varlığa doyma-mışlığından apandır göz koyduğunu. Yaşam için almak başka, çalmak için çalmak yine başka. Kodaniansan bu işin korkma. Şairin de dediği gibi; "Milyonla çalan mesned-i-izzetde serefrâz! Bir kaç kuruşu nürtekinin cayı kürektir." Kısacası; "milyonla apardın mı yükseklik mevkiinde hasın dik/birkaç kuruşu zımmetine geçirenin yeri kürek mahkumludur." Çalmak bazı yö-netimlerde amaç oluyor. Ha değeri bir olanı yolunu bulup binlere satmışsın, ya da dürüstlüğe madik at-mışsın, yollar bir noktada buluşur.

Monsior Myril'i tanıdınız mı? Piskopos. Ne de merhametli. "Oldu mu böyle olmalı din adamı" diye düşünesi geliyor insanın. Yoksa; "Cennetin anahtarlarını para karşılığında satandan. Bokaeciyo'nun De-ka Meron'undaki zampara keşifleri-ne kadar nicelerini okuduk. Eee!.. Nasıl olmuş da böylesine dört.dört-lük (üstün değil) örnek bir insan olmuş Monsiör Myril. Nasıl mı? Bir idam hükmünün yerine getirtil-mesinde hazır bulunmuş. İşte o gün, bugün insanı, insanın öldürmesini, bir türlü onaylayamamış, dünyası allak bullak olmuştu. "Canavarca bir yöntem" diyordu idamın infazına. Ölüm Tanrıya özgü bir eylem diye düşünüyordu. Gıyotinde kelle bir köşeye beden bir yana savruluyor, ne de kötü bir görüntü meydana geliyordu. Yazgının böylesine Muhammedan gibi; "Şer ve hayır Allahtandır" diyemiyordu Monsior Myril.

Birisi daha var kişiliğine ctker. Piskopos'un. Yaşı seksen altıya ulaşmış eski bir konvansiyonel üyesi. Devrimci. Biyüç Devrime keseden değil de, yürekten inanmış, gelene pašam, gldene ağıam demiyenleiden biri. Öyle de, yasal prensler eski çıkarcılarla el ele verip yeniden toplumun başına çöreklenince devrime yürekten inanan konvansiyonel üyesi, yaptıklarından, inandıklarından ötürü afaroze edilmiş, günleri dol-duruyor, son demlerini yaşıyor. Toplumun iyiliğine, kutsal rubun yüceliğine, böylesi kişiyi dine, imana getirmek yaptıklarına pişman et-mek, bir din insanı için herhalde ödev olsa gerek. Fırsat bu fırsattır yeni de, koşmuş yaşınlın evine. Yeni yöneticilerden çekmediği kal-mayan özgürlükçü, karşısında, din adamını görünce, kim olduğunu, nerden geldiğini soruyor. Yanıtı önemli devrimcinin: "Terazi eğile-cekme halktan yana eğilmeli!" tarih boyunca ezilen, sömürülen o. Kadın için şahsiyetin, erkek için tutsaklı-ğın, çocuklar için karanlıkların yok olması, bilgilizliğin, çıkarılığın son bulması, kardeşliğe, birliğe, şafağa, yönelmesini. Ücretsiz PDF Kitap Arşivi: <https://tramey.org>

ÖLÜMÜNÜN 100. YILINDA VICTOR HUGO VE SEFİLLER

Abdullah Siyami

kuşmuş düzeni, sonsuzluğun alevi-ne savurmayı istliyordu yaşlı devrim ci. Özet olarak söyle değil de diizen-le insan oğlunu; "İyiye, güzele, dñğ-ruya" ulaşmayı amaçlayanlardan-dı inanınmış devrimci. İnandıklarını üstüne basa basa anlattı rahibe. İşte piskoposu iyi insan eden iki etken.

Dünyalığı da önemsenecek gibisinden sayılmazdı Myril'in. Gümü-şünden altı tabak, bıçak, çatal, ka-şık, bir de halasından miras kalan soru günüşten iki şamdan. Kitapla-rı, karyolası, eftin püften şeyler, "yeterli sayılırdı O'na. Zaten, mülk yüce tanrının değil miydi? Kapıla-na anahtar bile koydurmanıştı P'is-kopos Monsiör Myril. Kapılar her-kese mi açıldı? "İlkerese!" "On dokuz sene kürek mahkumluluğu çe-kene de açık mı Monsiör Myril'in kapıları?" "Elbette!"

Jean Valjean, Diğne'nin sokakla-rında nereye gidebileceğini bilme-den dolaşıyor, geceyi geçirebileceği bir yer arıyordu. İlk önce Belediye binasına yatacak bir yer için baş-vurdu. Keşke oraya hiç uğramamış ol-duysa. Ücretsiz PDF Kitap Arşivi: <https://tramey.org>

deceği yere daha varmadan najını daha evvelinden ulaşmış oluyordu; kürek mahkumluluğu, adı, sanı bay-kuş kanallında ulaşıyordu.

Geceyi geçirebilmek için bir kö-peğin kulübesine bile razı olmuştu, nedense köpek de istekli olmadı Jean Valjean'la bir geceliğine olsun kulübesinin mülkiyetini paylaşmağa. Çaresizdi. Günlerin yorgunluğu, aç-lık, uykusuzluk onda güç, kuvvet bırakmamıştı. Gecenin soğuğu bü-tün acılarıyla içini karartıyor, gözle-ri de kapanır gibi oluyordu. Bir taş bankonun üzerine uzanırken kilise-den çıkan bir kadının gözüne ilişti. Bir yer bulamayıp da taşın üzerine yatmasının nedenini sordu kadın. Jean Valjean olanı biteni anlatınca, kadın hemen O'na Piskoposun evini öneriverdi. Hiçbir kapının kendisine açılmadığına inanan Jean Valjean rahibin kapısının kendisine açılacağına inanabilir miydi? Öyle de, ne de olsa son çaresiydi bu, zindanda bile tahta bir kerevette yatmışta, taşların üstünde, asla.

Cebinde ondokuz senelik malı-

kımlığının emek karşılığını da taşıyordu. Bir de, bir de; cezasının bittğini kanıtlayan önemli bir belgesi bulunuyordu, işine yarıyama-
yan! Kimliği gibi bir şeydi bu.

Doğruca pencerelerinden dışarı-
ya ışıkları yansıyan rah'ın kapısına
geldi. Zili çaldı. İçerden bir ses gir-
mesini söyledi. İtilen kapı açılınca,
yaşlı iki kadınla bir papazın karşı-
sında Jean Valjean'ın belirmesi ür-
pertici oldu. Ocağa yükselen alevle-
rin ışıltısı, kocaman bedeninin gö-
rüntüsünü duvarlarda gölgeliyor, sır-
tındaki çantası, elindeki değneği,
yırıktı pırıktı gıysileri, korkunçluğu-
nu artırıyordu. Ya konuşmı-
!

"Bir kürek mahkumuydum!...
On dokuz yıl yatmış!.. Cezalarını
çektin!.. İşte pasaportum!.. Sarı!..
Bu yüzden de hiçbir yere almadılar
beni!.." diye sözünü sürdürüyor, yaz-
gısını sergiliyordu.

Yıllar, zindanlar bir künseye dü-
rüş bir kişilik verebilir mi? İyinin,
doğrunun yönü yöntemi kişiye inan-
dırılmazsa.

Rahip Myril emanetini koruduğu
allahın evine en temiz düşüncelerle
konukladı tanrı misafirini. Yedirdi
içirdi, banndırdı: o gece.

Bir kürek hükümlüsünü zindanlar-
da yatırmakla, dövmekle, sövmekle,
toplumuna uyumlu bir hâle sokma-
nın olanakları olabilir mi. Adam,
odun gibisi'ne yontulmaz. Yakkak
için ne gereklilik, herşeyi yap, için
temiz olsun. Ne etkisizsen onu biç-
ceksin!.. Hanlığı daha da üstünde
Jean Valjean'ın. Yıllar O'nu; iyi'ye,
dogruya, güzelle götüremedi. Kişide
devrim. Onun kişiliğini yaratmakla
gelişir. Kişiliğini bulamayan ise, zo-
runlu yarış alanına getirilmiş lâgar
beygirden ayrıcalığı olmaz.

"Eyy!.. Jean Valjean!.. Uyan!
Gün dogmasın, ortalık ışımasın, ge-
cenin karanlıkları hırsızlığın kolayı-
nı açlar kişiye. Bir daha rüyana bi-
le girmez böylesine gülmüş takımları.
Uyan. Bütün hırsızlar, dolandıcılar,
namuslulara karşın hep uyanık kişi-
lerdir. Fıratları değeltendir. Akşam
sofrada yemek yediğiniz gülmüş ta-
kımları var ya onlar senin olursa
hayatının sonuna kadar rahat rahat
yarsarın," şeytanın diirtisi mü, yok-
sa ele geçirmek hırsı mı, işte ne
dersen de. "Ben ve benim" insanın
mayasındaki ortak çamur. Her şey
senin olsa mutlu olacağını mı sanı-
vorsun!.. Çal bakalım şu yemek ta-
kımlarını!.." Kapı dururken pen-
cereden sıyrıl bahçeye. Sokaktasın.
İçinde bir korku var. Adımların de-
ğişik. Heyecanlısın. Eyvah. Jandar-
malar. Gene yakalandın. Bu kez on-
dokuz değil de, yaşam boyu yatsan
da kolay kolay kurtulamazsın zin-
dandan. Düşünemedin mi, bu değeri-
li şeylerin nasıl senin olduğunun,
bunları nereden bulduğunun elbette
sorulacağını?

"Anlat nereden çaldın bunları,"
diye sesler duyulmaya, sorular gür-
lemeğe başladı beyninde.

"Papaz verdi!.." diye yanıtladı
jandarmaların sorulunu.

"Yürü! Piskopos'un evine," diye,
ite-kaka rahibin karşısına çıkardılar
Jean Valjean'ı. Kumandan çalımı
bir selâm sonrası:

"Piskopos'um! diye söze başla-
yınca Jean Valjean'ın şaşkınlığı

daha da attı. Kumandan devamla:
"Bu adam sokakta korkuyla k çı-
yordu. Yakalandı, üstünü aradık,
çantasından çıkan bu gülmüş emek
takımlarını sizin verdiğiniz söyledi.
inanamadık. size getirdik." Jean Val-
jean'ın karşındakinin sıradan bir
keşiş değil de piskopos olması ka-
fasını iyiden iyiye kanstırdı. Pisko-
pos olmak dinsel mertebeye önemli
bir makam sayıldı. Monsieur Myril
kıyafeti, şatafatı önemsemediği için
mertebesinin simgesi olan kırmızı
küllâhını bile başına koymamış, bu
yüzden bazı eleştirilere uğramıştı.
O artık şekil adamı değil insana iyil-
liğin, mutluluğun yönünü, yöntemi-
ni öğretmekten başka bir şey düşün-
meyen örnek bir din adamıydı.

Jandarmalara:
"Ben verdim, şamdanları da ver-
miştim, unutmış," diye, hemen
som gülmüş şamdanları da alıp
Jean Valjean'ın eline sokuşturması-
nı bilmişti.

Bir din adamının yalan söyleme-
si nasıl da hoşumuza gitti. "Çiymiş
şamdanları da vermiştim" demesi
yalanın katmerlisi olmuyor mu?
Allah yalan söyleyenleri bağışlar mı?
Yalancılıkta, hırsızlık arasında ki ba-
ğıntıyı çözenin zorluğuyla karşı-
laşıyoruz. Bir kördüğüm ki İskender
in kızı bile bu düğümü kolay
koyar parçalayamaz. Hırsızlık nedir?
Ticaret için de "Öğütlenmiş bir
hırsızlık şebekesidir," diyor P.Gogen
Nedense bir kuruşluk malı bin ku-
ruşu yutturmağa çalışanlara hırsız
diyemeyiz. Bir ekmeğe çalana has
damgayı.

Rahip Myril yalanıyla, verimkâr-
lığıyla göylesine bir örnek kişi olmuş
ki din adamlarının tümü böyle ol-
salar dünyâ cennetinde hayal
cennetlerini düşünmezdi. "Jean
Valjean gülmüş şamdanları da al,
gözün doysun" der gibisinden de uzal-
nırdı şamdanları. "Kötülikleri sül-
hufandan. Doğruya yönel, bunların
parasıyla düştü bir iş tut. Fenalık-
lardan arın." Eee!.. Senin toplumun
beni aç bıraklı, işsiz bıraktı, yoksul
bıraktı sonra da benden iyi olmamı
istedi diyemiyorsun piskopos. Çok
şey, çok şey söylemenin olanakları
var ya yer, zamana değil diyorlar.
Uyur-gezer gibisin, yeni bir yolun
başlangıcında. İnsanlardan, kanun-
lardan kaçmak istiyorsun. Kaçma!..
Nereye gidersen, öl, karşına yine
de insan oğlu çıkacak! Sen onlar-
dan bir parçasın. Bundan hiç kuş-
kun olmasın. İşte bir sesler duyuyor-
sun. Dinle!.. Otur dadizle!.. Bir köy
çocuğunun, Gervases'in sesleri. San-
ki geleceğine yazı tura atar gibisine
elindeki parayı havaya fırlatıyor.
Küçük ellerinden yere düşen frank
senin papucunun altına uzandı. Kis-
metin ne de açık, gene de haberin
yok. Dağ başındasın. Yalvarsın. Ba-
ğır, korksun kaçsın. Hah, şöyle.
Ayağını kaldırdığın zaman gülmüş
bir paranın ışı ışı parladığını görü-
yorsun. Al!.. Al!.. Bu olay da bir in-
hıhandı senin için. Anlayamadın.
Anlayamadın Jean Valjean. Anlaya-
madın. İçinde yine könlük, 'her şey
benim olsun' düşüncesi var, arın-
dıramadın kendini pis duygulan-
dan, iyiyi yönelemiyorsun. Göt pis-
kopos'un evinin önüne sabahlara
kadar ağla. Cezanı çektiğini, bitti-

ğini gösteren sarı pasaportun, ona
da artık lâyik değilsin. Yırtat riiz-
gârlara karışsın parçaları. Yürü!..
Yürü! Sırtında çantan, elinde de
seni ün saldırdıktan koruyacak
adunusu bastonun.

Montreuil-Sur-Mer'e geldiğinde
gördüğün şu korkunç :angın da ne?
Jan'larma Komutanının eviymiş
Alevlerin sarmaladığı binadan iki yav-
runun ölüm haykışları yükseliyor.
Şuraya bak herkes seyirci. Yok kim-
se de bir kıpırtı. Haydi Jean Valjean,
atla yalvarların içine. Kurtar şu yav-
ruları. Yanmasınlar. Bunu yapsa
yapsa senin gibileri yapabilir. Yıllarca
bir ekmeğe uğruna yamış kişiler,
yananların acılarına koşabilirler.
Kofli kişiler acıların ne mene şey
olduğunu düşünmezler. Haydi ya-
hımların içine. Kurtar şu yavru-
ları. İçinden gelen sesi susturma. Sen
güçlüsün. Atıl!..

Hehey!.. Yavru-ların ikisi de se-
nin güçlü kolların arasında. Gayrı
adını da sarı pasaportunu parçaladı-
ğın, iüzgârlara savurduğun gibi at
bilinmeyenlere doğru. Madleine se-
nin adı Monsieur Madleine. Sen iyi
şeyler öneren, kötüyü iyi eden. İşsi-
ze iş. Aça aş. Fakiri, Fıkarayı, yok-
sulu varlık yapmağa çaba harcıyan-
sın, bundan böyle bir de baba ekle-
rinca adına, 'Baba Madleine' oldu
adın. Seni yörenin mülik amir yapı-
yorlar. Daha yüce saydıkları makam
lara seni getirmek istiyorlar, kabul-
lenmiyorsun kolay kolay. Sen şata-
fat adamı değilsin, tenezzül etmiyor-
sun tavizlere, martsıplara. Hatta, ha-
ta yüce kral'ın sana lâyik görüp de
vermek istediği en ünlü 'Legion
d'honneur' haşını' bile elinin tersiyle
itmesini bildin. Senin amacın: İyi
olmak, kişileri de iyiyeye, iyiliğe yö-
netmek, ötesi lâf-ı-güzaft diyorsun.
Tüm insanlara iyi olma sevgisi bir
gül bahçesindeymiş gibi sana mut-
luluk verirken bir yalvarın ağırda-
ğın sana doğru yaklaştığını görüyor-
sun. Toulon mahpushanesi'ndeki gö-
revlilerden biri, bu dürist çalışması
nedeniyle müfettişliğe kadar yüksel-
miş. "Kunun her şeyin üstündedir.
Hak yok, vazife vardır. Her şeyden
kuşulanmak, gözetmek, uyanık ol-
mak yaşamın tümüne etkindir. Adı
Javert'dir bu adamın. Monsieur Mad-
leine ile Jean Valjean arasında hen-
zenin buluyodu kafasında.

Yağmurlu bir gündü. Çamurlu
bir yolda ilerleyen yükütlü bir araba-
nın beyzinnin yağının kaymasıyla
kırılması bir olmuş, araba devillince
ihtiyar arabacı da altına göçmüştü.
Yaşlı arabacı ölümlü burun buruna
gelince herkes bu hâle seyirci kalmış-
tı. Javert emirler veriyor, yanındaki-
lerin bir manivela getirmelerini isti-
yorlu. Arabanın altında kalmış
olan yaşlı adamın durumu umutsuz
gibi. O anda Monsieur Madleine'nin
kaza yerinde belirdiği görüldü.
Javert sırtın bir tilki kurnazlığıyla
avinin yanına yaklaştı. "Monsieur
Madleine, bu işi başarabilecek bir
kürek mahkumu tanıdım Toulon
hapisanesinde. Bir kürek maliku-
mu. O anda Monsieur Madleine'nin
içini bir ürtüptü sarı acı acı, yalvar-
ca. "Ya! Öyle mi?" diyebildi. İhti-
yarı kurtaracak kişiye büyük paralar
vaad ettiyse de gücüne güvenen bir
kişinin çıktığı görülmüdi.

Haydi Madleine baba, iki yavru-
yu alevlerden kurtardığın gibi, bu
ihtiyar arabacıya da ölümden sen
kurtarabilirsin!.. Gir arabanın altına,
kaldır gücünün yettiği kadar arabayı.
Hah şöyle. Arabacı kurtuluyor. Ta-
mam!

İhtiyar hastahaneye kaldırt. Ara-
banın, atın parasını da fazlasıyla
öde, iyi olup hastaneden çıkınca da
Rahibeler manastırında O'nu bahçe-
vanlık işinde görevlendir. "Gün ola,
harman ola" da demiyorsun, iyiliği
iyilik göresin diye de yapmıyorsun.
İçinden doğal olarak geliyor bu.
Ama Javert gibiler anlayamazlar in-
sanın böyle yönlendirilme buluna-
bileceğini. Sen Jean Valjeansın. Ra-
porun ulaştı bile gideceği yere. Ney-
se ki sana benzeyen birini elma dalı-
nı yerden alırken yakalamışlar. Ja-
vert namuslu adam. Gelip de senden
af diyor. Cezalandırılmasını istiyor
Sürülmesini istiyor kendisinin.
Önemsemiyorsun. "İşine devam et,
ödevin başına." diyorsun Javerte.

İçin gene de rahat değil. "Neden
sana benzediği için bir allahın garibi
zindanlara yatsın. Hani doğruluğa
yönelişin?" Hakimler de: "Yüksek
hak tanır duygularının ışığında ka-
rarlarını vermek üzere bulunuyorlar."

Eee!.. Ne olacak şimdi? Derdin
çok, çok arkadaşın yok. Bir de
Fantine cektirt ortaya. İşsiz-güçsüz
bir sokak kadını. Zengin kalantör
bir soylu kuytuda biriken karları
toparlayıp sırtından kaç mı arayıp
içine doldurmuş Fantine'in. Soylu-
ya eğlence gerek. Kadın zaten aç,
verem. O da karşılık, bir tokat
yollamış bey efendinin suratına.
Sonra da düşmüş mü Javert'in eli-
ne? Kurtulabilirsen kurtul bakalım.
Soylu-ya vurmak ha!.. Altı ay mah-
pusluğu var bu işin. Ağla, yalvar,
"Sokağın huzurunu yok etdin. Gü-
venliği sarstın. Çek cezanı da aklın
başına gelsin. Hastasın, veremsin, ne
olursan, ol." Önce kanun. "Yapma-
yım... Bir de kızını var. Cosette'ci-
ğim. Ben zindana girsem kim ilgi-
lenir yavrumla? Saçlarını, dişlerini
sattırı, sırf Onun iyiliği için."

Monsieur Madleine'in gözlerinin
önünde olup, bitiyor bu işler.
"Durun bakalım! Hapse filân
girecek değilsin. Kızımı da merak-
lanma. İlginçirim." Fokuşunu, çık-
karıcı bir ailenin elinde Cosette'ci-
ğin. Bütün çocukluk haklarından yok-
sun. Küfür, dayak, yokluk, pislik,
iş öylesine yıpratmış ki yavrucağı,
Yüzü sonbahar yaprağı. Solgun. Üst-
baş bitik.

"Meraklanma! Ben onunla ilğile-
nirim" diyor Monsieur Madleine.
Cörlümeyen zincirlerle her yanı do-
lanık Madleine Babanın. İlk işi
korkunç bir adli hataya kendisi
yerine kurban gidecek olan Champ-
macheu'yu kurtarmak mahkemede.
"Jean Valjean Benim" diyor duruş-
ma sürdülürken. "Sen misin? Javert
peşinde iz sürecek. Sırtlan misali.

Fantine hastanede gözlerini ka-
payınca kızının da sorumluluğunu
yüklenir, bir kolayını hulu, Thenar-
dier'lerin batak ligından kurtarı Cos-
sette'i. Bataklik yalnız Thenardier-
ler değil ki, her taraf kokmuş.
Yokluk, eşitsizlik batak batak bü-
tün ülkeyi kuşatmış. Javert ödev
peşinde. Denizde tatlı su arar gibi

Jean Valjean'ı hele bir yakalasın ülke gıllük-gıllistanlık olur, gıbbigeliyor. O'na. Devirden bir arabasını altında kalan ihtiyar, ölümden kurtardığı arabacı, hani rahibeler manastırına bahçevan olarak görevlendirildiğin yaşı. "Gün ola, harman ola" düşüncesiyle değil de, sırf içten gelen bir iyi niyet çabasıyla uğraştığın kişi. O'na ulaşmanın yolunu bulmalı. Olmakla-olmaman arasında insan kalınca ne yapacağını nereye gideceğini şaşırır. Duvarların ötesinde yaşamı arar. Cosette'ciği de kurtar. Şansın yaver gitti Jean Valjean. Oh de. Fauchelevent babaya da bak, yüz frank'ı eline sıkıştırdın mı, yatılacak yeri de, huzuru da sağlamayı becerir. Yılların emekçisi nedense parayı hiç mi hiç, önemsemiyor, Jean Valjean karşısında başı eğik, içi sevgiyle dolu. Madeline Babaya bahçevanlık, Cosette de Rahibeler okuluna yerleştirmesini başarıyor. Yıllar da gelip gelip geçiyor.

Öteklerini yoksul bırakan ltkıdarlar ya dışarıya avuç açarlar. Yahut da yad ellerde macera ararlar. Napoleon şerefli bir insandır yardım dilemez. Yardım dilenmez de dünyayı kendli yemliğine çevirmeye kalkar. Bu uğurda gençlerin kanını sersebil akıtmaktan ger. kalmaz. İşin kötülüğü yenilgilerinden ders de almaz. Akka kalesinde demir gibi dikenen Cezar Ahmet Paşayı ve komutasındaki bir avuç beraberrliği yeneyince, kudurur, küplere birer. Üskesinden çarpar şapkasını yerlere: "Türk ölü. Yenilmez," diye baykırır. Öylesine öyle de, az sonra da saray kişilerini siyasal entrikalarla alaşağı etmesini becerir. Hazretin gün dönümünde şanlışatafatlı ordularının başında Rusya'nın içerilerine Moskova'ya kadar uzanır. Yenilgi; karın beyazlığıyla kefen gibisine örtülür ordularının üzerine. Çiç belâ kurtulur şanlı kumandan. Askerler penşan, kaçabilen kaçır, kaçamayınlar da ağıtların, soğuktan ölür kalır, kurda kuşa yem olurlar.

Her şey bir yana; yine de ordunun başındandır Yüce Kumandan. Vaterlo'da son kozunu oynar. Bu kez işi bitirir. Yakalanır. Kadenyle baş başa Okyanus'un sonsuzluklarında, haritada bir nokta gibi zor görülen Senthelem adasına sürülür, ölüncüye dek orada kalır. Düşünelim! "Toplumuna ne yararı olmuştur böylesine başbuğ'un. Yine yokluk, düzensizlik, kargaşa."

Nerede o altın harflerle yazılan Özgürlük, Adalet, Eşitlik sözcükleri. Al işte!.. ülke yoksulluk içinde. Bir avuç düzen sömürücü, en görkemli yaşamla günlerini sürdüürlerken, yavaş yavaş bir yokluk mence-neş toplumu sıkıştırı sıkıştırı bir ihlâl ortamına doğru sürükler. Yaptıkları Vaterlodaki XIX bölümündeki suç satırlar düşündüncü. Her odu nun bir kuyruğu vardır, işte suçlandırılması lazım gelenler oradadır. Yarasa insanları, yarı eşkiya, yarı usak. Savaş denilen alacakaranlığın yarattığı her türden yassı burunlu yarasa. Savaşmayan üniformalar, uydurma hastalar, korkunc sakatlar, küçük arabalarla, bazan yanlarında eşleriyle ilerleyen, önceden çaldıkları sonradan salan kaçakçı ordu kâtipleri, subaylara kılavuzluk

eden dilenciler, alçaklar, ürün hursuzları... eskiden ilerleyen ordular-günümüzden söz etmiyoruz... Hiçbir ordu, hiçbir ulus bu yaratıkları sorumlu değildi. İtalyanca konuşur, Almanların peşinden giderdi; Fransızca konuşur İngilizlerin peşinden giderdi..."

Eee!.. Kuvvetliyi, yeneni benimsemek. O'na uyulanmak, kültürlü, yaptıklarını uygulamak, böylesi kişilerin özelliği.

-Günler, aylar, yıllar 1830'u 1848 e doğru sürükler. Önceki 'Komün'ü tutmaz, ne zaman ki Düzen parçısının despotluğu her türlü kötülüğü topluma uygulayınca Komün yanlısı olmayı, Onları savunmayı şeref sayar. Onbirceler insan varoşlarda, barikatlarda, duvar diplerinde kurşunlanır. Kan selleri akarken yaşam yolunda devrim bir ödevdir gayn namuslu insanlar için. Köşebaşlarında namu uçları. İnanmışlar için: Bu gün değilse yarın. Olmayan olandan hakkın alacak. Yığınlar oluşacak bir gölgeler ordusu gelişecek yavaşta yavaştan. Bilenler, bilmeyenlere iyiden, doğrudan yana bildiklerini öğretecekler. Soyğunun da, zenginin de namuslusu bu devrimci halk ordusuyla gayn omuz omuza yürünecektir.

Marius da bu ordunun bir eridir. Soylulardan. Çocukluğunda beri dedesinin yanında soyluluk mavallaıyla yetişmiş hukuk öğrencisi. Sınıfında bulunmadığı bir gün, arkadaşlarından biri yoklama olurken onun yerine, "Buradayım" demiş. Eee... Bu durum profesör'in gözünden kaçmamış. Silmiş adını "Buradayım" diyenin. Adı silinen kıvançlı. Nedeni de: Kokuşmuş bir düzenin hukukçusu olmayacağı için. Ezilenler Derneği'nin üyesi o. Marius'le böylesi bir ilişkiyle başlamış dostlukları. Sonra da meydan mitinglerinden barikalara dek yürümüş.

Bir meydan mitinginde konuşmalar sırasında, Jean Valjean'ın yanında bulunan Cosette Marius'un gözünü ilişir. Bir yalın sarar iksisin de yüteğü. Devrim gibisinden tatlı. Devrim gibisinden hoş. Jean Valjean uzaklaştırmak ister Marius'un gözünden Cosette'le. Devreye Gavros denilen ezilmiş, on, oniki yaşlarında bir halk çocuğu girer. Marius bu çocukla Cosette'e haberler yollar. Büyüklerinin her sözü bir ödevdir Cavoche için. O yalnız böylesine ayak işlerini değil, büyüiklerinin yapmadığı işleri de yapmağa çalışır. Javert şeklini değiştirerek devrimcilerin içine girer. Kaçar mı Cavoche'nin gözünden. Yakalarlar Javert'i kısıvrak bağlarlar bir direğe. "Mer-mi karşı düşman için, bir kurşuna değmez bu adam," diyorlar.

Jean Valjean, Marius'u görmek, konuşma gereğini duyar. Barikatların mazgallarında dolarsın. Direğe bağlanmış Javert'i görür. Eee!.. Dünya bu? Ne ekersen onu biçersin. Biçağını çıkarıyor. Javert'e gün doğdu. "Haydi bitir işini diyor. Senin gibilerinden başka birşey beklenmez," diyor. Jean Valjean ağır hareketlerle elindeki bıçıkla Javert'i bağlayan ipi parçahıyor. "Serbestsin! Haydi git bakalım" diyor. Nasıl olur? Yıllarca Jean Valjean'a kan kusturan bu adamı, eline fırsatın en iyisi geçtiği halde, onu tutsaklıktan, onu ölümden kurtarıp özgürlüğüne kavuşturan kişiyi Javert'in gözüyle görelim, aklıyla yorumlayalım. Bu fırsat ve Javert'in eline geçmesi olsaydı. Neler olmazdı? Büyüklük: "Elime geçen olanakları, kanlı düşmanın bile yararlanacağı duruma getirmelisin ki değen olsun. Onda bir parçacık insanlık duygusu kalmışsa alevlesin onu. Bunu da yalnız Jean Valjean gibilen yapar.

Dışarda kızıl kıyamet. Yokluk: Yığım yığım. Ölüm: Sel gibisine. Mermi tükenik. Cavoche haydi evlat atla barikat'ın önüne öki askerlerin kötülüklerinden aktar mermileri sepetine. Sen de devrimin bir parçasısın. Faiz hasaptan bilmiyorsun 'la Voltaire'le, Rousseau'yu öğrenmişsin. Bir mermi fırladı karanlıkardan arından bir, bir tane daha. Ah!.. Öptü bir lanesi seni, bir lanesi daha geldi ardından...!..Ancak düşman kurşunları bunlar. Oysa ki o askerler de senin ağbeylerin. Bilselerdi Rousseau'yu, Voltaire'i, hiç sana kurşun sallarlarmıydı?

Marius da bir mermiyle nasibini alır bu savaştan. Arkadaşları gülelele parçalanırlar. Düşman güçlü. Talih dönük. Bir rastlantı olamaz. İşte Marius. Yaralı, bitik. Belki değil yaşıyıp, yaşamadığı. Gene de nabız atıyor. Omuzundan heybe müsali salladı yaralıyı Jean Valjean. Bir kanalı için den yol almağa çalışıyordu. Karanlık. İlyer yuvış yuvış. Birtakım korkunc sesler. Ve.. Uzun süren bir zaman. Demir parmaklıklarla örünmüş, kilitle bir mazgalin önünde son buldu bu yolculuk. Analamayı, açmayı denedi bütün gücüyle. Boşuna. Bunalar bir duruma düşsünce, bir el omuzuna yaslandı. "İkili pay," diye önersini sundu Jean Valjean'a. Bu sesi anımsadı Jean Valjean. Thenardier'in sesiydi bu ses. Koca bir anahtar gömleğinin altından çıkarıp Jean Valjean'ın karanlığa bakan yüzüne doğru uzatmıştı anahtar. Ceplerinden çıkan değersiz paraları öğrenince: "Çok ucuza öldürmüş-sin," derken; ceplerini arar gibi yapıyordu ölüünün. Jean Valjean'a belli etmeden bir parça kurnaşı saklamış oldu. Bu kurnas parçası sonraları hem öldürilen adamı, hem katli saptakmalda Thenardier'in işine yarayabilirdi.

Kapı açıldı, Thenardier görünmezler karıştı... Dışarıya çıkılınca Jean Valjean yaralıyı omuzundan yere indirdi; çaresizlik içinde düşünükten ikinci bir kişinin varlığını arkasında hissetti. Bu kez gördüğü Javert'in taa kendisiydi. Sfenks heykeli gibi durmuş, yerde yatana ve Jean Valjean'a bakıyordu.

- Kimsiniz?
- Benim. Ya siz kimsiniz?
- Jean Valjean. Elinizdeyim. Yalnız bir dileğim var!.. Bu adamı barikatları buraya dek taşıdım. Onu evine götürneme yardım edin. İşler yolunda Marius evine kadar götürülüyor, iyileşeceği kesin. Sonra da Cosette ile dünya evine girerler.

Öyleee... "Yardım edecek. Şu yaralı dediğin adam: Düzen düşmanı. Mazgalin öbür taşındaki hankat-katı, bu yaralıya karşı çar-

pıştıken yendş mermiyi, gebermiş." Sana da gelince: "Bir zindan kaç-gışın. Kanun kaçışın. Sizin gibilerin nesine yardım edilir? mi diyeceğini zannediyorsunuz Javert'in? Yukarda birşeyler çizmiştirmiş. Anımsıyalım. Şimdi, yeni baştan güic Polls Müfettişi Javert'in elinde. Kişide birazından kalmışsa, o insa-nlık ateşi. Bir kivilcimla alevlenir. Javert de para karşılığı ödevinden bu düzenin adilliklerin, kodamantannın nın hursuzluğunu, böylesi günlere gelin'iste bu kofti düzen.düzenbazla-nnın etkisinin önemli etkilerinin ol-duğunu anlamazsa.

"Oldu," diyor Javert. Birkira arabasıyla önce, yaraşı evine bırakılıyor, oradaki işler -bitince Javert Jean Valjean yine aynı arabayla yola koyuluyorlar. Yolda bir isteği daha oluyor müfettişin: "Bir de evime girmeme izin verin," diyor. At-lar Jean Valjean'nın evinin önünde soluğu kesince Javert: "Yukarıya çıkın ben sizi burada beklem," diyor. Bu güven düşündürdü Kuca Mahkum'u. Aceleyle yukarıya çıkıp penceleden dışarıya baktığında kim-secikler yoktu. Notre-Dame'da saat biri unlarken Sen nehrinin karanlık sularına: "Tam:lyiye, yaşamayı, ger-çeği, haklıy-haksızı anladığı an; Javert eyvallah diyordu dünyaya. Sulları anafordunda bir bastonla bir fôr şapka döne döne gidiyordu. Sen nehrinin sularında."

Yapıtın özü, özü. Hugo'nun yaşantısını, daha doğrusu çektiikleri-nin bir sonucu olarak onu abideleş-tiren sosyal vicdanı olmasaydı, acaba ne kendisinin; ne de yaptıklarının değen olabilir miydi? Kuşkusuz olurdu da İES MISERABLES Sefiller gibi bir yapıtı ve yalnız kendi toplumunun değil, dünya insanları-nın değer verdiği HUGO olabilir miydi?

19 yıllık sürgün hayatının 10 yılını Sefiller'i yazmak için verdi. Yaptı dünyanın sekiz büyük kentinde yayınlanarak sayısız dillere çevrildi.

Yazarın en yüceye çıkması: kolay olmadı. Bir sürü düzen yanlısı çıkar-ı, aldatılmışların nefreti, üzerine çekildiği gibi. X. Charles ve Louis Philippe eserlerini yasaklıyor. Halk yine salonları taşra taşra biyatroları seyretmekten geri kalmıyordu.

1852'den sonra meydana getirdi-ği yapıtlar, daha önceleri kaleme aldıklarından sosyal içerikleri bakımından ayrıntılar. Anlatmağa çalış-tığımız:

Les Miserables.Sefiller. Les Tra-vailleuris de la mer. Yüz Yılların Ef-sanesi V.B.. gibi. Kendisi de 19. y.y im edebiyat eylem yapısına gücünü kandırmadı. O günlerden bu günlere sel gibi taşta taşta gelmiştir. İnsan onurunun savaşımında bir bayrak, sömürüye karşı bir kale olmasını bil-niş. Kent varoşlarında düzensiz fab-rikalarda çalıştırılan aç işçileri, sö-mürünün çalıştırdığı beş altı yaşın-da ki çocukların yalnız yaşamını de-ğit, nasıl kurtuluşa varacaklarını da göstermiştir. "Sefalet bir aln yazısı olamaz," diyor. "Sefalet sömürü-nün sonucudur" diyordu. Kısaası: Bu bir düzen işi diyor. Bundan böyle öncelikle 'Komün'e karşı ol-du-ğu halde, sonraları Komün'le omuz omuza yürümesini bilendi o.

1960-70 dönemi "gençlik liderleri tartışıyor"

TARİH İÇİN TARTIŞMAYA BAŞLARKEN

Bir toplumu, bir halkı teslim almak isterseniz onu tarihsiz bırakın yeter. Bu söz çok bilinen, yinelenen ve haklılığı da tartışılmaz olan bir gerçeği dile getiriyor. Geliriyor ama tamamlanması da gerekli. Nasıl bir tarihle?

Tarih, ülkemizde ilköğretimden üniversite bitene kadar her yıl okunan bir iki kitap biçiminde ele alınmıştır. Çeşitli dönemlerde bu kitaplardan yararlanılmış, içeriklerinde değişmeler yapılmış ve yine okutulmuştur. Çocuklar ve gençler için kimi kez masalsı yanıyla sılonitlerden uzaklaşılan ders saatleri, kimi kez de ezberlenemediği için kınk notlara neden olan bir isimler ve tarihler toplamı olmuştur.

Ama tarih hiçbir zaman, girişteki sözü hakeden bir bilince ulaşmamıştır ülkemizde.

Tarih bir isimler ve tarihler toplamının masalsı anlatımı mıdır? Yoksa toplumun ve doğanın gelişim yasalarının insan yazına kullanılmasına yardımcı olacak bir gelişmeler bütünüdür? Yazık ki ülkemiz için birincisi doğal kabul edilmekte ve insanlarımız da bu anlayışla tarihlerinden koparılmakta, köksüz, ne reden geldiği, nasıl geldiği ve doğal olarak da nereye ve nasıl gideceği belirsiz insanlar durumuna getirilmektedir. Toplumumuz da aynı algunun toplu gerçekleştirilmesini yaşamaktadır. Köksüz, ama hani orta asyadan diye başlayarak anlatılan türden bir kök de değil bu sözüne ettiğimiz, geleceği belirsiz bir toplumsa, ne kadar toplumdur tartışması bile gereksiz. Tek tek insanların aritmetik toplamından oluşan ve sadece topluluk olan bir toplum

İşte bu anlayışla, gençlere yer vermeksizin çokça "genç" sözcüğü kullanılarak geçirtilen gençlikte, gençliğin tarihini ele almayı yaradı gördük. Çünkü, gençliğin bugün gündemindeki sorunların çözümünü yolunda neyin yapılması gerektiğini bilmek kadar, neyin yapılması gerektiğini de anlayabilmek, gençliğin mücadele ve örgütlenme tarihine duydığı bir yaklaşımla gerekli ihtiyordu ve çünkü, bugün gençlik için gündemin başında duran, "bağımsız ve kitlesel" bir hareketin ilkeleri, biçimi, programı vb. için, geçmişin deneylerinin eleştirilerek bir bakışla ele alınması önemli bir boşluğu dolduracaktır.

Çünkü Osmanlı'nın insanı kul sayan anlayışına karşı meşruti devlet için girişilen ilk eylemlerden buyana gençler, ülkemiz için önemli bir güç olmuşlardır. O kadar ki, padişah yetkilerinin ve devletin bu kukla sınırlanmışlığı sağladan ilk hareketlerde yer alanlardan sonradan veri-

len ad bile "genç" kelimesini taşımıştır. Ulusal kurtuluş savaşı öncesinde oluşan kongrelerde yer alan gençlik temsilcileri, gençler için konulan bir bayram, uluslararası politikadaki sıkışmalara aşılmaması için kullanılan mobilize gücün gençlerden oluşturulması, iç politikada tek parti döneminin vurucu gücü olarak kullanılan gençlik, çok partili yaşama geçişi "demokrasi ve hürriyet" için harekete geçirilen genç insanlar ve...

28 Nisan olaylarıyla birlikte konum değiştiren gençlik. İşte kısa bir sıralama ve "genç" kelimesinin ülkemiz için önem taşımasının ve ondan kuşku duyulmasının kısa bir anlatımı.

Bu sıralama bile belirli bir yöntem, gençlik tarihini nasıl ele almak gerektiğini gösteriyor. 1950'li yılların sonuna kadar, cumhuriyet yıllarını kapsayan ilk dönem, 28 Nisan'la kapanmış, 28 Nisan'la başlayan süreç, dört yılı ancak kapsayacak bir süreçtir. 1965 başında "Dönüşüm" adlı gençlerin çıkardığı bir dergiyle başlayan dönem daha da kısa sürecektir. 1965 başında 3. kongresiyle bitmiştir. Ardından İkiser, üçer yılda değişen dönemler başlamıştır. Bu dönemlerin herbirinin özellikleri, doğal olarak da araştırmada ele alınma biçimleri değişiktir. Sözgelisi, gözümüze takılmayan renkli bir camla, hem "Ya Taksim Ya Ölüm" diye yollar dalduran gençliği, hem de 28 Nisan'da "Hürriyet Hürriyet" diyerek yünlenenleri değerdendirmekte zorlanırsınız. Değerdendirilebildiği söylenise de, sonuçta 1960 başlarında "aslan" diye omuzlanılan gençliğin, 1980'lerde dönemin tek suçlusu olarak görülmesine ulaşılır.

Öyleyse, dönemleri ayrı ayrı ve kendi iç dinamikleriyle ele almak ve

incelemek tek geçerli yol olacaktır. Ama burada da, terazisine başvurucağımız ortak bir tarihsel özellik gereklidir. Çünkü, tarih nasıl 'masal' değilse ve insanların gelişmeleri de neye bilmelerine yönelik bir bilim, bir bilinçse; bu çalışmada yapılması amaçlanan da, salt bir anı derlemesi değildir. Bu nedenle de ortak bir temel, baz olması gereklidir. İşte bu da, gençliğin "bağımsız ve kitlesel" örgütlenmesi terazisidir. Çünkü bu terazinin vereceği sonuçlar, olayların ve yılların sonucunda da dönemlerin tarihsel karşılaştırılmasını doğrudan, yanlış ortaya serilmesini olanaklı kılacaktır. Bunun yanı sıra, sınırlı bir toplumun gençliği olarak gençliğimizin bir yığın halinde politik bilinç değişimlerini, kendi bareketinden çıkarak irdelemekte terazinin daha doğru tartmasını sağlayacaktır.

1940'lı yılların ortalarında iki büyük kentte üniversite çevrelerinde fützlenen ve kısa sürede öğrenciler için saygınlık kazanan hareketlerin neden MTTB'lerinden değil de ayn toparlanmalarda olduğu ancak bu ele alışla anlaşılabilir. Gene, MTTB karşı olarak kurulan TMTF'nin vadiğine karşın 1960 sonrasında hızla yeseşen Fikir Kulüpleri'nin varlık nedeni de aynı arayışla ortaya çıkar. Yakın tarihlerse hiç değışse eleştirilerek yaklaşımları ana balınları bu yaklaşıma verebilir.

İşte, bu sayıyla başladığımız ve toplumumuzun tüm kesitleri için yapılmasını zamanı gelmiş belki de gecikmiş bulunan tarih çalışmamız, böylece bir ele alışla verilmeye çalışılıyor. Ana eksen, döneminin önde yer alan gençlik liderleriyle yapılan konuşmalar oluşturmuyor. Bu ilk konuşmalarda, konuştuğumuz gençlik liderlerine yalnızca sonları sonlu-

makla yetinildi. Çünkü üzerinde oldukça çok sayıda, ortak anlaşma noktaları bulunan bir döneme, 1960'ın hemen öncesine, üç dört yıl sonrasına uzanan döneme ilişkin bir çalışmayla başlamayı gerekli bulduk. Ancak, konuşmalarda yer alan kimi olayları, isimleri ayrıca ve yine kaynaklara giderek ele almayı dayarlı gördük. Bu ilk bölümde yer alan isimlerle, sonraki dönemlere ilişkin olarak gerek duyulduğunda yeniden ama bu kez tartışarak konuşabileceğimizi de şimdiden duyutalım. Konuşmalarda birlikte gençlik tarihini ele alalım "tarihsel", ama tarih sıralamasına çok da önem vermediğimizde öncelikle söyleyelim. Bizce fazla bir önemi de yok.

Daha önce de söyledığımız gibi bu ilk dönem; (ele aldığımız ilk dönem), ortak noktaları oldukça çok olan ve bu nedenle de tartışmaya çok çokça yer açmayacak bir dönemdir. Ama hemen belirtilmesi yararlıdır ki, bu yargımız da içinde olmak üzere döneme ilişkin herşeyi tartışmaya açtık ve bunu özellikle de isteriz.

Ama, ardından gelecek ve bizim de "işleyebileceğimiz" dönemlere ilişkin bölümlere bir kestirimimiz yok. Ötlen tümüyle ve ilk satırdan başlayarak tartışarak işleyeceğiz.

Bu önsözü bitirmeden ya da tartışmaya başlamadan önce son olarak şunu da belirtelim. Gençlik tarihini gündeme getirirken tarihe bakışın, gençliğin, bugünkü görevlerinde yerleştiği, benimsemesi gereken ilkeleri, eğilimleri ya da kesinlikle dışlanması gerekenleri, yanlışları ortaya koymaya yönelik olması gerektiğini düşünüyoruz. Sözgelisi, şöyle bir bakıldığında, ne zaman yığınsal ve sendikal temelde birleşik örgütlenmeler yapılmışsa, gençler o dönemlerde toplumsal ve politik yaşamda etkin bir güç durumunda olmuşlar, ne zaman dar politik örgütlenmelerle, gençliğin yığınsal örgütlenmesi birbirine karışmış, ayrıca noktasını politik tutumları beşerler duruma gelmiş, o zaman bütün etkinlik yitirilmiş ve "kullanılan" bir güç durumuna gelmiştir. İşte bu nedenle tarihsel bakışımız yanlış olacak; doğrudan ve ileriden yana...

"İşleyebileceğimiz" dedik, çünkü bu çalışmamızda, en azından şimdiki iki dönemle sınırlı kalacağımız düşünüyoruz. Bu belki de bir öncesi ve bir sonrasıyla örde çıkabilir, ama şimdilik. Bu ilk sözün noktasını koymadan önce, tarihe olan güvenimizi, inancımızı yeniden belirtmek istiyoruz. Tarih kendi içinde kimi zamanlar zılgarcılar, geriyeye gider ama durdurulmaz bir ırmağın gibi ilerleye alır.

□ Öğrenci olduğunuz dönemin siyasal, ekonomik koşulları ile üniversitelede durumunu anlatır mısınız?

■ Benim üniversite öğrenciliğim 27 Mayıs hareketinin hemen sonrası 1961 anayasasının yeni kabul edildiği dönemdedir. Siyasal açıdan yeni anayasanın getirdiği olanaklar ve yaşanan kapalı dönemin ardından gelen yenilikler topluma hakimdi. Siyasal yelpaze, «sosyal olduğunu açıklayan TİP'in de katılmasıyla genişlemiş, anayasanın getirdiği çift meclis, sosyal refah, sosyal adalet gibi konular toplum gündeminde önemli yer almıştı. Tartışmalara paralel bir yayın politikası ortaya çıkmış, Yön ve Sosyal Adalet gibi dergiler yayın hayatına girmişlerdi. İlki Nukruman'ın Üçüncü Dünya sorunlarını dâle getiren kitabı olmak üzere bir çok yeni kitap yayımlanıyor, çok yönlü hareketli bir tartışma ortamı başlıyordu. Toplumda grev hakkının kullanımı onunla ilgili yasaların çıkarılması gibi konular tartışılmaktadır. Kava işçileri yasa çıkmadan ilk görevlerini başlatmışlardı. Üniversite DP iktidanna karşı 28 Nisan olayının yaratıcısı olan gençlik liderlerinin ve yeni anayasanın hazırlayıcısı öğretim üyelerinin bulunduğu, toplumun itibarlı bir kesimi durumundaydı. Ancak, yeni dönemde, ortaya atılan konularla ilgili yeterli bir bilgi birikimi yoktu. Sezgiler dönemi atlatılmakta, bilgilenme dönemi yeni başlamaktaydı. Toplumda "sınıf" konusu tartışılmaya başlanmıştı.

□ Öğrenci demeklerinin 1960'lara kadar siyasal iktidarların denetiminde ve de onların çizdiği sınırlar içinde çalışan demekler durumunda olduğunu görüyoruz. Gençlik bu demekleri gerçekten bağmaz, öğrenci gençliği temsil eden canlı örgütler durumuna getirmek için çalışıyor, bu çaba da siyasal iktidarlarda çatışmalara yol açıyordu. Nedenlerinden söz eder misiniz?

■ Türkiye'de aslında 1950 öncesi bağımsız hareketi esas alan öğrenci örgütleri kurulma çabaları yaşanmış. Ama hakim olan örgütler, Milli Türk Talebe Birliği ve Türkiye Milli Talebe Federasyonu iktidar ve muhalefet partilerine dayalı örgütler olarak kendilerini gösterdiler. 1916 tarihinde kurulan MTTB'ne karşı 1947 yılında TMTF kuruldu. Bu ilk kuruluş uzun yıllar iktidardan ve muhalefetten gençlik örgütleri olarak çalıştılar. MTTB gençlik derneklerinin bir üs kuruluşu durumundaydı. Ve DP, daha sonra da AP yanlısı bir politik çizgi izledi. Fakültelerde birlikler, üniversitelerde öğrenci birlikleri ve büyük kenderde temsilcilerden kurulu bir federatif yapıya sahip olan daha yaygın öğrenci kuruluşu TMTF ise, daha ziyade CHP yanlısı görünümündeydi. 1960 hareketi öncesi muhalefette olan CHP'nin yandaş durumundaki bu örgüt mitinglerde etkinlik gösterdi. Hareket sonrası da Milli Birlik Komitesi ile ortak çalışmalarda bulundu. AP iktidardan döneminde

Orman kanunu tasarısını protesto yürüyüşü.

Konuşmalar: ORHAN SAMİ

Osman Saffet Arolat "Gençlik, dün de bugün de toplumun yarınıdır"

Osman Saffet Arolat

1924 yılında Ankara'da doğdu. 10 Gazetecilik Enstitüsünü bitirdi. 1962 yılında Ankara'da Öncü gazetesinde amatör olarak başlayan gazeteciliğini şimdi de sürdürüyor. Ant ve Yeni Ortam dergilerinde çeşitli görevlerde bulundu, yazı işleri müdürlüğü yaptı. İstâ haber ajansının kurucuları arasında yer aldı. THA, Milliyet, Güneş gazetelerinde haber müdürlüğü yaptı. 1970 yılında düzenlenen TRT Bilimsel Araştırma Ödüllü'nü "Türkiye'de Gençlik Hareketleri" adlı çalışmasıyla kazandı. 1980 yılında, kâğıtları uçağa yaptığı röportajla Yılın Gazetecisi Ödüllü'nü aldı. 1981-1983 yılları arasında arası dergimizin Genel Yayın Yönetmenliğinde bulundu.

ise, yine muhalefette yer alan bir kuruluş haline aldı. TMTF'nin 1964 yılında Yön dergisi ile birliktelik yürüttüğü "Milli Petrol" kampanyası büyük yankı uyandırdı. Aynı üniversitelerde sınav yönetmenlikleriyle ilgili önemli girişimlerde bulundu. İlk kez grevlerde ve işçi sendikalarıyla işbirliğinde bu örgüt yer aldı. Bu gelişmeler doğal olarak sizin sözünü ettiğiniz gibi siyasal iktidarda çarışmayı getirdi. Ancak, buna karşın uzun bir süre TMTF ve alt örgütleri durumunda olan İstanbul Üniversitesi Öğrenci Birliği, İTÜ Öğrenci Birliği, İstan-

bul Teknik Okulu Öğrenci Birliği yine de hükümetten ve Üniversiteden yardım alan kuruluşlar durumundaydı. Özellikle TMTF'nin Uluslararası Kültür Şenliği Komitesi ve Turizm bürolarına bakanlar yardım ediyordu. TMTF'ye bağlı kuruluşlarında Ankara Üniversitesi Öğrenci Birliği ve Ege Üniversitesi Öğrenci Birliği gibi kuruluşlar da vardı. Bu örgütün doğrudan yönetim kademelerinde olmamasına beraber çeşitli komisyonlarında TİP sempatisi öğrenciler de çalışıyordu. Dönem siyasal yanı ve öğrenci örgütlerinin

yapısı itibarıyla böyle bir görünümdeydi. Daha sonra üniversitelerde TİP yanlı öğrenciler tarafından Fikir Kulüpleri kurulmaya başlandı. Bunlar önceleri tek tek bütün fakültelerde bağımsız örgütlerdi. 1966 yılında Fikir Kulüpleri Federasyonu'na giderek federatif bir yapıya ulaştılar. Doğal olarak bu kuruluşun siyasal çizgisi TMTF'den farklı bir çizgi oldu. Daha sonra sol bareket içinde farklılaşmalara paralel olarak yeni ve farklı örgütler çıktı. Devrimci öğrenci Birliği, Sosyal Demokrasi Dernekleri Federasyonu gibi yeni örgütler bu zincire eklendi.

□ Bu örgütlerin işlevleri nelerdi, hangi politik görüşleri temsil ediyorlardı ya da etkileniyorlardı ve neler başlandı?

■ MTTB merkez sağda idi, diğer örgütlerde merkez soldan başlayarak solun çeşitli gruplarının temsilcileri durumundaydılar. Bunların bir işlevleri "doğrudan öğrenci sorunlarıyla ilgili" uğraşlardı. Sınava yönetmeliğinin değişmesi, burslar, kitap fiyatları, tekerler ders notları ve benzeri konulardı. Bir diğeri ülkenin içinde bulunduğu sosyo-ekonomik yapıyı yansıtmak, bu sorunlara öğrencilerin ilgilerinin artırılmasıydı. Yani "milli petrol" kampanyası, Kıbrıs sorunu, türk-amerikan ilişkileri, üçüncü dünyanın sorunları, kalkınma modeli tartışmaları gibi konular da alyordardı. Örneğin "Milli Petrol" kampanyası arasında dönemin AP iktidarı ve onun Enerji Bakanı Mehmet Turgut'a karşı çok yönlü ve sert bir kampanya yürütüldü. Kendisine yabancı şirketlerin avukatı olduğu iddiasını süngemek için bir dübbe, öğrenci örgütlerinin yöneticileri tarafından gönderildi. Öğrenciler Batman'da yürütülen grevle ilgili olarak çalışmaya yasadarken de Batman'a giderek grevci işçilere destek olduklarını açıkladılar. Bu öğrenci

örgütlerinin işçi hareketleriyle kurdukları bağlantıların ilk balkanlarından biriydi. Daha sonra sık sık buna benzer eylemler 1960'lı yıllarda görüldü. Derby, Paşabahçe, Epeagle grevlerinde, Çorum'lu işçilerin Ankara-İstanbul yürüyüşünde ve birçok eylemde benzeri eşgüdümle gürledi. Gelişen toplumsal ve ekonomik olaylardan, kendileriyle ilgili siyasi ortamdan değişimlerden, dünyadaki gelişmelerden etkilenerek bu örgütler kendilerine göre çalışmalar yapıyorlardı. Siyasal yelpazelenmeye paralel olarak da örgütler farklı politik görüşleri benimseyen öğrencilerin yönetimindeki kuruluşlar haline alıyordu.

Öğrencilerin siyasal partilerle olan bağları bu dönemde de sürüyordu. Ve siyasal partilerle öğrenciler arasındaki bağda da öğrenci örgütlerindeki yilerden bir bölümü siyasal partilerde de bağlantılı olmaya başlıyor. TMTF temel niteliğini CHP paralelindeki öğrencilerin içinde bulunduğu bir örgüt olurken, MTTB, AP yanlılarının içinde bulunduğu bir örgüt oluyor. Ama iki örgütte de diğer gruplardan insanları almaya başlıyor. Ayrıca 1961'de kurulan TIP'nin sempatismanları da bu öğrenci örgütlerinde görev almaya başlıyor. Ama bir süre sonra doğrudan doğruya sınıf sorununa eğilen bir örgütlenmeyi amaçlayan FKF (Fikir Kulüpleri Federasyonu) kuruluşu. Aslında Fikir Kulüplerinden İki 1957'de SBF'de kuruluşu. Örgütün federatif bir yapıya dönüşmesi 1966 yılına rastlıyor. 1966 yılında FKF genellikle kendilerinin Sosyalist olduğunu öne süren öğrencilerin örgütü niteliği durumuna geliyor. Ve bunlar genellikle işçi sınıfının ve köylülüğün olaylarında, onların yanında olmaya başlıyorlar. Toprak işgalleri, grevler, yürüyüşler, işçi mitingleri bunların genel uğraş alanları olmaya başlıyor. Daha sonra bündüğü gibi

bu örgüt 1969'da TDGF (Türkiye Devrimci Gençlik Federasyonu) adını alıyor ve biraz daha farklı bir yapısal gruplaşmaya uğruyor.

Örgütlerin temel nitelikleri ve dayalıları bu. Yani MTTB genellikle dönemin iktidarı yandaşları AP eğilimli bir örgüt. TMTF, CHP ağırlıklı ve bazı TIP'li öğrencilerin bulunduğu bir örgüt. TMGT yime CHP'nin ağırlıklı olduğu bir örgüt. FKF ise daha ziyade TIP paralelindeki öğrencilerle parti dışında kalan sosyalist grupların ağırlığında olan bir örgüt. Bu arada 1968'de MHP yanlısı OOB (Ülkü Ocakları Birliği) kuruluyor. Daha önce Komünizmle Mücadele Demekleri ve Yeniden Milli Mücadele Demekleri gibi derneklerin yerini bu grup almaya başlıyor. Bu örgütün ağırlığını bir süre sonra MTB' içerisin-

de de görmeye başlıyoruz. Örgütlenmenin temeli ve genel yapısı bu biçimde görünüyor.

□ O dönem başkanı olduğunuz derneğin çalışmalarını üye sayısını, okullarda lokal olup olmadığını, yönetimin size karşı tutumunu, kuruluşla ilgili sorunları, toplumdaki tepkileri ve yaptıkları eylemleri örnekler vererek anlatır mısınız.

■ Ben, öğrenci örgütlerinde ilk çalışmamı İOTB gençlik tiyatrosunda yaptım, 1952 yılındaydı. Bu örgütün Çagaloğlu'nda eski Eminönü Öğrenci lokalinde bugün Halk Eğitim Müdürlüğü olan binada bir küçük tiyatrosu vardı. Bu oda tiyatrosunda çalışmalarımızı yapar, çeşitli yerlerde gösteriler sergilerdik. İOTB ise, Beyazıt Söğütöğütü'nde iki katlı bir binaya sa-

hipti. Üniversite içinde ayrıca bir lokal yoktu. Ama öğrenci temsilcilerinin ve derneklerin fabrikalarında özel odaları ve illan tahallatları bulunurdu. Kısa bir süre sonra İOTB'nin iktidarı durumundaki TMTF'nin basın yayın kolu yöneticisi oldum. Daha sonraki yıllarda bu örgütün Uluslararası Festival Komitesi ve tiyatrosunda görev yaptım. Ayrıca bir dönemde atama ile gelen İstanbul Sekreterliği görevinde bulundum. Bu örgüt de İstanbul'da Çagaloğlu'nda Hürriyet gazetesinin karşısında bugün Milli Eğitim Müdürlüğü olan binanın kullanıma haklarına sahipti. Ankara ve İzmir'de de bölge temsilcileri vardı. Örgüt muhalefet yanlısı olmasına karşılık bazı seksiyonları devletten doğrudan yardım alırdı. Bazı bakımlarda doğrudan işbirliği içindeydi. Bu örgütün alt organları olan öğrenci birliklerinden özellikle İTO ve İTÖ öğrenci birlikleri okul içindeki özel lokallerinin yanı sıra üniversite kantinlerinin işleticisi olduğu için büyük kazanca da sahipti. Bu gelirler öğrenci örgütlerinin çok yönlü yayın ve eylem planlaması yapmalarını ve bağımsızlıklarını sağlardı. Bu birlikler de üniversite rektörlüleriyle eşgüdüm içinde ve diyalog içinde çalışırdı. Öğrenci eylemlerinde silahın görüldüğü 1968 yılına kadar bu işbirliği ve eşgüdüm devam etti. Aynı saygınlık topluluk içinde ve basında da 1968 yılına kadar giderek artan bir şekilde sürdü. Ancak, silahın eylem içinde yer alması bu saygınlığın birden yobolması sonucunu beraberinde getirdi. Eylemlerden bir bölümü daha önce anlatıldılar. Diğer bazı örneklerden söz edersek şu üç eylemleri anımsayabiliriz. Ortaca meydanagelen alevi-sünni çatışmasında İTO Öğrenci Birliği olay yerine giderek çatışmaya son veren "Başını" sağladı. Kaymakam, Muhtar valisi ve Jandarması Komutanı albay rütbeli bir subay bu çatışma eylemi sonrasında dönemin Öğrenci Birliği Başkanı Hasan Yalçın ve arkadaşlarını kullandı. Bu eylemler ben ekip üyelerinden biri olarak Akşam gazetesinde üç günlük bir yazıda anlatılmıştı. Yine İTO Öğrenci Birliği'nden 25 kişilik bir ekip Haran'da bir sosyal yapı araştırması yapmıştı. Bu araştırmanın sonuçları daha sonra Birliğin Otunum Yayınları arasında bir broşür olarak yayınlanmıştı. Bu gezi ile ilgili röportaj ve köy monografileri de benim ve Günel Dal'ın ortaklaşa yazdığımız "Öy Cehennem İleri" isimli röportaj da yine Akşam gazetesinde dört gün süre ile yayınlanmıştı. TMTF Uluslararası Kültür Örgütleri Komitesi tarafından on, oniki ülkenin müzik, tiyatro, folklor ve bale gruplarının katıldığı Kültür Şenlikleri yapıldı. Oktay Arayıcı'nın uzun süre yöneticiliğini yaptığı ve devletin büyük yardımlarıyla düzenlenen bu şenlikler dünya gençliğinin bir araya gelmesini sağladı. Hem Avrupa'dan, hem ordoğu ve kuzey afrikadan hem de sosyalist ülkelerden birçok topluluk

FİKİR KULÜPLERİ FEDERASYONU

66 Amacı ve Konusu

Örgütümüzün niteliği tüzüğümüzde 'Fikir Kulüpleri Federasyonu' bilimsel düşünme ve davranma yetisine ulaşmış yüksek öğrenim gençlerinin; aralarındaki dayanışmaya, karşılıklı eğitime, iş ve eylem birliğine dayanan örgütüdür' denerek açıklanıyor. Demem ki, FKF yüksek öğrenim gençlerinden belli niteliklere ulaşmış olanların örgütüdür. Salt bir öğrenci örgütü değildir. Öğrenci, öğrenim üyesi, mezunları birlikte bulunduran; üyeleri arasında dayanışma, karşılıklı eğitim, iş ve eylem birliğiesazır.

Federasyonumuz, gene tüzüğümüze göre, 'Gençlerin mutluluğunu insanın kendisini geliştirebileceği olanakların var olduğu bir düzende görür.' denmektedir.

Fikir Kulüpleri Federasyonu Stratejisi adlı broşürden, 22.1.1967, Ankara

TÜRKİYE MİLLİ TALEBE FEDERASYONU

Kısa kuruluş yılı hakkında bilgiler olmamakla birlikte 1947'de kuruluşu kabul edilebilir. Gerçek örgütlenmesi ise: 'T.M.T.Fed. Ankara Yüksek Tahsil Talebe Birliğini Federasyona Kabul etti (11.7.1949 Pazartesi)

T.M.T.Fed. Marmara Lokalinde Mükerrrem Taşoğlu'nun başkanlığında toplanarak, Ankara Yüksek Tahsil Talebe Birliği Federasyonu kabulünü oy birliği ile kabul etti. Dünya Gençlik Birliği ruzaimesinde görüşülerek, bu toplantıda kabul edildi. Federasyon başkanlığına yapılan seçim sonunda Talha Ermiş seçilmiştir. 'M.Taylak, agy.s.218

bu şenliklere katıldı. Her yıl yaklaşık bir ay süren bu şenliklerde 300-600 yabancı konuk ülkemiz sanatçılarıyla bir araya gelirdi. Gösteriler özellikle folklor gösterileri halk tarafından büyük bir ilgi ile izlenirdi. Bu öğrencilerin kalması için Galatasaray lisesi, İTÜ öğrenci yurdu gibi binalar bakanlık tarafından TMTF'nuna tahsis edilirdi. Bu dönemde bu ilçe ve yurtlarda yine bakanlık katkısıyla yemek çıkarılırdı. Belediye de başta açık hava tiyatrosu olmak üzere birçok tiyatro salonunu TMTF'ye verirdi. Bu şenliklerin 1964-67 yılları arasında yapılan döndü, büyük katılımla gerçekleşti ve büyük yankı uyandırdı. Bu organizasyonda grup rehberlikleri TMTF'nin müdürlüğü elemanlanınca, tiyatroların sahne amidiği TMTF tiyatrosu elemanlanınca sağlanırdı. TMTF'nin üye sayısına gelince buna bir kongre açısından baktığımızda 500-600 delegenin katıldığını görürüz. Bir mitingde bu sayı 30 bine kadar ulaşabiliirdi. Ama hemen her eylemde, açık hava toplantısında 5-6 bin, kapalı salon toplantılarında 1000 kişiye ulaşılırdı. Benim daha sonra İstanbul Sekreterliği yönetiminde yar aldığım Fikir Kulüpleri Federasyonu'nda ise yurdun çeşitli illerinde 40 kadar Fikir Kulübü vardı. Çeşitli fakültelerde kurulmuş olan bu kulüplerin üye sayıları ise 50 ile 300 arasında değişiyordu. FKF'nin İstanbul İktisat, SBF ve ÖDTÜ gibi bazı özel durumda olan fakülte ve yüksek okullarda üniversite içinde lokali yoktu. Devletten yardım alınıyordu. Ve kira ile oturduğu binaların broşür satışı, paralı eğlence geceleri gibi girişimlerle sağlanabiliyordu.

□ 1960'dan sonra gençlik hareketi hız kazanıyor. Bu yoğunlaşmanın nedenlerini ve nasıl bir gelişim izlediğini anlatır mısınız?

■ Daha önce de söylediğim gibi bunun birinci etkeni 1961 anayasası ve ona bağlı kurumların gelişmesi oldu. Siyasal yapının gelişmesi, yayınların sayısal olarak artması, gençliğin dönüşüm dergisinden başlayarak kendisinin de yayın yapması, çok yönlü tartışmalar, dünya ülkeleri ile ilgili bakiş açılanndaki gelişmeler ve benzeri etkenler 1960 sonrasında daha duyarlı bir gençlik yarattı. Bu genç kadrolar bilgi birikimlerini ve deneylerini artırdı oranda eylemlerinde de önemli gelişmeler kaydedtiler. Ancak, saban eylemlere girmesiyle başlayan yozlaşma istenmeyen sonuçlar doğurdu. Doğal olarak bütün bu gelişme içinde suçlu ya da suçluların aramak bizim görevimiz değil. Temelde bu tarihin görevidir. Ana yatış tarih olacaktır.

□ Bu kitlesel eylemlerden hangileri sizin öğrencilik döneminize denk geldi, bundan anlatır mısınız?

■ Ben, 60'lı yılların tümünü öğrenci, öğrenci lideri ve öğrenci konularına önem veren bir yayın organının raporaj muhabiri ve yazarı olarak yaşadım. Bu nedenle çok uzun bir dönem bu olayların katılıncısı, yöneticisi ve izleyicisi

oldum. Yapılan birçok eylem dönemi nedeniyle ilk olma özelliğini taşıyordu. Bu nedenle başlanmadan önce çoğumuz tarafından bir bilinmezlik ve kocaman soru işaretleri hâkimdi. Eylemler sırasında üyüklük bir coşku hâkimdi, tartışma vardı. Eylemler sonrasında kimi zaman sevinç, kimi zaman hüsnan, kimi zaman tartışma, kimi zaman kavga söz konusuydu. Atalandıbaçimsel yönden yıllarca tartışılan oldu.

□ Gençlik 1961'de anayasanın hazırlanmasında ve kurucu mecliste görev almıştı. 1970 ve sonrasında öğrenci birlikleri "üniversitelerde huzursuzluk" yarattığı gerekçesiyle, üniversite dışına atıldı. 1980'lerde ise gençlik her şeyin açıcısı olarak gösterilip, toplumun dışına itildi. 20 yılda ülkenin geleceğini belirlemeden, toplumdaki soyutlanmaya varan bir süreç gözlemliyoruz. Sizce bu anlayış nelerden kaynaklanıyor?

■ Ben, 1961 anayasası ve Kurucu Mecliste görev alınması dönemini yaşamadım. Alp Kuran gibi ağabeylerimizden dinledim, ya da okudum. 20 yıllık dönemde toplumda öncü görülmeyen soyutlanmaya varan bir tutuma gelince bunu şöyle yorumluyorum. Türkiye'de birçok konu siyah ve beyaz olarak yorumlanmaktadır. Bana sorarsanız gerek bilgi birikimi, gerek doğrulan aktarabilme açısından 1960 gençliği büyük zaafı olan bir gençlik grubudur. Bu nedenle o dönemdeki aklama ve gençliğin yüceltilmesi kurumca abartmalı hatalı bir tutumdur. 1960-1980 döneminde gençlik genelinde çalışan bilgi birikimini artıran, ilke sorunlarıyla ilgilenen, dünyaya gözünü açan bir tutum içine girmiştir. Yer yer hatalara düşülen eylemler olmuş, özellikle sorunların çözümünü fikri plandan, kitlesel eylemlerden silahlı eylemlere dönüştürmek gibi hatalı tutumlara giren bazı gruplar gençlik içinde yer almıştır. Ama gençlik inkar edilemez bir biçimde dün de bugün de bu toplumun yanındır, yannın yöneticileridir. Özellikle üniversite öğrencileri gençlik kesiminin bilgi birikimi en yüksek önde gelen bölümüdür. Bu nedenle 1970 yılında başlayan ve 1980'lerde doruğuna ulaşan yozlaşma, soyutlama, kara röme de 1960'da ki aldama abartma gibi hatalıdır. Peki, bu nereden geliyor. Bu toplumumuzun demokratikleşme süreci içindeki sorunlarından kaynaklanıyor. Demokratikleşme sürecini tamamlamayan toplumlar da açık tartışma, açık eleştiri, aydınca hoşgörü işleyemiyor. O zaman kolaylık abartma, aklama ve hatalama topluma bakım olan hastalıklar oluyor. Politik planda da gördüğümüz bu hoşgürlü tutum gençliğe ve onun kendi sorunlarını çözme yolunda, toplumu tanıma yolunda örgütlenmesine katkı vermektedir. Ancak, bu sürekli bir durum olamaz. Hem toplumumuz, hem genç kadroların birikimleri bu dönemi aşacak alıcılıkların bulunmasını sağlayacak güçtedir. Bu olumsuz anlayış sonuçta asılır.

Fotoğraf : Yeni Sabah - Muammer Teoman - Mayıs 1980

Toktamış Ateş "Sol-sağ değildi kavga, ilerici-gerici kavgasıydı"

□ Öğrenci olduğunuz dönemin siyasal, ekonomik koşulları ile üniversitelerin durumunu anlatır mısınız?

ATEŞ ■ Öğrenci olduğum dönemin siyasal ve ekonomik koşulları üniversitelerin durumunu anlatmak için önce Türkiye'de 1961 anayasasının getirmiş olduğu özgürlük ortamını ele almak gerekiyor. Çünkü gerçekten Türkiye o günlerde ileriye açık, umutlu ve

insanların çabalarının sonucu getirebileceğini umduğu bir Türkiye idi. Ve siyasal yapıda en üst partilerin dahi yaşama şansı, pade mentoya girme şansını veren "mül bakiye" sistemi mücadelenin siyasal partiler içinde olmasını mümkün kılıyordu. Yani gençler solmakta, ya da yer alında bir siyasal faaliyet yürütmek yerine kendi yaklaşımlarına uygun partiler içinde ömeğin CHP içinde, TİP içinde

Toktamış Ateş

1944'de İstanbul'da doğdu. İÜ İktisat Fakültesi'ni bitirdi. Asistan olarak üniversitede kaldı. 1982 yılında profesör oldu. Öğrenciliği döneminde İktisat Fakültesi Talebe Birliği, ve Türkiye Milli Talebe Federasyonu (TMTF)'de çalıştı, yöneticilik yaptı. İstanbul Üniversitesinde öğretim üyesi olarak çalışıyor.

Fotoğraf : Yeni Sabah - M. Erkinen - M. Teoman, Mayıs 1960

ya da AP içinde yer alarak bunlara bağlı sayılabilecek yan kuruluşlar içerisinde çalışarak siyaset yapıyorlardı. Ve Türkiye'nin bu özgür ortamı ekonomik yaşamda da kendini gösteriyordu. Ve hiç kuşkusuz biz o zamanlar gerek Türkiye'de ki gelir dağılımına, gerek Türkiye'nin ekonomik gelişimini kaymağının beliri tabakaların yaranına sunulmasına karşı çıkıyorduk. Ama günümüzün koşullarıyla bir karşılaştırma yaptığımız zaman o günlerin Türkiye'si ekonomik balmndan da çok daha umut verici bir Türkiye idi. Örneğin biz %10'luk enflasyonu felaket olarak görüyorduk o zamanlar. Dysa ki şimdi en iyi, en umutlu tahminler %30'a çekmeye çalışıyor enflasyonu. Tabii böyle bir siyasal ve ekonomik ortam içinde üniversitelerinde de daha rahat, daha huzurlu olduğunu söylemek mümkün. Yani biz daha iyisini isterken ve bir ara buna 1969'larda 1970'lerde ulaştığımızı zannederken şu anda içinde bulunduğumuz durum bızdır.

□ Öğrenci demeklerinin 1960'lara kadar siyasal iktidarlardan denetiminde ve de onların çizdiği sınırlar içinde çalışan demekler durumunda olduğunu görüyoruz. Gençlik bu demekleri gerçekten bağımız, öğrenci gençliği temsil eden canlı örgütler durumuna getirmek için çalışıyor, bu çaba da siyasal iktidarlarda çatışmalara yol açıyor. Nedenlerinden söz eder mısınız? Sonra o dönem MTTB, TMTF,

TMGT, FKF gibi değişik örgütlenme deneyleri yaşandı. Bu örgütlerin işlevleri nelerdi, hangi politik görüşleri temsil ediyorduk ya da etkileniyorduk?

□ Öğrenci demeklerinin 1960'lara kadar siyasal iktidarlardan denetiminde ve onların çizdiği sınırlar içinde çalışan demekler durumunda olduğunu pek söyleyemeyiz. Çünkü gerçekten iktidar partisine bağlı demekler olduğu gibi, mualefet partisine bağlı demekler de vardır. Örneğin diyelim ki İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Öğrenci Demekleri (İÜHFÖD), AP sempatiçanlarının denetiminde iken örneğin, İktisat Fakültesi Öğrenci Demekleri (İFÖD), CHP'lilerin ya da TİP'lilerin denetiminde olabiliyordu. Bu bakımdan böyle iktidardan uyduşu gibi görmek doğru olmuyor. Fakat siyasal iktidar özellikle MTTB, TMTF, TMGT gibi üst kuruluşları yani kamuoyunda etki uyandırabilecek, ses duyurabilecek kuruluşları kendi taraflarından sunmak istiyordu, kendine yakın insanların kazanmasını istiyordu. Kendimce cemiyetçilik yaptığımız dönemde iktidarlardan tutumu özellikle o zamanki AP iktidarının tutumu, gerek MTTB'nde, gerek benim de çalıştığım İÜTB'nde, gerekse yine benim de çalıştığım TMTF'nde iki başlı kuruluşlar ortaya çıkardı. Örneğin İÜTB'nde o zamanlar 9 fakültenin talebe cemiyetleri vardı. Ve 9 cemiyetten 8'inin oluşturduğu bir yönetim vardı. Öbür taraftan da

bir talebe cemiyeti, naylon kongre diyebileceğimiz, bir kongreyle bir başka başkan seçti ve örneğin siyasal iktidar aldı, ona verdi biddik başkanlığını.

Azında genellikle o günlerde gençlik arasında sol düşünce egemendi Türkiye'nin huzla sol'a açıldığı bir dönemdi o dönem. Çünkü özgüldük ortamı vardır. Türkiye'de hayatta okuyamadığı kitapları Türk insanın okumaya başlamıştı. Düşünün ki, zannediyorum 1963 yılında, Türkiye'de Nâzım Hikmet'in ilk kitabı "Kurtuluş Savaşı Destanı" yayınlandığında hadise olmuştu. Ve Türkiye'de pek çok insan o zaman okumuştur şiirlerini. Yani basaca özedersek pek çok kitap ancak o dönem okumaya başlandı. Gençlerin; daha iyiyi arayan daha güzeli arayan gençlerin sol olması da bu çerçevede içerisinde son derece doğaldı ve kaçınılmazdı. Zaten iğnçtir o zamanlar sol-sağ değildi kavga. İleri-gerici kavgasıydı. İleri-gerici kavga olduğu kadar ileri kanat içinde de sosyal demokrat ya da ortamın solcusu olan CHP'lilerle, sosyalistler arasında çatışma vardı. Sosyalistler içindeki çatışma da çok boyutlu bir çatışmaydı. Yani çatışma, ileri-geri sol-sağ arasında, hem de sol'un ve sağ'ın kendi içindeydi. Sağ içinde de vardı çatışma. Özellikle dinci gruplarla daha çok ırkçı diyebileceğimiz turancı diyebileceğimiz gruplar ciddi bir biçimde çatışıyordu. Çatışması bol bir dönemdi o dönem.

□ O dönem başkanı olduğunuz demerin çalışmalarını, üye sayılarını, okulda lokal olup olmadığını, yönetimin size karşı tutumunu, karşılaştığınız sorunları, toplumdaki tepkileri ve yaptığınız eylemleri örnekler vererek anlatır mısınız?

■ İÜTB'ni kongre başkanlığı nedeniyle bir süre başkanlığını "yöneticiliğini" yürütmek zorunda kaldım. İğnçtir o zaman ki üye sayımız otuz binin üzerindedir. Şimdiki Güneş gazetesinin bulunduğu sokakta Soğancağa'da binamız vardı ve fevkalade iyi bir kabul gölüyorduk üniversitede. Örneğin İstanbul Üniversitesi'nin merkez binasındaki kantinin girişi İÜTB'niydi. Müstecire kiraya verildi bu kantin. O günün rakamları içinde adanıklı yüksek bir para elde edilirdi. Ve çok sayıda yayınlada vb. öğrenciyi hizmet götünlürdü. Toplumda görülün saygınlık da öyleydi. Örneğin ben öğrenciliğe yeni başladığımız sınırlarda cemiyetçilere karşı oldukça antipati duyan bir insandım. Fakat sonra olaylar kendi başına alıp götürdüğü zaman bir yerde bayağı da iyi bir okul durumuna girdi. Zaten zannediyorum ki bu sizin yaptığınız araştırma biraz sonuç verdiğiz zaman göreceksiniz ki daha sonra 1970'lerin Türkiye'sinde siyasal kadrolardan en kalitelileri, en seviyeleri bu cemiyetlerden gelen insanlar olacak.

□ 1960'lardan sonra gençlik hareketleri hız kazanıyor. Bu kitlesel eylemlerin yoğunlaşmasının neden-

lerini ve nasıl bir gelişim izlediğini yorumlar mısınız?

■ Zannediyorum ilk sorunlara verdüğün yanıtlarda bunun nedeni açıklanmış oluyor. Genel özğüldük ortamı içinde toplumun istemleri arttı ve bu gelişme çok hız oldu. Fakat tabii iğnç bir şey 1969'da bence Türkiye'nin kaderiyle ilgili çok ciddi bir karar alındı TBMM'de. O'da "milli bakiye" sisteminin kaldırılmasıydı. O zaman ki AP çoğunluk iktidarı küçük partilerin yaşama şansını ortadan heldiran bu tutumuyla küçük partilerin ya ya da ufak grupçukların parlamentoda temsil yeteneğini ortadan kaldırdı. Bu yasa tasarılarının mecliste görüşüldüğü sırada İsmet İnönü'yle Mehmet Ali Aybar'ın konuşmaları vardır. Bunların zabitları da elimizdedir. İsmet paşa "Çok hatalı bir gidiş bu. İnsanların demokrasiye olan umutlarını ortadan kaldırmamak gerekir" diyordu. Aybar'a açıkça "yann sokaklarda dökiilen kanların hesabını siz vereceksiniz" dedi. Çünkü gerçekten legal siyasal yapıdan umudu kalmayan gençler maalesef diyeceğimiz, sokağa: sorumsuz ve denetimsiz sokağa düştüler. Ve bunun ardından şöhhanmalar geldi, bunun ardından vuruşmalar geldi. Ve bunun ardından geldi de geldi...

□ Bu kitlesel eylemlerden hangileri sizin öğrencilik döneminize denk geldi, bunları anlatır mısınız?

■ 28 Nisan 1960'da Lise birde öğrenciydim. O dönem gerek 28 Nisan'da Beyazıt'ta, gerek zannediyorum 5 Mayıs'ta Belediye Sarayında bir NATO toplantısı oldu. Kendimizce yani liseli öğrenciler olarak bu hareketlerin içerisinde yer almıştık. Örneğin o NATO toplantısında, NATO'dan yabancılar geldiğinde ben arkadaşlarımla iki tane almanca pankart yazmıştım. Menderes'in istifasını istiyoruz, özgüldük istiyoruz diyerekten omya lahmıştık. Çok sıkı bir denetim vardı ama yine de beş on dakikalık bir miting yapmamız mümkün oldu 3-5 bin kişiyle. Bir anda toplanıp, bir anda dağılan bir "korsan miting" di tam anlamıyla. Tabii onun korsan miting olduğunu isim olarak çok ilderde öğrendim. O zamanlar mitingi isim

Daha sonra Celal Bayar'ın serbest bırakılmasını protesto eden bir kitlesel hareketi biz yönettik. O zaman resmi bir sfatım yoktu. İktisat fakültesinde öğrenciydim. Fakat resmi sfatı olmayan insanlar da bazı hareketleri yapıyorlardı.

Yurt sorunları üzerine eğilmeye başlamıştık. Kalkınma modeli üzerinde tartışmalar yapıyorduk. O zaman biz sosyalizmi bilmiyorduk, Hâla bilinil ne kadar olduğundan emin değildim ama biz o zamanlar kapitalist olmayan kalkınma yolu diyerekten bir alogan benimsemiştik. Bunun adı neydi, sosyalizm mi? Yani pek sosyalizm denmez. Bilmiyorduk ki sosyalizm olsun. Kapitalist olmayan bir kalkınma yolunu öneriyorduk. Devlet ağır-

lıdı, dağılımın, paylaşımın daha adil olduğu; hani belki biraz utopik laflardı, belki biraz duygusal laflardı ama bayağı da duyuluyordu. O zamanki beklentimiz oydu bizim.

Daha sonra "Petrol kampanyası" arasında TMTF'da idim ve sonra zaten aktif cemiyetçilik hayatına son verdim.

Bu arada tabii salt siyasal değil, "Uluslararası Kültür Şenliği" ni de düzenlemekteydik biz. Bunu başlarıyla yürüten felsefede öğrenci bir hanım arkadaşımız Duygu Yazman'ın trafik kazasında, Oktay Arayıcı'yı ise geçenlerde kanser hastalığından maalesef kaybettik. Sırf siyaset değil bu tip eylemlerimiz de vardı. Daha sonra da çeküldük aradan tabii. Çeküldüm dedim ama değil. 1965'te 6.Filo'nun İstanbul'a gelişini protesto eden mitingler başladı. Ondan evvel Türkiye'de ilk defa 1965'teydi zannediyordum Ahmet Gürüz Ketenci, lüseyin Avni Sağesen, ben ve bir arkadaşımız daha 1.İnönü Amerika'dayken İnönü bükümlünlün devrülmesini protesto eden ve Amerika'ya karşı hedef alan bir bildiriyi yayınladık. Bu ilginçtir Türkiye'de 1946 sonrasında ilk anti-amerikan bildirisi oldu ve onun ardından zaten 6.Filoyu protesto gösterileri kitle halinde çoğaldı.

Bize baskı hiç yapılmadı. Size şöyle bir olay anlatabayım. Zannediyordum bunun onuru yine bana aittir. 1963-1964 senesinde, İktisat Fakültesi Öğrenci Cemiyeti (İFOC) seçimleriyle ilgili olarak o zamanlar böyle gruplar kurulurdu. Genellikle tutucu arkadaşlarımız "İdeal" adını alırlardı. "İdeal kancacılar" diye çıkardı ortaya. Diğer CİİP'li arkadaşlarımız bazen "Bağımsız Kancacılar", bazen "Devrimci Kancacılar" gibi isimler koyarlardı. Ben "Sosyalist Kancacılar" diye bir grup kurdum ve gerçekten pankartlarımızı da aslık sağa, sola. O zamanki fakülte dekanımız rahmetli Haydar Çelebi Furpaç idi. Bir gün beni çağırış odayına. Gittim, oturdum. Fevkalâde nazik. Saygıda hiç kusur etmedik O'na. İşte dedi, "Bir grup kurmuşsunuz". "Evet hocam" dedim ben. "Hiçbir şeyinize karşın sızın ama yann bir arkadaşınız gelip onu alıp yırtsa ne olur?" dedi. "Her halde çatışma olur" dedim "çatışma olmasın isterseniz" falan filan gibisinden birşeyler söyledim. Zaten sosyalist ismi de biraz anti-patik geliyordu. Ben, o seçimlere girmek niyetinde de değildim. Onun adını biz zannediyordum "Bağımsız kancacılar" olarak değiştirdik. Hocalarımızın o zamanki tavı bize buydu. O zaman ki siyaset adamlarının da ilginç bir tavı vardı. O dönemin İnönü hükümetini 1965'te devirip, içinde Osman Bölükbaşı Süleyman Demirel gibi devlet adamlarının da bulunduğu Suat Hayri Uğurlu başkanlığında bir kabine oluşturulunca biz son derece sert bir biddir yayınladık bu konuda. Ve bunun dışardan yönetildiğini falan söyledik. Ben o zaman İUTB'nin kongre başkanını olarak biddiyi yönet-

yordum. Kongrede kavga çıkmıştı. Ve Ankara'ya gitmemiz gerekti bazı nedenlerden dolayı. İktidar olarak AP'lerle görüşmemiz gerekti. Kimler vardı tam hatırlamıyorum ama o zaman Maliye bakanı Cihat Bülgehan'dı çok iyi hatırlıyorum. Meclisin kulisine oturduk. "Bu biddiriyi kimler yayınladı" dedi. "Biz yayınladık" dedim. "Siz hangisiniz", "biz buyuz işte" dedik. "Haa" dedi güldü. Ve işlerimizi de

hallettiler. Yani bir tolerans dönemi o dönem. Olay bu kadar sertleşmemişti. Zamanla gitt gide artan boyutlarda sertleşme oldu. Gençlik 1961'de anayasanın hazırlanmasında ve kurucu mecliste görev almıştı. 1970 ve sonrasında öğrenci biddikleri "üniversitelerde huzursuzluk" yarattığı gerekçesiyle, üniversite dışına atıldı. 1980'lerde ise gençlik herşeyin suçlusu olarak gösterilip, toplu-

mun dışına itildi. 20 senede ülkenin geleceğini beledimeden, toplumdaki soyutlanmaya varan bir süreç gözlemliyoruz. Sizce bu anlayış nelerden kaynaklanıyor? ■ Demin bunun yanıtını vermiş oluyorum. Eğer yasal siyasal sisteme içine siz gençleri almazsanız o zaman illegal olarak sapıyorlar ve o sistemin tömüne kaşı çıkıyorlar. Hani sistem bu gençleri almazsanız içine alıp eritmediği takdirde bu insanlar yok oluyordur. Var yine bu insanlar. Ama ne oluyordur. Yaratına iniyorlar.

1982'de siyasal partiler kanunu tasarısıyla ilgili olarak da çok söyledim ve yazdım. Partilerin gençlik kollanını kapatmak son derece yanlış bir şey. Siyasal partilerin az gelişmiş ülkelerdeki temel işlemlerinden biri eğitimidir. Toplumu eğitimidir. Yani siyasal eğitimidir. Gençleri eğer siz siyasal partiler içine alıp eğitmezseniz kim eğitecektir bunları? Ne ve kim olduğu anlaşılmayan bir takım insanlar. Ve ceplerine tabancayı, silahı koydukları zaman bu insanlar herşeyi yapabileceklerdir. Ben bu anlayışın toplumumuza etkilerinin çok olumsuz olacağını düşünüyorum. Ve hayretle izliyorum.

■ Öğrencilik yaşamınızdan sonrakı yaşamınıza anlatırsanız, demokratik mücadeleye katılmıyınız nasıl gelişti?

■ Okuldan bir türlü kopamadım. Durumum ortada. Önce öğrenciyken sonra asistan oldum. Ve ilginçtir o dönemde benim asistan olmam söz konusu olduğu zaman epey baskı olduğunu sonradan öğrendim, asistan alınmamam için. O zamanki dekan Haydar Dikmen sınavı kazanmama rağmen ve yönetim kurulunda karar çıkması olmasına rağmen asistanlığım için altı ay kadar benim evrakımı imzalamadı. Daha sonra o birtüv dışı gezisindeyken zannediyorum Süleyman Arda öcan vekili olarak imzaladı ve asistanlığa resmen başlayabildim. Tolerans havası, galiba 1967'de yavaş yavaş ortadan kalkmaya başlamıştı. Ama sonuç olarak yine İktisat Fakültesinin yönetim kurulu bütün baskılara rağmen benim asistanlığımı onaylamıştı, kabul etmişti. Ondan sonraki aşamalarda doğrusunu isterseniz hiç bir zoduğum olmadı. Gerek doktora, gerek doçentlikte. Örneğin doçentlikte kaldım. Tezlim geri çevrildi ama kötü bir tezd. Geri çevirenler de sevdiğim, saydığım hocalardır. Hatta özür de dedim. Onlara böyle kötü bir tez verdiğim için. Aynı hocalar bir yıl sonra doçentliğiml onayladılar. Yani o bakımdan şimdi gördüğümüz gibi özellikle, bazı okullarda duyuyorsanız, okulların pasiflenmesi vb. yoktu o zamanlar. Ve örneğin bizim fakültemizde hani biz çok sağcı, çok tutucul olarak bilinen hocalarımıza da saygı gösterirdik ve onlardan da doğrusu saygı ve sevgi gördük sirdikl.

Kısaca usul çok daha farklıydı onu söyleyebiliriz. 80'lerin usulu 60'ların sonlarında yoktu. 80'lerde bambaşka bir usul ortaya çıktı. Uzun bir usul oldu.

29 Nisan, Ankara Hukuk Fakültesi

MİLLİTÜRK TALEBE BİRLİĞİ

66 Yıl 1923. Yeni Talebe toplulukları meydana gelmeye başladı. İlk fikir olarak, Darülfünun Talebe Birliğini kurmak akla geliyor. İlk müteşebbis ve bu işin icracısı olarak: Tahsin Bekir Balta, Osman Sabrı Adal, Feruh Ağvan birlikte çalışıyorlardı. Birlik kuruldu, Beş fakülte, üç yüksek okuldan müteşekkül bir birlik kuruldu. Birlik federasyon halinde idi...

Muammer Taylak, Saltanat. 2. Meşrutiyet ve 1. Cumhuriyet'te Öğrenci Hareketleri, Başnur Matbaası, Ankara, Sayfa 102.

En son Cevdet Kerim İncedayı'nın Halk Partisi İstanbul müessesisi olduğu zaman, o zaman İstanbul'da vafatı olan Rukn'ın Nasuh oğlunun da yardımı ile Talebe Birliği ele geçirilmek istenmiştir... Fakat ne'vcede, partinin müdahalesi artmış ve Talebe Birliği 1930 yılında kapatılmıştır.

agy, s 107

"Gerçek Milli Türk Talebe Birliği (Sayın Dr. İbrahim Öktem'in verdikleri bilgiye göre) 1924-26 yılında Tıp Fakültesi Talebe Birliği Başkanı İbrahim (Öktem), Hukuk Fakültesi Talebe Birliği Başkanı Tahsin Bekir (Balta), Mülkiye Mektebi Talebe Birliği Başkanı Nihat (Üçüncü'nün teşebbüsleri ile kurulmuştur. M.T.T.B. ilk müteşebbis heyet başkanlığına Tahsin Bekir, Birlik Genel Sekreterliği'ne de İbrahim (Öktem) getirilmişlerdir.

Yine Sayın Dr. İbrahim Öktem'in verdikleri bilgiye göre: Milli Türk Talebe Birliği'nin alettığı ilk kongrede Birlik Başkanlığına İbrahim (Öktem) seçilmiştir. İbrahim (Öktem) Bey'in başkanlığı altında MTTB, milletlerarası çalışmalarına ilk defa 1926 yılında katılmıştır. 1926 yılında Roma'da yapılan toplantıya birliği temsilen başkan İbrahim (Öktem) Bey katılmıştır. Yine, İbrahim (Öktem) Bey, 1927 yılında Paris'te toplanan Milletler arası talebe kongresine, Balkan Talebe Federasyonu'nu temsilen katılmıştır.

1928 de Peşte'de toplanan Talebe Kongresine, İbrahim (Öktem), Balkan Talebe Federasyonu Genel Sekreteri sıfatıyla iştirak etmiştir. Milli Türk Talebe Birliği'nin bu gibi beynelmül ve yurt içi faaliyetleri 1929 ve 1930 yılına kadar devam etmiştir.

Milli Türk Talebe Birliği, devrin iktidarı ile sert çatışmalar olmuş ve Birlik 1930 yılında kapatılmıştır.

MTBB, bilâhare, Zeki ve Tevfik (İleri) Beyler'in zamanında tekrar faaliyete geçmiştir." agy, S. 107, 108

MTTB, bu tarihten sonra dönem dönem aksayan çalışmalarını bir-likte 1980 yılına kadar varlığını korumuş ve 12 Eylül'de çalışmalarını önce durdurulup, daha sonra da kapatılmıştır.

□ Öğrenci olduğunuz dönemin siyasal, ekonomik koşulları ile üniversitelerin durumunu anlatır mısınız?

ONUR ■ Bilindiği gibi 1960 öncesinde Atatürk'ün kurduğu devrimci, devletçi halkçı, laik ve tam bağımsızlık ilkelerine bağlı ana muhalefet partisi, Cumhuriyet Halk Partisi ile gerek ekonomik gerek sosyal politika açısından Atatürk devrim ve ilkelerinden ödün vermiş hatla karşı devrim niteliğine bürünmüş Demokrat Parti iktidarı vardı. 28 Nisan-27 Mayıs 1960 olaylarının nedeni Demokrat Parti iktidarının laiklik ilkesini zedelemesi, Antidemokratik tutum davranışlara yönelmesi, anayasa ve hukuk ilkelerini hiçe sayarak zulüm ve baskı yöntemini uygulamasıydı. Bir yandan "her mahallede bir müyoner yaratacağız" diyerek devlet eliyle bireyleri zengin etmeye çalışırken, diğer yandan da "Türkiye'nin bakir toprakları sizi bekliyor" diyerek yabancı sermaye davet edildi, yabancı sermaye ve petrol yasalara yabancılarla hazırlanmış, yabancılar çok büyük kolaylıklar ve imtiyazlar sağlanmıştı. Dolu hazine tamtakır olmuş ve çok büyük dış borçlanmalara girmiş, ekonomi dar boğazlara sürüklenmiş, devalüasyon yapılmış, Amerika'dan yardım kesildiği, bu nedenle devrin başbakanının borç para almak için Rusya'ya gideceği söylentileri yayılmıştı. Plansız, programsız yatırımlara girişilme, iktidara oy veren il veya ilçelere mükafat olarak gelişigüzel yatırımlar yapılmakta veya oy vermeyen il ve ilçelerdeki yatırımlar ise ceza olarak durdurulmakta, hatta ceza olarak iller ilçe ve ilçeler bucak yapılmaktaydı. Demokrat Parti, daha iktidarının ilk günlerinde Türkçe ezan yerine arapça ezan okutarak çığnemeğe başladığı laiklik ilkesini, daha sonra "söz istemeyiz hilafeti bile getiririz" diyerek sürdürmüş, dini siyasete alet ederek oy toplamaya çalışmış, son zamanlarda ise bazı şeyhler gövde gösterilerine bile girişmişlerdi. Yargı bağımsızlığı ve yargıçların emir ve fermanı yoktu. Yargıçlar da diğer memur gibi "gönlü lüzum üzerine" başka yerlere sürülmemekte, işten el çekilmekteydi. Radyo yalnızca iktidarı propagandasını yapmakta, muhalefeti suçlamakta, her gün D.P.'nin kurduğu Vatan Cephesi'ne geçen hayali kişilerin uzun listelerini vermekte, muhalefetin ise radyoda cevap hakkı dahi bulunmamaktaydı. Basın baskı altına alınmakta, yazarlar ise mahkemelere ve cezaevlerine gönderilmekteydi. Üniversite baskı altında olup profesörlere de başbakan tarafından "karaciibeller" deniliyordu. Ordudan gelen tepkiler üzerine de "ordunun yedek subayları idare" edileceği söylentileri dolanıyordu. Muhalefete ve eleştiriyi iktidarı hiç tahammülü yoktu. Biraç başkanı'nın yasal olsun olmasın bütün isteği yerine getirilir, bir yargıç, bir kaymakam, vali hemen başka yere sürülebilirdi. Ana muhalefet lideri ve tarihi bir kişiliği olan İsmet

İnönü'nün başına Uşak'ta taş atılmış, Himmetdede treni durdurulmuş, Topkapı olaylarından sulkaşt girişiminde bulunulmuştu. Topkapıdaki olaydan sonra Sultanahmette olaylar çıkmıştı. Bu rada dağıtılan halk ve öğrenciler daha sonra sokak aralarında, caddeelerde ve hatta otobis durağında beklerken, oradan geçen açık polis otosuyla kolundan çekilip içeri alınmış ve götürülmüştü. Her geçen gün iktidarı anayasa ve hu-

kuk dışı davranışları artmış, olaylar hızlanmış, baskı ve zulüm son haddine varmış. En sonunda muhalefeti tamamen ortadan kaldırmaya yönelik, yargı erkini de üzerinde toplayan Meclis Tahkikat Komisyonunun kurulması bardağı taşıran son damla olmuştur. □ Öğrenci derneklerinin 1960'lara kadar siyasal iktidarı denetiminde ve onların çizdiği sınırlar içinde çalışan dernekler durumunda olduğunu görüyoruz. Genç-

lik bu dernekleri gerçekten bağımsız, öğrenci gençliği temsil eden canlı örgütler durumuna getirmek için çalışıyor, bu çaba da siyasal iktidarı çatışmalara yol açıyor. Nedenlerinden söz edebilirsiniz? Sonra o dönem MİTB, TMTF, TMGT, FKF gibi değişik örgütlenmeler deneyler yaşıyor. Bu örgütlerin işlevleri nelerdi, hangi politik görüşleri temsil ediyorlardı ya da etkileniyorlardı?

■ 28 Nisan olayları ve 27 Mayıs 1960 devrimi yakın tarihimizin en önemli olaylarından biridir. En önemli niteliği ise demokrasi ve sosyal hukuk devleti kavramı olmasıdır. Üniversite gençliğinin eylemleri ise basın, ordu ve geniş halk kesimi tarafından desteklenmiş olmasındır. "Ordu Gençlik elele" sloganında bu en güzel ifadesini bulmuştur.

28 Nisan 1960 günü sabah saat 9.30-10 saatlarında Üniversiteye gelmişim. Ancak Beyazıt'ta her günkinden değişik bir durum vardı. Köşebaşlarında tanklar, askerler, polisler bulunuyordu. Gergin bir hava vardı. Ben Hukuk Fakültesi 2.sınıf öğrencisi iken bir iki arkadaşla birlikte Nuri Yazıcı gelerek hükümetin hukuk dışı tutum ve davranışlarını protesto etmek için orta bahçede toplanmamızı rica etti. Bütün öğrenciler böyle bir eyleme çoktan hazır ve bu çağrıya içtenlikle ve sevinerek katıldı. Çok kısa bir sürede Üniversite merkez binasında gösterim görünen bütün İktisat ve hukuk fakültesi ile diğer fakülte öğrencileri orta bahçede toplanmıştı. Burada yapılan çeşitli konuşmalarda DP iktidarı ve başbakan Menderes protesto edildi, marşlar söylendi ve vilayete kadar sürecek bir sessiz yürüyüş kararı alındı. Bu karar doğrultusunda ortabahçeden ön bahçeye çıkıldığında orada önlem almış bulunan polisler silahla ateş açtı. Bizlerde değil silah, taş ve sopa bile yoktu. Savunma ve direnme için yerde bulduğumuz toprak, söktüğümüz çimen ve kırduğumuz ağaç dallarını kullanmaya başladık. Önümde bir arkadaş aldığım bir kurşunla "of anam vuruldum" diyerek yere düştü. İlk yaralımı vermiştik. Hemen merkez binaya alarak arkadaşlar tedavisini yaptılar. Daha sonra merkez binaya çekilmek zorunda kaldık. Merkez binaya polisler gözyaşartıcı bombalar atıldılar. Böylece tekrar orta bahçede toplandık. Bu ilk saldırıda polisler tarafından birkaç arkadaşımız yaralanmış, bir arkadaşımız ise polis elinden yerde sürüklenerek götürülmüştü. Daha sonra rektör İsmet Sami Onar'ın polisler tarafından yerde sürüklendiği, dövüldüğü ve yaralı olduğu haberi geldi. Bize engel olmak isteyen polislerle tartışıyor, hepimizin bu vatanın evladı olduğumuzu, kardeş olduğumuzu, böyle silahlı bir saldırının hak ve kötü bir şey olduğunu, kardeş kardeş vurulmaması gerektiğini söylüyorlardık. Polisler ise emir kulu olduklarından bahsediyorduk. Daha sonra ordu birlikleri geldi polislerin yerini aldı. Polisler geri çekildi.

Hüseyin Onur "Yasaklar daima başka yasaklar getirilmesine neden olur"

Hüseyin Onur

1937 Kilis doğumlu. İÜ Hukuk Fakültesi'ni 1964 yılında bitirdi. 1961'de Kurucu Meclis'te gençlik temsilcisi olarak yer aldı. 1971 döneminde toplumdaki "Madanoğlu Devası" olarak tanınan davada yargılandı, altı ay tutulmuştu. 1978-81 arasında İstanbul Barosu yöneticiliğinde bulundu. 84 döneminde Barolar Birliği delegeliği yaptı. 1965'ten bu yana avukatlık yapıyor.

Ordunun gelmesine çok sevindik, tezahüratta bulunduk. Bu arada aramızda bir sivil polis amiri olduğunu gördük. Arkadaşlar sıkıştırdılar. Bu sivil polis silahını çekti. Adında silahını çekmeye bile fırsat bulamadan orada linç edilebildi. Ama bir şey yapılmadı ve çekilip gitmesi istendi. Daha sonra Doç. Dr. Tarık Zafer Tunaya bir konuşma yaparak sakin olmamızı, rektörün sağlık durumunun iyi olduğunu ve dağılmanızı istediğini söyledi. Ancak rektörün getirilmesi onu görmek istediğimizi belirtti. Bir süre sonra alın bantlı olarak gelen rektör merkez binadaki bir balkondan konuşma yaparak kendisinin iyi olduğunu, küçük gruplar halinde dağılmanızı söyledi. Süleymanlıye taziündeki arka kapı ve duvarlarda askerler toplu çıkışımızı engellemek için sıra halinde dizilmişti. Güzel bir bahar havası, sıcak bir perşembe günüydü. Askerler terli biz terli. "Hemşerim, bizler kardeşiz" diye boyundannan sandık, kucaklaşık. Askerler çekildiler. Bizler toplu olarak ve büyük bir heyecanla Veznelilere doğru yürümeye başladık. "Menderes İstifa", "Hürriyet, Hürriyet" sloganlarımızı. Gaziosmanpaşa marşını değişik sözlerle söylüyorduk. "Olur mu, böyle olur mu?/Kardeş kardeşi vurur mu?/Kahrolas diktatöde/Bu dünya size kalır mı?" Yol boyunca halk bizi destekliyor, kadınlar evlerinin pencerelerinden sevgi gösterisinde bulunuyor, bayraklar atıyorlardı. Herhangi bir saldırıya önlem olarak kalkola girmiş, safiamızı sıklaştırmış, dağlar halinde Lahli'den Beyazıt meydana, (sonradan adı Hürriyet meydana olmuştur) geldiğimizde üzerimize adı polisler geldi. Bazı arkadaşlar atılan altında balarak yatalandı. Bu olaylar sırasında halktan da yaralananlar oldu. Beyazıt meydanındaki belediye kütüphanesinin yanından ateş edilmeye başlandı. Kendimi savaş alanında hissediyordum. Burada pek çok kişi ölebiliirdi, ben de ölebiliirdim. Ama bu hareket durmaz yürürdü, bu kavga devam ederdi, amaca ulaşincaya kadar. Önlümde bir kaç arkadaş vurulmuştu, onları götürüyordardı. İlk hürriyet şehidimizde burada verilmmişti: Turan Emeksz. Biraz sonra da kasığıma isabet eden bir kurşun darbesiyle sand-

dım, 180 derece döndüğümü hissettim. Kasılan bacağımı elimle yakladığımda pantolonumun kan dolu olduğunu hissettim. Tek bacak üstünde üç defa sektim. "Vurul-dum arkadaşlar" diyerek yere düştüm. Güngör Demirbaş, İsmail Çiftçi ile diğer bazı arkadaşlar yardımına koşup beni hastaneye götürdüler. Bu arada Cengiz Balıkaya, Hüseyin İrmak, Kenan Özten, Mevlüt Kudunoğlu ile halktan Kayserili bir esnaf ve kunduracı çıracı da yaralanarak hastaneye kaldırılmış. Ertesi günü İstanbul Erkek Lisesi öğrencilerinin, üniversiteli ağabeylerini desteklemek amacıyla yaptıkları yürüyüş sırasında Nedim Özpulat bir tankın paletleri arasında şehit oluyordu. Yine ertesi gün 29 Nisan 1960 da Ankara Üniversitesi'nde ve İzmir Üniversitesi'nde olaylar oluyor, Ankara'da 555 K. ve Harp Okulu yürüyüşleri ile olaylar zinciri devam ediyordu. 28 Nisan Kanlı Perşembeden sonra genç arkadaşlarımız Üniversite bahçesinde toplanarak orada sabahlamaya karar veriyorlardı. Çevre balka gençlere evlerden battaniye ve yiyecekler getirip dıvann üstünden parmaklıklar arasından veriyorlardı, orada bulunan erler ise bu duruma müdahale etmeyip hoşgönlü ile karşılıyordu. Bu olaylar zinciri 27 Mayıs 1960 Ak Devrimiyle noktalanıyor ve bu arada Teğmen Afif İhsan Kalmaz şehit oluyor. 27 Mayıs tüm yurttan bir bayram havası ile karşılanıyor ve kutlanıyordu.

□ O dönem başkanı olduğunuz demerin çalışmalannı üye sayısına, okulda lokal olup olmadığını, yönetimin size kazı tutumunu, tartıştığınız sorunları, toplumdaki tepkileri ve yaptığınız eylemleri örnekler vererek anlatır mısınız?

■ 27 Mayıs Devriminden sonra oluşan Millî Birlik Komitesi, devrim öncesi özelemleri karşılayacak bir anayasa taslağı hazırlaması için üniversite hocasından oluşan bir komisyon oluşturulmuştu. Bu komisyon bir taslak hazırlamıştı. Başka kişi ve kuruluşlar da taslaklar hazırlamışlardı. Daha sonra Kurucu Meclis 6 Ocak 1961'de toplanarak çalışmalarna başladı. Ben de gençlik temsilcisi olarak bu mecliste bulundum. Kurucu meclisin en önemli görevi yeni anayasayı hazırlamak o arada gerekli

ve ihtiyaç duyulan yasalara çıkararak, seçim kanununu hazırlamak ve görevi seçimlerle gelecek milletvekillerinden oluşacak meclise devretmekti. Kurucu Meclis'te Tuirkiye'nin en değerli insanların yer alması. Geceli gündüzlü çalışmalar sonucu, dibacesinde de açıkça yazıldığı gibi "İnsan hak ve hürriyetlerini, mülki dayanışmayı, sosyal adaleti ferdin ve toplumun huzuru ve refahını gerçekleştirmeyi ve teminat altına almayı mümkün kılacak demokratik hukuk devletini bütün hukuki ve sosyal temelleriyle kurmak için T.C. Kurucu Meclis tarafından hazırlanan Anayasa" kabul ve ilan edilmiştir. Yeni anayasa ile çift meclis sistemi getirilmiş, anayasa mahkemesi kurulmuş, yargı bağımsızlığı ve yargıç teminatı güvence altına alınmış, üniversite ve TRT özerk hale getirilmiştir. Ayrıca toplumdaki oltün görüşlerin meclise yansması için nisbi temsil sistemini

benimseyen seçim yasan da kabul edilmiştir. Ancak İsmet İnönü başkanlığındaki koalisyonlardan sonra, özellikle 1964-1965'den sonra iktidara gelen AP açıkça DP'nin devamı olduğunu söylemiş, bu nedenle anayasaya karşı olduğunu ve değiştireceğini belirtmişlerdir. Nitekim anayasa tüm ilke ve kurulları ile uygulamamış işletilmemiş, sonra da bu anayasa ile memleket idare edilemez denerek özellikle 12 Mart 1971'de anayasa bulunup büyük ölçüde değiştirilmiştir.

Kısaca özetliyeyim: Ben herkeş düşünce, düşüncelerini açıklama ve örgütlenme özgürlüğü tanınması, çağdaş ve gerçek anlamda demokrasi anlayışı içindeyim. Yasaklar daima başka yasaklar getirilmesine neden olur ve toplumun sağlıklı gelişimini önler, bursuzluklara ve sosyal patlamalara neden olur.

Bir Girit Şarkısı

a. erhan'a

yağmurlu bir gece yarısı
soyunup çıralı çıplak

kırık yıldızların
battığı

kara

bir denize koşar gibi

dönledim
bu şarkıyı

yağmurlu bir gece yarısı

balıkçılardan
hiç bulamadığı

mistike mu erota ah erota.

çakıl taşlarıyla
kırık ikonaları

kırık testiler ve kırık
aycağları

topluyor

kırık
acıları.

mistike mu erota ah erota.

bilm'yorum kimdi söyleyen
yorgo da olabilir
hasan
da

ege'de

kan
bulaşması

taflara

zeytin dalmı

ve
bu şarkıya.

mistike mu erota ah erota.

sanduklara
kaldırılmış

asker resimlerini
dışarıdan

yıkılmış evleri
yıkılmış aşkıları

düşünün

sahipsiz mektupları
gidip de geri gelen.

mistike mu erota ah erota.

tel örgülerin dibinde
bitiren

o kartını
kaldırdın

gelincik

bunları bilir
bir hapishane
avlusunda

saramış taşlarını arasından

ya pire'dedir
ya ankara'da

mistike mu erota ah erota.

Behçet Aysan

TÜRKİYE MİLLİ GENÇLİK TEŞKİLATI

Uluslararası kuruluşlarda Türkiye'nin temsili sorunu ortaya çıktığında, gençlik alanında TMGT kurulmuştu. Türkiye Millî Talebe Federasyonu, Teksif sendikası, Türk Devrim Ocakları, Türkiye İzleri Birliği, Türk Kadınlar Birliği kuruluşlarını federasyonlaşmak biçiminde oluşturdukları örgütün gençliği temsil etme gibi bir sorunu olmamıştı. Uluslararası kuruluş ve toplantılarda da hükümet kuruluşu olduğu için yer bulamamıştı. TMGT'nin özellikle 70'li yılların ilk yarısında yürüttüğü gençlik turizmi çalışmaları belki de tek çalışmasıydı.

Kaynak. TMGT'yi tanıyalım adlı broşür, TMGT yayını, Ankara

Türk Şiirinin "Başlangıç Çizgisi"

Tanzimat şiirleri Divân Şiiri'ne bir seçenek olarak batılı ustaları gösterirken bilincili değildiler. Halk Şiiri'ni bilmiyorlardı, ve Divân Şiiri'nin iç örgüsünü sağlayan tasavvuf düşüncesinin içinde bulundukları toplumun düşünsel dolanımını sağlayan bir yetkiye sahip olduğunun da farkında değildiler. Belli bir kültürel birikimden yoksundular çünkü. Toplumsal dönüşümleri duyumlayabilmekten ve modern bir yazın türü olarak serpilip gelişen şiir'in sorunlarını kavrayabilmekten uzaktılar henüz. Önemli şiirler yazamadılar bu yüzden. Estetik bir bireşime ulaşamadılar. Sözkonusu dönemin en cesur şairi Abdülhak Hâmid bile batıya teslim olmanın kurtaramadığı kendini. Geçmişle tüm bağları kopmuş istemez. Yahya Kemal, Ahmet Haşim ve Nâzım Hikmet'in çabalarıyla yeniden kurulan estetik ilişkisi de dışlayarak tâ günümüze kadar geldi bu teslimiyet. Şiirsel düzlemde olmasa bile, bir 'kanı' olarak sürüp geldi. Kültürel yetmezlikten ve bilinçlilikten elbet. Yoksa, herhangi bir kültürel sınırlılık sözkonusu değil. Tanzimat şiirleri Türk toplumunun kültürel yapısına değisizdi, daha contrakler de ana-sorunsaldan habersiz. Tubastır, Cumhuriyet dönemindeki şiir tartışmalarının çoğunluğu bu ortamda devinmiştir bep. Yalnızca tartışmalar olsa iyi. Şiir hareketlendi de bu düzlem tabanaz piramidinden sarkmamış hiç, sarkmamış.

Örneğin, Garip, Orhan Veli, "...eskiye ait olan herşeyin, herşeyden evvel de şiirânenin aleyhinde bulunmak lâzım." diye noktalar Garip'e yazdığı önsoznu. 1940'lı yıllara kadar, sözümona Türk şiirinin özgü yanlarının olmasına ya da yüzlerce yıllık şiirsel birikimin/gelenegin 'tekparça' bir görünüş oluşturmama bir karşı çıkmadır bu. Ne ki, şu ya da bu yolla olsun Orhan Veli'nin asıl amacı kendi şiirâneliklerine yer açabilmektir tek. Açtı da. Garip yasıllaştı. Başka bir açıklaması yoktur bunun. Açıp bakalım, Orhan Veli'nin ve arkadaşlarının şiirlerinin çoğunluğu Garip'te önerilen şiirle uyumaz bile. Sonuçta, Garip dar bir alandaymış kalmış. Bu, kaçınılmazdı zaten.

Gerçi, aynı savaşı başka boyutlarda ve daha önce Nâzım Hikmet vermiştir. Bir konuşmasında Orhan Veli de söyler bunu. Ama, Orhan Veli, Nâzım Hikmet'in Divân ve Halk Şiiri'nden hareketle yaptığı bireşimi oluşturmamıştı da ekler sözlerine. Aradan dört kere onyı geçmesine karşın, Garip'e öykünerek şiire başlayanlar, Nâzım Hikmet'i gözardı etme zorunluluğu duyarlar bu yüzden. Örneğin Turgut Uyar'ın "Divan Şiiri beş yüzyıl sürdü. Halk edebiyatı hâlâ sürüp gidiyor. Bu bir anlamda duran bir toplum belirtisidir." sözleri, böylece bir kaygıdan kaynaklanmaktadır açıkça.² Aynı şey Edip Cansever, İlhan Berk, Cemal Süreya, Ece

Ayhan, İsmet Özel gibi farklı biçim ve söyleyişle sahip şiirlerin benzer yargıları için de sözkonusu edilebilir. Kaldı ki, "Garip Olayı"nın Tanzimat Şiiri'nin biçimsel açmazlarına bir önerme olarak görmek ya da modern şiirimizin "başlangıç çizgisi" saymak, bize hiç birşey kazandırmaz.

Garip, Tanzimat Şiiri'yle birlikte Divân ve Halk Şiiri'ni de yadsır niteliktedir. Dahası, 'ses' ögesinin önplana çıktığı tüm "doğu şiiri"nin belkemiğinin kırılmasını amaçlar bir bakıma. Odiân Veli'yi böylece bir aşırlılamaya götüren şey ise, Paul Eluard'ın gözle okunan şiir anlayışıdır düpedüz. Fakat, "Garip Olayı" geleneksel şiirlerinden soyunmada pek takılmamasına karşın, şiirin yaratım sürecinde 'kavram'ı yeglediği zaman çıkmaza girer. Bu şiirin en büyük şiirlerinin imgesi bir düzlemde devindikleri düşünülecek olursa, Orhan Veli'nin, şiirlerini tam tersi bir yolda kotarmayı amaçladığı kendiliğinden ortaya çıkar ve şiir bireşimi olmanın kutulamaz. Bu ise, şiirin olanaklarını daraltır. Nitekim öyle de olmuştur. Garip, Orhan Veli'nin önerdiği şiir anlayışının sonuncu çocuğu olmak kalmıştır. Öyle, Orhan Veli'nin Nâzım Hikmet'e yeterince bulduğu "biçimsel ihtilâl", geleneksel şiirin içinde kalmaktan ötede, yeni bir şiir anlayışının tâ kendisiydi. Bugün tartışmak bile gereksiz artık: Modern Türk şiirinin "başlangıç çizgisi" Garip değil, Nâzım Hikmet şüirdir! Nâzım Hikmet şiirinin "başlangıç çizgisi"yse ilk Türk dedânlanna kadar uzanmakta. Resmî göniş ne olursa olsun, mülbür belli.

Evet, gelenegi dışlayan şiir yazılamaz. Yazılamamıştır hiç. Böyle bir şiir yazmak olanaklı değildir herşeyden önce. Ç nk 'dil' dediğimiz şey-geleneglin gereğidir zaten. "Şiirsel gelenek" de, dilin bir deneyler toplamı. Yani, modern şiirimizin boyutları yekten gelenek sorunlarına indirgenemez. Garip bizi yanıltmamalı. Yabancı bir şiir hareketi olarak doğmuştur çünkü O İkinci Yeni bizi yanıltmamalı. Tanzimat şiirlerinin yanlışlarını yinelenmiştir çünkü O.

Arena bayraklarını görüyoruz artık. Tanzimat şiirlerinin tertektiği yerden başlayacağı koşuya. Bidden önce bu koşuyu deneyen ustalarımız da var hem: Yahya Kemal, Ahmet Haşim, ve özellikle Nâzım Hikmet!

1. Orhan Veli, Bütün Şiirleri, Ocakçı: Arın Bezirci, Can Yayınları, Onsekizinci Basım 1982, İstanbul, s. 194: "Garip'in Birinci Başmama Önsözü". Ayrıca bkz. Garip'in "Şiir Bakında Düşünceler ve Melih Cevdet Okyay Rifat-Orhan Veli'den Şiirler" alışıllığıyla yayımlanan ilk basımı: Resimli Ay Matbaası, 1941 İstanbul.
2. "Turgut Uyar: Hangi Soruyu Niyel" başlıklı söyleşi, sorular: Fatih Üzgüven, Yazık Sorular, 4 Şubat 1988.

GÖRÜLMÜŞTÜR HAPISANEDEN MEKTUPLAR

Yann Yayınları, 1981 ve 1985 arasında 44 sayılık yayın döneminde kendisine gelen hapisane mektuplarından bir derleme yaptı. Yaklaşık 1000 mektup arasından yaptığı derlemede, 80 kadar mektup, 15 şiir ve 16 karikatür, tarih sıalamasına göre kitaplaştırdı. İlhan Selçuk'un "Görülüşür" başlıklı yazısının ve Elif Özmek'in Haluk Tosun'un Baş Derneği sanığı olarak tutuklanmasından sonra Haluk Tosun'a yazdığı bir mektubun da yer aldığı kitap, "Kitabın Hazırlanmasında Çalışanların Notu" ile başlıyor.

Tugay Turan, Mustafa Gülay, Nuri Adem Bozkaya, Memduh Helvacıoğlu, Medeni Akgöl, Muhammet Özkan, Tahsin İstengel, Zerrin Zeynep Gürbüz, Nuran Günel, Fuat Yüksek, M.Melih Hız, Avni Odabaşı, Teyfik Bozkurt, Bülent Saka, Erhan Başkurt, Günel Kamkavak, Zekeriyâ Çelik, Behzat Başkın, Nusrat Özdilek, Mehmet Mahanoğlu, Devlet Gürçel, Orhan Apak, Mehlika Şener, Figen Uyguner. Halil

Öner, Kenan Çelikkıran, Menduf Ladık, İbrahim Akın, Adil Çubuk, Öner Yağcı, Orhan Demirezen, Iskender Çakalı, Ali Tank Hatipoğlu, Haydar Doğan, Kazım Seyhan, Ali Gâfır Akmar, Ali Biter, Nâzım Kuyumcu, Hanifi Kılıç, Mehmet Geziçi, Selim Saatçı, Recep Gencer, Zeki Güntaşlan, Recep Ünveren, Erhan Barut, Serdar Vezirköprülü, Muharrem Ender Öndeş, Iskender Değer, Mehmet Öz, Erdal Atabek, Yalçın Tunç, Cengiz Baysoy, Yüksel Şahin, Mustafa Kadir Gül, Osman Zeybek, Metin Aslan, Tamer Altın, Bozan Erdem, Hüsnâ Sabaz'ın mektupları, Erol Aslan ve Duran Önal'ın el yazılarıyla mektupları, Medeni Ferho, Mete Alpsar, Kudret Köksal, Bülent Saka, Mustafa Özenç, Kemal Durmaz, Ahmet Derya Varlıcı, Öner Yağcı, Hasan Sankaya, İsmail Gülek, Muharrem Ender Öndeş'in şiirleri ve Tahsin İstengel, Avni Odabaşı, Erhan Başkurt, Bozkurt Belibağı, Tank Hatipoğlu, Hanifi Kılıç, Orhan Coğuluğu'nun karikatürleri ile devam ediyor.

Kitap, "Görülüşür"ü Yazarlar' başlıklı ve 44 ay içinde Yazar'ın yazmış olanların alfabetik listesiyle bitiyor.

Kitap, belki de kendisini en iyi şu satırlarda anlatıyor:

Ne kadar başarılı olduğumuzda, önce kitabın yazılmasını, sonra toplumumuzun tümü karar verecek. İkinci baskıyı yapmak gerekirse, bu arada aldığımız tüm eleştiriyi ve önerileri de değerlendireceğiz. İstenirse genişleteceğiz.

Sen Bırakma

adını alınıyor, gizel sözlerle ses olan d limden öksizliğimü kime bıraksam ayrılıkta buluyorum saçlarının kıvrılıp, alının düzlüğüne uzanış bir güz anımda oturup, sensizlikler boyu çoğaltarak öptüğüm hangi kırıntılarda acıdım, sen bunu bilirsin çağır beni, henüz umutmadığım bir şarkıyla

yaralı bir dal oldum yaprak açmında incitilen yaşadım, çocukların kendi dağlarında kaçak oluşunu azalarlanken iplerin ucunda, namdular önmde içimde yangınlar kabartan bir sen kaldın, sar beni ellerinin öpülesi ürkeliğine soyunup kendine biriken tatlı bir gülüş olarak

kime sığınsa acıyla karşılanan bir yüzyı var yorgunluğumun sen bırakma; son konuşan ol, özlenmiş bir bahar gibi açılıp uyut beni, gözlerinin sulara yatak olduğu yerlerde

1983

Rahmi Emeç

SODEP 'Gençlik Günleri'

“Gençlik tüm yenilikçi hareketlerin içinde yer almıştır.”

SODEP Kadıköy ilçesinin 18-27 Mayıs tarihleri arasında Moda Sinemasında düzenlediği 'Gençlik Günleri'nin ilk gününde 'Yakın Tarih Sürecinde Gençliğimiz' adlı panelde açılış konuşmasını Korol Göymen yaptı. Göymen gençliğin toplumların itici gücü olduğunu ve ülke olarak gençlerin dinamizmine ihtiyacımız olduğunu söyledi.

İkinci konuşmacı Tank Zafer Tunaya gençliğin tarihimiz içinde tüm yenilikçi hareketlerin içinde yer aldığını belirttikten sonra söz alan Emre Konaşar gençliğin geçmiş dönemin sorumlusu değil kurbanı olduğunu belirtti. Prof. Aydın Aybay ise üniversite kavramının varolan eğitim sistemi ile içinin boşaltıldığını belirtti. Prof. Kurt-han Fışek konuşmasında gençliğin sorunlarının ülkenin sorunlarından bağımsız olmadığını ve çözümünün de ülke sorunlarının çözümüne bağlı olduğunu söyledi. Günün son konuşmacısı Uğur Alacakaplan savunma hakkının bu kadar zedelediği başka hiç bir ülke olmadığını belirtti.

İkinci gün 'Gençlerde Söyleşi'ye ayrıldı. Açılış konuşmasını Rasim Ekşi yaptı. Ekşi 'TRT'nin, Aydınlar Ocağının panellerine fazlasıyla ilgi göstermesini, SODEP'in düzenlediği paneli ise göznezlikten gelmesini anlamadıklarını söyledi.

Gençlik adına konuşan Buthan Öztürk eğitim ve bilimsel özellikler konularında, Günel Tekin ülke sorunları ve bağlantılı olarak gençliğin sorunları konularında, Adile Koçer ise öğrenci gençliğin çeşitli sorunları konusunda konuşular. Mah-kum aileleri adına konuşan Didar Şensoy ceza ve tutukvelelerinde çocuklarına yapılan işkencelerden ve kanunsuz olarak kendilerine konulan görüşme yasaklarından sözetti. Bu sözler salondaki tümünün katıldığı 'Zindanlar boşalsın, genel af' sloganlarının atılmasına neden oldu.

Daha sonra söz alan Aziz Nesin "Çağın yaşayan gençtir, gençliğin dış mihraklarca yönetildiğini savunmaları devletin hangi mihraklarca yönetildiğini sormak gerekir.

İlhan Selçuk "Aydınlık bir Türkiye istiyorsak bütün isteklerimizi cevaplayan bir partiye girmeliyiz ve onu tüm çabamızla desteklemeliyiz. Tüm zorlukların yenilebilmesinin yolu sol güçlerin birleşmeleridir." dedi.

Gençlik adına konuşan İlhan Dilaver "demok-rasilerde örgütün gerekli olduğunu ve öğrenci derneklerinin kurulması gerektiğini belirtti. Panel gençlik masasına yönetilen sorularla son buldu. Panel öncesi basın mensupları ile gençler arasında söyleşiler oldu. Öğrenciler basın mensuplarına sorunlarını anlattılar.

Bu sorunlar karşısına öğrencilerin çözümsüz-lüğün bunalımını yaşadıkları görülüyor. Çözüm için neler düşünüyorsunuz diye sorulduğunda, sorunlar konusunda basının kamuoyu yaratması isteniyor. Öğrenciler üniversite sistemindeki bozulduğu sistemden kaynaklandığını bunun için de sistemin değişmesi gerektiğini belirttiler. Aynı-ca anayasa ve yasalarda çelişkisinden söz eden öğrenciler "Bu sorunlar sizce nasıl giderilebilir" sorusuna öğrenci dernekleri diye yanıt verdi.

SODEP 'Kültürel Yabancılaşma ve Gençlik' Paneli

“Temel birimlerde gençler karar almaya doğrudan katılmalıdırlar”

SODEP'in 'Kültürel Yabancılaşma ve Gençlik' paneli 28 Nisan'da İzmir'de yapıldı. Panele konuşmacı olarak Cezmi Kartay, Fikret Ünlü, Bilgen Keleş, Muhittin Altan ve gençlik adına Şadi Can katıldılar. Paneli çok sayıda üniversite öğrencisinin izlediği, katılımın yüksek olduğu görüldü.

Açılış konuşmasını yapan SODEP İzmir İl Başkanı Şeref Bakış ana tema olarak gençliğin terörle özleştirildiğini, böyle olunca da demokrasiye uzaklaştırıldığını işledi. Dünya gençlik yılının dört ayının geride kaldığını buna karşın resmi makamlardan gençlik yılına ilişkin ciddi bir ses olmadığını belirten Bakış Atatürk'ün bazı söz ve düşüncelerinin tekerleme haline geldiğini ancak gençlik hakkında söylediklerini adeta unutulduğunu sözlerine ekledi.

İkinci konuşmacı Bilgen Keleş ise gelişmiş ve sanayileşmiş ülkeler ile, ekonomik ve siyasi kum-nımlar çarpışmış, ikili özelliğe sahip gelişme yolundaki ülke gençleri arasında farklılıklar olduğunu belirterek "Buna karşın bazı konularda tüm gençler ortak bir yazgıyı paylaşıyor. Tüm il-kelerdeki silah kaçakçılarının uyuşturucu madde satıcıları, kadın tüccarları, şikâle attığı kesim gençlerdir." Keleş konuşmasını "Gençlerin istemlerini duyurulmasını sağlayacak örgütler kurulmalıdır. Toplum, aile, iş okul gibi temel birimlerde gençler karar almaya doğrudan katılmalıdırlar.

Gençlik adına konuşan Şadi Can gençliğin konumu ve topluma koparılmaz bağları üzerinde durdu ve gençlik sorunlarının toplumun diğer sorunlarından ayrı incelenemeyeceğini belirtti. Toplumsal sorunları yaratan, zengini daha zengin, yoksulu daha yoksul yapıyor bu kalkınma modelidir diyen Can örgütlenme özgürlüğünün engellenildiğini ve insanların en doğal haklarına bile sahip çıkamadıklarını sözlerine ekledi. Şadi Can şöyle

devam etti: "Yök yasası ve dernekler yasası ve yaşanan fiili durum öğrencilerin önüne bir Çin seddi çekmiştir." Can gençliğe dernek kurma haklarını sonuna kadar zorlanmasını ve yeni sosyal etkinlikler düzenlemelerini söyledi. 12 Eylül öncesi çalkantıların suçunun gençliğe yüklendiğini ve toplumun aksayan yanlarının ve o dönem yöneticilerinin temize çıktığını belirten Şadi Can günümüz koşullarında cezaevi gençliğinin de ih-mal edilemeyeceğini sözlerine ekledi ve en kısa zamanda bir genel af çıkarılması için çalışmalan yapılması gerekir" dedi.

Panelin son konuşmacısı Fikret Ünlü konuş-masında ulusalik bil'inci ve demokrasiye değine-rek 'Türkçe Oran'da Allahuekber sesleri ile karşı-lanırken öğrenciler meclis önünde gözaltına alın-maktadır. Buna uygulamaya cüret edilebilmesi-nin nedeni ise demokrasinin iyi işlememesine ve kişi ve toplumda gerçeklerin savunulduğunda ba-sına kötü şeyler gelebileceği kaygusunun yerleşik olmasına bağlıdır.

Panelin başlangıcında ilk gözlenen olgu katılan çok sayıda öğrencinin sessizliği idi. İnsanlar neyin nereye kadar konuşulabileceğini, tepkilerin nasıl olması gerektiğini, tavır, davranış, alışı ve sorularının her hangisi bir cezai uygulama getirip getirilmeyeceğini merak ediyorlardı. Ancak panelin zamanla gelişen sitemi içinde ısınan havaya uyum sağlandı. Gençliğin candaşına dokunan konular coşkuyla alkışlanıyor, özetler açıkça belli oluyordu. Bu coşku ve özetler panelin sonunda konuşmacılara yöneltilen yüzlerce soruda kendini gösterdi. Sorular genellikle YÖK, Öğrenci dernek-leri, ve gençliğin toplumsal yaşama katılımıyla ilgiliydi. Katılanlar bu tür toplantılarda izleyici-lere de söz hakkı verilmesinin gerekli olduğunu savundular. Tümünün ortak arzusu panel, forum gibi katılımı sağlayan bu türden toplantıların çok yapılması.

Yankısız Şiirler

Göküzdü açık da olsa kapalı da
İnsan sevmedikçe onu görmez.

P. Eluad

DOKUNUR MUYUM...

Dönsem geriye birgün geçerek kendimi
Kendim', seni ve bir ömrün
Unutuşlarla örtülü uzak yollarını
Bir akşam sularla bulur muyum yankımı..
Ağaçlar gölgeler içinde bir park eskisinde
Elenirken güneş üstüne inceden
Uzansam-rüzgâra takılmış bulutuna
Dokunur muyum?..

YÜZÜ YAĞMURA GÖMÜLÜ DÜŞÜM

Duruşun bir ayrılık resmü çiz'iyor
Akşamın incelen sulanna
Susuşun yıkıyor beni en zayıf yerimden
Bilmez miyim içindeki kederi
Yüzü yağmura gömülü düşüm
Biyle buğulu camlarda dalgın
Gözlerin iklimini yitirmiş iki bulut
Bulanıp durur bir uzak rüzgârda
Aykın mevsimler içinde

Saçların saklar omuzlarındaki yükü

Dönsen ve öpsem incitmeden
Alınım glicenik ilkesini
Benim ömrümsün sen, onurum, geleceğim...
Gitmek hangi acıyı onarır ki
Bilmez misin çare değil üzüntü.

TUTUŞMAK ÜZERE YENİDEN

Sızıyor sessizce kendi derimine
Çıkışını bulamayan sular.
İnsan aynı türküyü aynı içtenlikle
Söyleyemiyor ki uzun zaman
Böyle karşılıksız yankısız
Değişiyor usul usul eski duygular.
Biliyor musun, kalbim artık
Bir kuş gibi çırpınarak pencere önlerinde
Titrek kanatlarıyla umudun
Nışmıyor bekleyişin hayal camlarına
Gelmene yakın saatlerde.
Hayat dolduruyor her boşluğu kendince
Bir başka başlangıçla
Tutuşmak üzere yeniden
Pembe üflemleriyle bir ince soluğun
Soğuyor acılar bile..

Şükrü Erbaş

Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Öğrencileri EU'nun 2. Türkiye'nin dördüncü örnekliliğini oluşturarak, dernek kurmak için başvurusunu yaptı. Bu örneklerle birlikte artan başvuru konunun düşüncesi, tartışma ayağından, somut örnekler üzerinde ince ayrıntıların bile adım adım somutlanması, elle tutulur göze görülür hale gelmesini sağladı.

Yarın İzmir Bürosu, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi öğrencileri ile dernek kurma çalışmaları üzerine bir söyleşi yaptı.

□ Sizce öğrenci derneğinin kurulmasının önemi neydi?

■ SULTAN-Yalnızca öğrencilerin değil, toplumsal yaşamın her birimindeki insanların toplumsal ürettiği etkin katılımı gerektirir. Bu, demokrasinin gereğidir. Bu bağlamda bir öğrenci derneği düşündük.

Öğrencilerin bugün birçok yasal ve anayasal hakkı var. Fakat bir çoğumuz bunu ne biliyor, ne de kullanabiliyor.

■ AKASYA-Kısa süreli bunları işlerliği kavuşturulmalı. 1983 Dernekler yasasında geçen öğrenci derneğinin de yaşama geçirilmesi bu nedenle gerekli. Asıl amaç öğrencilerin koşullarını olumlulaştırabilmesi, kendi çıkarları doğrultusunda karar yetkisi kazanması. Bugün üniversitelerde karar organları öğrencilerden bağımsız. Alınan kararları öğrencilerin süzgeçten geçirmesi, eleştirilmesi olamıyor. Bu, öğrencileri belli bir eğitimliğin içine itiyor. Son kararlarla eğitime devam edebilmek çok zorlaştı.

□ Öğrenci derneği bugün

neler verebilir.

■ AKASYA-Öğrenciler bugün uygulanan öğretim sisteminin bazı olumsuzluklarından söz ediyor. Derneklerin, sınavların yoğunluğu konuşuluyor. Ama genelde şikayetten ibaret.

■ ECEL-Örneğin yemek sorunun var. Olay, okul yönetimine bireysel olarak götürüldüğünde sonuçta ulaşamayacağı, sağlıklı olmayacağı düşünülüyor ya da sorun çıkmasından çekiniyor.

■ SULTAN-İşte bu durumda, öğrenci tek tek başvuramaz, derneğine söyler.

■ AKASYA-Örneğin öğrencilerle ilgili paneller var. Konuşan "temsilci" öğrenciler, arkadaşlarına değil, okul yönetimine saptanıyor. Bu anlamda paneller de sorunlarımızı gerçek anlamda değinilemiyor. Yine katılım yok. Oysa öğrenci sorunları ancak öğrencilerin kendi aralarında demokratik yolla seçtikleri temsilciler aracılığıyla en iyi biçimde dile getirilebilir.

■ ECEL-Bunu da en iyi

“Yalnız bırakılmamayı bekliyoruz.”

biçimde dernek yapabilir. Öğrenciler, kendi yararına olan kararların alınmasında ve bu tür tartışmaların ortaya konulmasında dernekleri aracılığıyla etkin olacaktırlar. Bugün öğrenciler kendi sorunlarına sahip çıkamıyorlar.

□ Başvuruya kadar geçen

süreci ve karşılaşılan sorunları anlatır mısınız?

■ AKASYA-Gerekli kağıtları hazırladık ve başvurduk. Ama iki ayımız ev ve kefil aramakla geçti. Sonunda keşifsiz hallettik.

■ SULTAN-Son aşamada noterde terslik çıktı. Hatta noter çalışanlarından bir üst yetkilisi "siz dernek nedir biliyor musunuz" dedi.

□ Öğrenci arkadaşlarımızın yaklaşımı nasıl oldu?

■ SULTAN-Genelde olumlu karşılandı. Bu arada yasal olup olmadığının habersiz olduklar, "izin verilir mi" diye çelişkiye düşenler, yarar getirmeyeceğini söyleyenlerle de karşılaştık.

■ ECEL-Buna karşın kurucuların içerisinde olmayıp la, sonuna kadar des-

tekeleyeceğini belirten arkadaşlar var. Sonuçta yaklaşım genelde olumlu.

□ Öğrenci derneği için diğer başvurular benzer sonuçlanmadı. Bu arada siz başvurduunuz. Yorumunuz neydi?

■ AKASYA-Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nin başvurusunun rektörlükçe onaylanmaması, bizim kendi rektörlerimize başvuramamız için gerekçe olamaz. Anayasal olan dernekleşme hakkımız tüm fakültelere istenmeli, sahiplenilmelidir. Tüm fakültelere istenen bir şeye izin verilmesi gerekir.

■ ECEL-Entemel olan anayasaya göre derneğin kurulmasında engel yok. Gerekçe siz geri çevirilmesi keyfi bir karar olur.

■ SULTAN-Gecenlerde Ege Üniversitesinde gençlik paneli yapıldı. Panelde bir öğrencinin sorusu üzerine rektör yardımcısı, dernek kurmak için rektörlüğün izninin gerekmediğini belirtti. Dileğimiz uygulamanın da böyle olması.

□ Burada öğrenci arkadaşlara bir sözümüz var mı?

■ AKASYA-Derneğin öğrencilere getireceği yararlar gözününe almırsa Anayasal olan hakkımız sonuna kadar kullanılmalı, desteklenmeli, sahip çıkılmalı gereği ortaya çıkar. Bu konuda yalnız buakılmamayı, diğer fakültelerle de desteklenmeyi bekliyoruz.

ODTÜ Öğrenci Derneği 29 nisan 1985 tarihinde dernekler yasasında belirtilen gerekli belgeleri hazırlayarak Ankara Valiliği'ne başvurusunu yaptı. Belgeler şu anda Ankara Siyasetim Komutanlığının incelemesinde.

ODTÜ öğrenciler dernek kurma girişimlerinin gerekçelerini ve dernek kurma çalışmalarının öyküsünü şöyle anlatıyor: "Katılım hakkının olmadığı birdemokrasi düşünülmez. Gençlik kendisinin ve ülkesinin sosyo-ekonomik sorunlarıyla yakından ilgilidir. Bu ilgiyi dışlamak ya da önlemeye çalışmak; gençliği toplumsal bir kategori olarak ele almamak demektir. Bu da acılı ve umutsuz yıllara çağın çıkartmakla başkaca bir anlam taşımaz. Bu gün bizleri birer piyon olarak görmek, ısrar eden yönetimler, şah olduğumuz zaman karşılaşılabileceğimiz sorunları düşünmüyorlar mı? Yukarıda belirttiklerimiz sorunun çözüm yollarıyla, çıkış noktaları ile ilgili önerilerimizi, düşüncelerimizi özgürce dile getir-

“Katılım hakkının olmadığı bir demokrasi düşünülemez”

Atakan

mek, tartışabilmek en önemli de çözümün üretilebilmesi için örgütlenmek en doğal hakkımız değil mi? Bu örgütlenme içerisinde sorunların çözümüne aktif olarak katılmak, bu yolla gelişmiş katılmak bir kişilik kazanmak, ve demokratik arayışlara, izettiklerimizle katkıda bulunmak, demokrasinin bize verdiği en temel görevler değil midir?

Bundan dolayı ilk üniversite derneğinin kuruluşu başvurusunu yaptığı haberi vermekten kıvanç duyuyoruz. Bundan bir yıl önce ODTÜ yerleşkesinde "yaşayanlar olarak sorunlarımızı en iyi bir dile getirebiliriz" diyerek demokrasi ve katılım sloganıyla yola çıktık. Bu yasal hakkımız olmasına karşın kuruluştaki çalışmalarımızı tamamlamak, pek çok sorunu göğüslememizi gerektirdi. Yaşalann kendi iç çelişkilerini hepimiz biliyoruz. Bunlara ek olarak uygulamada pek çok sorunla karşılaştık. AÜ Hukuk Fakültesi Derneğinde olduğu gibi ODTÜ'de de daha önce kurulmuş derneğin tasfiye edilmiş olması nedeniyle başvurumuzu kabul etmek istemediler. ODTÜ'de varolan dört öğrenci derneğinin de 1980 sonrası fesbedildiğini batırlatmamız üzerine bu engelleme sonuçsuz kaldı. Yasanın 66.maddesi: öğrenci der-

nekinin merkez ve şubeleri ile öğrenci yurt binaları ve ekimlerinde şube açamayacaklarını, eğitim ve öğretim kurumlarından veya bunların ekimlerinde yapacakları toplantılar için izin alınması gerektiğini karara bağlamakta. Bu madde dernek çalışmalarından tüm öğrencilerin yararlanmasını önören madde ile çelişiyor. Çünkü ODTÜ öğrencilerinin üçte biri yurtlarında kalıyor. Tüm bu yasal kısıtlamaları göze alarak yola çıkmış öğrencileri ise başvuru anındaki engeller bekliyor. Kuruculardan yasadaki istenen belge sayılan ile emniyetle ve valilikte istenen belge sayılanın birbirleriyle çelişmesinden tutun da yasadaki hiç olmamasına karşın rektörlük izni istenmesinde kadar ulaşan bir dizi engel. Tüm bunlar asıldığında ise belgelerdeki yazıların okunaklı olmaması veya fotokopi çekimlerinin net olmaması bile bir engelleme nedeni olabiliyor.

Tüm bunlara karşın bu engeller aşılmaz değil. Önümüzdeki en yakın örnek ODTÜ Öğrenci Derneği. Sonuç olarak inanıyoruz ki yaşadığımız çağın tüm kaygıları, sorunları ve umuduyula birlikte algılayan, kavrayan, o sorunların sancısını kan dolaşımında duyan gençlik, nasıl genelde bu çağa bakış açısını sergiliyor, sorunlara çözüm yolları öneriyorsa, özelinde, için kendine dönük yanıyla da böylesine ilgilenebilir. Daha ilgilenebilir. Bunun için bir öğrenci derneği. Bunun için gençlikte katılım, demokrasi ve söz hakkı."

o tane yüzgeç (ODTÜ-ÖD temsilci üye)

bir avuç kum

ergül çetin

BİR AVUÇ KUM ERGÜL ÇETİN

Şiirler, Yarı Yayınları
Nisan 1984, 58 s.

İyi şiirlerin yer aldığı kitaplar vardır. Okurun elinde düşmez ve her şiir defalarca okunur. Değişik zamanlarda, değişik mekânlarda farklı bir tadı vardır böyle şiirlerin. Okudukça şiirlerdeki yeni boyutların farkına varılır. Ve ne iyidir ki her seferinde soluk soluğa okunur bu şiirlerin her biri. İşte 'Bir Avuç Kum' böyle bir şiirler toplamı.

Ergül'ün yaklaşık bir yıl önce kitaplaşan şiirlerini sürekli okuyorum. Ne zaman yalın bir yaşama özlem duysam, ne zaman hüznü bir yolculuğa çıkmak istesem, ne zaman mutluluğun bir tanımı gerekse okuyorum. Yılların oluşturduğu birçok değerin çürümekte olduğu toplumda niğnilecek yerlerden biri kitap ise, şiir ise, ne iyidir ki böyle bir dönemde böyle kitapla-ırmaz.

Güzellikler içindeki bir dünyaya hüznü bir sevi ile tanımlıyor ozan. Dostları var uzun yolculuklardan sonra kapılarını açtığı. Sevgilileri var, 'akşamıların acıklı yerlerinde' onu yalnız bırakan. Ve 'güneşteki bir kasaba' var. Ozanın yitirdiği mutluluğu bulduğu umut ile özdeşleşen bir kasaba. Bizi güneşe, hüznü bir yolculuğa çağırıyor ozan.

Şiir mutlaka dünyayı güzel günlere götürecektir. Aracımızdan biri olacak.

ÇAĞRI ÇINAR

UZUN LAFIN KISASI

Gençlik Karikatürleri
Çevren Yayınları

Mart 1985, 64s.

Guernica grafik atölyesi, genç çizerlerin karikatürlerinden oluşan bir albüm yayınlandı. "Katilim-Geişme-Berş" sloganıyla sunulan albümün adı "Uzun Lafın Kısa" gençlik karika-

türleri. Çevren yayınları tarafından birinci hamur ve üçüncü hamur kağıda iki ayrı kitap olarak basılan albüm 57 sayfa.

Karikatür altyazıları türkçe ve ingilizce olarak yayınlanan albümün özeti şöyle: "Gerek Türkiye'de, gerek dünyada, yönetim kadrolarında genç kuşaklara anlayışla yaklaşmadığı sürece, hiçbir zaman gerçek bir toplumsal barış ve genel bir dünya barışı kurulamayacaktır. Dünya barışının mimarları da, kuşaksız nükleer silahların etkilerine uzanan ihtiyaç panikler değil, o paniklerin kırarak genç insanlar olacaktır." diyor karikatürçüler derneği başkanı Semih Poroy.

58 çizerin karikatürünün yer aldığı albüm; saarsız gençlik yılında gençlerin yaşama karşı duyulan n yaşıma katılma ve kendi sorumluluklarının bilincinde olarak yaşama sahip çıkılmalanının somut bir örneği. Ve albüm gençlerin, gençlik yılına, gençlik adına başıncı olarak yaptıkları küçük bir katkıdır. ORHAN TOPUZ

YEVGENİ YEVTUŞENKO ZİMA KAVŞAĞI Türkçe: Özdenir İnce Şiirler, Kuzey Yayınları Mart 1985, 134 s.

Bir şairin şiiri kişilik yapısının yansımasıdır ve salt bu yüzden özgün olmak zorundadır. Kişiliğin, k'ımlığın bulması her şair kendi özgün sesi, 'imgesi' biçimiyle katılır şiir imajına.

Çağdaş Sovyet Şairi Yevtuşenko'nun şiiri özünü et-tigimizi kişilik özgünlük iliş-kisinin en çarpıcı örneğini oluşturmaktadır. O, bunu şiirle şöyle ifade etmekte-dir: "Ahl şiirim de/ bana benzesin isterim/benim gi-bi farklı, çoğul ve de-ğiş-ken,/nice acılara katılansam da uğruna."

Paris'in soğan çorbasından, Broadway'de Bir Kadın Oyuncunun Monolog'u'na; Vicdan Azaplan'ndan, Copenhague'da Hemingway'le karşılaşmaya kadar: ol-dukça değişik bir şiir evre-ni ya Yevtuşenko'nun. Bir yerde duranmayan o coşku-lu, değişken, atak kişilik, sevgi izlerinin işlendiği iki ayrı şiirde iki değişik me-sel ülerir. O güzel aşk şiiri Büyü Sözeri'nde: "Be-ni düşün ilkbahar geceler i/ ve yaz geceleri beni düşün. Beni düşün sonbahar geceler i/ ve kış geceleri beni düşün." derken; Küllendi Sa-na Olan Aşkım'da "Üç-üz-lük de-ğiş suç demeli duygusallığa aşında,/yu-muşayınca gene başmaya

söz ve ilir/sonra homurta-lar yeni bir gösteri için dahi/tadı tuzu kalmanış "Aşkın Kurtuluşu" için deniz." diyebilen bir şair-dir.

Yevtuşenko'nun ölümü kar-sılaşımında da yaşama se-vincinin; yaşamı diyalakti-ği içinde kavrayabilmenin verdiği bilgi bir olgunluk vardır: "Ölüm benim ham-madden yapacak beni/bir-leşeceğiz seninle sonsuzlu-ğa doğru" (...) "Sen olac-ğım ben ey yüzü yuvar-lağı/duyacağım albümde ku-laklanm/mutlu bir kehane-tin belirtisi gibi/gelip ge-çini başka kuşakların." Şiire ilgi duyan herkesin okuması gereken bu de-ğerli ozanın şiirini tanıma ve dünyasına girmeye ipucu veren iki dizesiyle bitirelim sözümüzü. "Birinin neseli olması gerek/Başkalana benzememesi gerek"

ŞÜKRÜ ERBAŞ

KENT VE KÖPEKLER MARIO VARGAS LLOSA

Fransızcadan çeviren:

Sena Volkan

Alan Yayıncılık.

Ekim 1984, 348 s.

Latin Amerikalı roman-cılara ilgisiz kalmak olanak-sız; bu, gün geçtikçe daha açık seçik görülmüyor. Llosa yeni tanıştığımız romancılardan bir. Şaşırtıcı değil tabii ama, en ilginçlerin-den biri olduğunu bu kez de kaydetmek zorundayız. Pen'nun Lima kentindeki Leoncio Prado Aske i Ke-lejinde (yazarın da ötre-nüm gö düğü okuldur bu) öğrencileri kendilerini acı-masız bir baskı ve katı disiplin altında ezenlere ka-şı çıkmak için bir "çe-te" kurarlar Eğitim düzeni içindeki ac'arı "köpekler" dir; onlar aşağılayan bu tutuma karşı kişisel tepki-ler gösterirler, içlerindeki isyan ruhunu şiddetle bo-şaltırlar. Kurallara karşı koymaktadırlar. Hırslılık, yalan, arkadaşlarını ihbar etmek gibi kötülükler ya-şantılların kendisi olmuş-tur, ama romanda süreli olarak kullanılan onları bu kötülüklerle alıştırdığını okuyacaksınız. Askeri bir disiplin geri tepmesi so-nuçta okul içinde başgöste-ren olaylar, aslında bu genç öğrencilerin yaşama naal hırslı olduklarını anla-tıyor. Şiddetle yoğrulmuş gençlerin toplumla ya-şama sığılı birer insan olara' katılmaları da kuş-kusuz beklenemez...

EKREM GÖNENÇ

şiir penceresi

Tarih Bilinci ve Şiir

Gerçekte bir gerçekçilik bilincinden başka birşey ol-mayan tarih, iktisadi koşullar altında ve diyalaktik su eçler boyunca birbirini yaratan durumların iktisadi, si-yasal, kültürel bilincinden başka birşey değildir. Bu genel yasallık çerçevesinde tarih bilinci, nesnel gerçekliği geçmiş-şimdi-gelecek boyutlarında kavrayan içeren bir bilinç düze-yidir. Dolayısıyla, tarih bilincinden söz etmek, aynı zaman-da gelecekteki söz etmek demektir. Sargut Sölcün'ün de be-lirttiği gibi, 'işte bu gelecek kaygısı ve tarih bilin i yapışık kardeşlerdir. Gelecek kaygısı tarih bilinci edinmeyi gerekti-rir, tarih bilinci de, gelecek kaygısının düşürcece biçimlen-mesini sağlar.' Böyle olarak, insanın en incelmış, onu ile-riye doğ u (geleceğe doğru) en çok zorlayan bir ifade biçi-mi olarak, şiiri de tarih bilinci ile kavramak gerekir.

Şii bir bakıma düşünce ile denetlenmiş duygu olduğuna göre, ne duygulanıp duyulanıp yazılan bir şeydir, ne de bir düşünceyi belli bir coşkusallık düzeyinde dışavurumudur. Şiir, çok genel anlamda, nesnel gerçekliği tarihsel varoluşu ile yakalayan bir kavrayış biçimidir. Öyleyse şutada duran va-zodan, yoldan geçen otomobilden, bir hüzünlenmeden, iki yüz yıl önce olmuş bir olaya değin, nesnel gerçekliği oluşturan her şey şair için birer tarihsel olgudur. Bu olgular kendi yederinde durdukları sürece ölü, anlamsız ve katdır-lar. Şair, şiir yoluyla bu olguların yederinden oynatır, onları yaşatır bir ilişkiye sokar. Olgulara böyle bir şiirsel yaşam kazandırabilmek için de, onları geçmişteki, şimdiki ve gelecekteki anlamın ile, yani tarih bilinci ile kavramak gerekir.

Şiiri tarih bilinci ile kavramak, yaşamı sınıfsal açıdan yorumlamayı beraberinde getirir. Şiiri tarih bilinci ile kavra-mış olan bir şairin şiirine, yaşamla ilgili sınıfsal yorumunu katması kaçınılmazdır.

Yukarıdaki söylediklerimizi bir örnekle açmak gerekirse, Nâzım Hikmet ile Yahya Kemal'i ta ih bilinci açısından karşı-laştırabiliriz. Nesnel gerçekliğin geçmiş boyutunun, bir şiirin nesnesini oluşturmasının, ta ih bilinci için yeterli ol-duğunu sananlar, Yahya Kemal'in şiirine tarih bilincini inşa ettiğini savunurlar.

Yahya Kemal bir "Rubâi"sinde, İstanbul'un fethi gibi tarihsel bir olguyu şiirinin nesnesi olarak ele alıyor ve şöyle diyor:

"Bir âlem açan zaferanın en geniş:
İstanbul fethi, Tann'nın kutlu işi."

Yukarıdaki dizelerden açıkça anlaşılacağı gibi, Yahya Kemal, İstanbul'un fethini "Tann'nın kutlu işi" olarak görece denli idealisttir. Bu yüzden de, şiirinin nesnesini oluşturan geçmiş, ona duyulan bir özlem (nostalji) olmak-tan öteye gitmemiştir. Oysa tarih bilinci, tarihsel bir olguyu şimdi-gelecek boyutlarına doğru uzatarak, onu bir süreç olarak kavramayı zorunlu kılar. Bu anlamda Nâzım Hikmet'in "Şeyh Bedreddin Destanı" tarih bilinci ile inşa edilmiş bir şiirdir. Çünkü Nâzım, Bedreddin olayını tarihsel bir olgu olmaktan çıkarmış, onu şimdi-gelecek boyutlarında kavra-yarak yaşandırılmış; evrensel bir değer ve genişlik kazan-dırmıştır.

Yazımızı, Nâzım Hikmet'in konumuzda daha bir açıklık geti en şu sözleriyle noktalayalım: "...Şair şiir yazmış, su veya bu cümle türünü veya hayal oyunuyla kendi sanığından bahsediyor. Bize ve bana ne? Ama bu sanılık, günün binde öbnek lâzım geldiği vakasını yirmineci asrın bir küçü-cük tarafıyla olsun bağlamış, ümitsiz, hatta ümitsiz, okunmı (...) Fakat mucerrer (Soyut), umumiyyede, yüminci asırda bu asrın içindeki memleketler, amflar ve kavgalarda ufak da olsa elle tutulur gözle görülür bağı bulunmayan şiiri fışkır okumam."

YARIN

YÖK: ATILMALAR KURUMLAŞTI

Cizgiler: EMİN BEBEK

Yürürlükteki üniversite politikası öğrenciyi caneinden vurma noktasına gelip dayanmışır. Binlerce öğrenci, ni tel üsüz işgücü olarak, dolayısıyla işsiz ailesinin yanında birer ağrıya olarak üniversitenin kapısının önüne bırakılmak durumuyla karşı karşıyadır. Şaşılacak birşey yok. Kızamak, tepki duymak mümkün ama şaşımak mümkün değil.

Öğrenciye dayatılan o tuda: 'ders notlarından' kafanı kaldırma, düşünme ve görme sıkıntısına tepki duyma, yoksa kendini kapının önünde bulursun. Bir tek dersi bile iki kereden veremiyen öğrencinin kapının önüne bırakılmasının başka ne anlamı olabilir?

Atılmalar gündemin geçici maddesi değildir. Bu sistem her yıl onbinlerce öğrenciyi kovmak zorundadır. Artan biçimde bunu yapmak zorundadır.

Yök doğarken tanıdığı ek unan hakkını, daha sonra çıkartılan öğrenci affını iyi değerlendirmek için gerek cumhuriyet tarihinin en caplı öğretim üyesi tasfiyesi, öğrencilere tanınan ek anan hakkı ve öğrenci affıyla birlikte yürüldü. Öğrenci affının gerekçesi terör yıllarının pisliklerini temizlemektir. Şimdi YÖK bu pislikler dönemi kapatmış, ezici politikasını bütün ağırlığı ile uygulamaya başlamıştır. Öğrenciye dayatılan o tuda: 'ders notlarından' kafanı kaldırma, düşünme ve görme sıkıntısına tepki duyma, yoksa kendini kapının önünde bulursun. Bir tek dersi bile iki kereden veremiyen öğrencinin kapının önüne bırakılmasının başka ne anlamı olabilir?

ak da çok meclise ve milletvekillerine yaşıyor. Parlamento'yu zorluyorlar. Daha da önemli dilekçelerin içeriklerinin ek sınav hakkı istemekle birlikte sınav yönetmeliğinin vb. değişmesini istemeğe yönelmiş olmasıdır. Affın geçici bir çözüm olduğu sorunun mevcut uygulamayı, yönetmen ikleri giderekte dayatılan eğitim politikasını değiştirerek olduğu daha çok genç kendi pratiğinde yaşayarak görüyor. Öğrenciler sorunların ağırlığı altında ezilmeden, her tepkisi geride birlikte davranma, sorunları birlikte göğüsleme torusu bırakarak sürüyor. Öğrenciler, yasal haklarını elip çıkmaya, öğrenci derneklerini kurmaya yöneldiler.

Aynı düzenleme, yönetmelikler var oldukça atılmaların artan bir biçimde sürmesi, atılma durumunda olmayan öğrencileri atılan öğrencilerin sorununa sahip çıkmaya yöneltiyor. Aynı zamanda sorun öğrencilerin dışına çıkan bir boyuta yükseliyor. Çocukları üniversite de olan ana-babaları, eğitimden bugünkü yapıya ve kaitesiyle çocuğunun tembellikten aklıdına kimse inanmaz.

Bu velilerin öğrencilerin sorununa, salt kendi çocuğu olmasının ötesinde ilgilenmesine yol açacaktır. Bu durum, öğrencilerin, hak arama mücadelelerine geçmişin terörü bahane edilecek baskı altına alınmasını zora sokacaktır. Önümüzdeki günlerde üniversite öğrenci velilerinin toplu davranışları gündeme gelmesi karşısında şaşımamak gerekir. Öğrenciler bunu gündeme getireceklerdir. Öğrencilik salt yüküm ülkeler alanı değil aynı zamanda savunulması gereken haklara sahip olunan bir alandır. Gelişmeler öğrenciler açısından umut vericidir. Yürüncük daha çok yol asılacak daha çok engel olmakla birlikte.

• salih yiğitcan

ÖZAL HÜKÜMETİ GENÇLİĞİ "SEVDİĞİ" İÇİN YERDEN YERE VURUYOR...

1985 yılı Özal Hükümeti tarafından gençlik yılı olarak ilan edildi. Sayın Başbakanımız gazetecilerle yaptığı basın toplantılarında "Biz gençliğe sevgi ile bakıyoruz" buyuruyorlar.

Gençlikten sevgi ile söz edilmesi, kulağa çok hoş geliyor. Sevgi sözcüğü bile insanı biraz olsun rahatlatıyor. Ancak bir süre sonra "Acep bu nasıl bir sevgidir ki," diye düşünmekten de kendini alamıyor insan. Niye mi?

Gençlik şölenlerine katılması iyi oluyor. İnsan oralarda birkaç türkücü, birkaç folklorcu seyretti mi dertlerinden biraz olsun uzaklaşıyor. Ancak eve gelip de gazetelere baktı mı, televizyonu biraz diledi mi, okuldaki sorunlarını birazcık olsun düşünmeye başladı mı bütün o türkücülerin, folklorcülerin ne kadar boş olduğunu görüyor. İster istemez insan şöyle düşünmeye başlıyor "Bize gençlik şölenlerini düzenleyen bu hükümet, bize karşı sevgi ile baktıklarını söyleyen de bu hükümetin başbakanı; ama aynı zamanda mont giyiyor diye biz gençleri sokaklardan toplattırıp karakollara doldurdu, kimi sudan soruşturmaları bahane edip bizleri yurtdan atıran, çıkarılan kanunlarla yüksek öğrenimi ödeyemeyecğimiz ölçülerde paralı hale getiren de bu hükümet ve kurumları."

Hem bu kadar kökleşmiş büyük sorunlarımız var hem de bize büyük bir sevgi ile bakılıyor. Bu sevgide bir terslik olsa gerek.

Bizler de Gazi Üniversitesi Bankacılık Yüksek Okulu son sınıfta tek dersten bekleyen öğrenciler olarak, Sayın Özal ve Çalışma arkadaşlarımızın bize karşı duydukları "sevgiden" kaynaklanan sorunların altında ezilmekteyiz. Şimdi bu sorunlarımızı anlatmaya çalışacağız.

84/8568 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile yükseköğretim paralı hale getirildi. Bizim üniversitemiz için tespit edilen miktar ise 20.000.-TL'dir.

Çocuğumuzun anası, babası kendi geçimlerini ancak sağlayabilmekte; bunu da ancak ek işlerle karşılayabilmektedir. Özal'ın deyi-

miyle hepsi de "ortadirek" Bunun için de bizim gibi öğrenciler, ana babamıza yük olmadan hem okuyup, hem çalışmak zorundadır. Şimdi bir yandan kiralarmızı denkleştirmeye, bir taraftan yiyecek fiyatlarına yetiştirmeye, bir yandan da okul kitapları için para yetiştirmeye çalışıyoruz. Bir de buna paralı öğretim için ödemek zorunda olduğumuz takaslar eklenince uvarı siz düşünün genisini.

Biz son sınıfta bekleyen öğrencilerin deirdi bunlara bile iyi. Bir de 20.000.-TL normal harç, bizlerden % 50 zammı olarak 30.000.-TL olarak isteniyor. Gerekçe ise "Başarı" olmuyor!

Hem işte çalışıp hem okumaya çalıştığımız için mi başarısız? Anamıza, babamıza yük olmadığımız için mi başarısız? Gündüz işyerimizde akşam da sobalara dek evimizde ders çalıştığımız için mi başarısız? Kahve köşelerinde diskolara gezinmediğimiz, daha açkcası birer asalak olmadığımız için mi başarısız?

Adöletizlikler burada son bulsa o da iyi.

Okuldan çıkartılan ve yeni çıkartılan affa okula dönen arkadaşlarımızın ödedikleri harç 20.000.-TL'dir. Yani okuldan atılan ve affa dönen arkadaşlarımız bizim gibi "başarısız" kategorisine giriyorlar. Dolayısıyla da bizim ödemek zorunda olduğumuz % 50 zammı ödemiyor. Başarısızlığın ölçüsü nedir? Okuldan atılma ve affa dönmüş bir öğrenci mi daha başarısızdır, yoksa okulda işiği kenillemiş yalnızca son sınıfta tek dersten bekleyen öğrenci mi?

Bu örneği okula affa dönen arkadaşlarımızdan da % 50 zam alınması diye vermedik. Yalnızca bize karşı yapılan haksızlığı somut olarak sergilemek istedik.

1985'in "gençlik yılı" ilan edildiği şu günlerde bu tür sorunlarımızın ortadan kaldırılması tek dileğimizdir. Yoksa yapılan gençlik şölenleri, verilen demerçer, Atatürkçü gençlik yaratma istekleri gencermelik olmaktan öte gidemez. Gençliğin türkücülere de folklorcülere de eğilmeye de ihtiyacı vardır; ancak öncelikli sorunlarının giderilmesine, huzura ve ekonomik rahatlamaya ihtiyacı vardır.

G.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler F. Bankacılık Bölümü'nden Btr Grup

İstanbul Üniversitesi'nde 'Edebiyat'

Gelecek kuşaklara eğitimci yetiştirmeyi amaçlayan İÜ Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümü fakültede sosyal bilimleri de bünyesine toplamaktadır. Bu bölüme, çağdaş edebiyatın, yazarlardan haberi olmadığı için maddi Türkoloji derler. Bölümün en büyük özelliği öğrencilerin üzerinde aklı bir denetim organizasyonu sağlamış olmasıdır. Bu organizasyonu Tercüman gazetesi okuyan öğrencilerin, Cumhuriyet gazetesi okuyan öğrencileri gözlemesi, tehdit etmesi ve belli hocalara bildirmesi şeklinde özellenir. Ayrıca Cumhuriyet Yayınevi yayımları okuyanları yadırlanması her ne yolla olursa olsun Türkoloji bölümünden belli kişiler üstlenmişlerdir.

Bölümün bu özellikleri derlerde kendini başka biçimlerde gösterir. Örneğin Faruk Akün'ün derisinde soru sorulmaz ve ister istemez Vahdetin'e düzülen övgüler dinlenir. Bu durumdan yararlanmak isteyen bazı öğrencilerin Vahdetin'in ilim yalındönümünde tabaya "Ulu Türk Hakanı..." diye yazmaları da doğal karşı anır tabi.

Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi derlerinde hiç bir kitapta yazmayan şeyleri 'öğrenebilmişiz': "M. Kemal Saman'a giderken Padışah kendisine, vatana şimdiye kadar yaptığı büyük hizmetlerden söz etmiş ve bunun da büyük bir görev olduğunu söylemiştir." Yani Kurtuluş Savaşı'nı başlat demiştir?

Bir başka örnek şu anda okutmayan Mehmet Kaplan'ın "Şiir Tahlipleri" adlı kitabından: "N. Hikmet, anca Yahya Kemal ile kaçtığı için psikolojik nedenlerle sosyalist olmuştur. Ahmet Arif ise dağ ekşiyandır." Türk Dili Bölümünden Osman Sertkaya ve Felsefe Bölümünden Nihat Keklik'in şu sözleri ilginçtir: "Bizler burada muhafazakâr öğrenci istiyoruz. Biz gitssek de aynı bilinç yapılarında başkaları gelir."

Üniversitemiz bilimselliğini böyle dar anırlar içine bapsetmiştir. Bu mahkumiyet huzursuzluktan başka bir şey getirmemiştir, getirmeyecektir.

Özlem Saymer

(14) Sakarya Fakültesi Öğrencisi

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rante.org>

"Basın" üzerine bir Panel

Basın düşünce-magazin çerçevesinde çekişmesiyle, basın iktidar ilişkilerinin konu edildiği panele Ahmet Abakay (ÇGD Başkanı), Cüneyt Arca-yürek (Cumhuriyet), Anıl Çeçen (Sa-nat Kurumu Başkanı), Hıfzı Topuz (Unesco Türkiye Eski Temsilci'si, gazete-ci), Varlık Özmerkeç (Bilim ve Sanat Dergisi Yönetmeni, Gazeteci) katıldı.

Teknolojik devrim'i gerçekleştirmiş basının egemen çevrelerle kirdi ilişkilerinin bugün gerçekleşecek ma-nevi devrimle tek tek adlarını açıkla-narak sergileceği, bunun yanında ya-lan haberin kabanından, incenine bu kirdi ilişkilerin örtülmesinde kullanıldı-ğı belirtildi. Basın özgürlüğü bir yana son dört yıllık dönemde gazeteci ve yazarlara verilmiş mahkumiyet kararları-nın 316 yıl 4 ay 20 gün olduğu açık-landı.

Panelin en ilginç konuşmasını ya-pan Cüneyt Arca'yürek "Basın iktidar ilişik'i basının özgürlüğü ve demokratik haklar nasıl daba ileriye gider diye de-ğil, nasıl başka yazarlar sağlanır diye yürütüldü. Ama bugün bunu yapan-ların adlarını üzerinde tek tek açıklan-ması ile basının makinesel alanda kay-dettiği devrim, manevi alanda da ken-dini gösterecek" dedi. □

ODTÜ'DEN GÖRÜNTÜLER

Bizler özlemlerimizi, üniversitede bulamamamızın acısını ve de-ğerkliğini yaşayan ODTÜ öğrencileri-yiz. Toplumsal yaşamda "verilmeyen sorumluluklarla, sosyal eşitsizlikler al-tında can çekişen kişiliklerimizle, eği-timimizde, boş zamanlarımızda, spor-da ve kültürel yaşamımızda, karımıza çı-kanlar binlerce engellerle, ruğarın çi-çek tozlarını üflemesini aratmazca-na, yabancılaşmanın, bireyciliğin, edil-ginliğin ve yozlaşmanın başboşluğu-nu sürükledikten "bunahlımlı" insan örne-lerini yaşıyoruz. Acılan günlerimizle, kaygılan derlere, gülmeyi dağlara ya-sladık, yönediğimiz tüm sanatsal ürün-le mazoistçe yaklaşır olduk.

Gereksiz kapatılan "Tiyatro Ku-lübü'nün" yeniden açtırma girişimlerimiz reddedildi. Sinema Kulübü için verdi-ğimiz dilekçeler sonuçsuz bırakıldı. Kültür ve Edebiyat Kulübümüz ise ka-nayan bir yars. Eğitim dönem'inin başında verdiğimiz başvuru dilekçesi ve çalışma programı "özölü olarak evet, yazılı olarak-ı bürokraside sahipsiz yolculuğuna devam ediyor. Dilemize ve kültürlümüze sahip çıkma uğraşımız aykın bir sevdâ olarak mı değeri-ndirilecek? Felsefe topluluğu, fizik top-luluğu vb. gibi varolan az sayıdaki ku-lübümüz ise işlevsiz bırakıldı.

Okulun satış büromında kitaplan-mız bulunmamakta; varolanlar da "yüksek fiyatlandırılan dolay" alınma-maktadır. Okulumuz bu kitaplan kendi işliğinde çoğaltıp yaymak gibi bir olanağa sahipken; öğrencileri tü-cerliğe özendirmiştir. İşletme bölümlü-nün, kendisine bir oda tahsis ettiği "öğ-renci" fotokopiden "beş milyon lira" kazanarak; okulu bitirmeden, işletme ci-satını almıştır. Fundamentals of Phys-ics kitabını çoğaltan öğrencilere "üç-milyon lira" kazandıklarını söyleyerek;

ikinci kitap tekeli olduklarını kanıtlamışlardır. Okulumuzu geliştirmek için kurulan GÜDAŞ zamlarla birlikte başladıkları görevlerini pahası, sağlıksız ve kalitesiz ürünlerle sürdürüyor. Yurt-lanımızda kalanlar "seçitinden vazgeç-tir(1)", artık yaşama savaşı veriliyor. Yalnızca beslenme ve bannma giderleri "asgari olarak" 27 bin üçyüzelli liradır. Kız ve erkekler olarak "baremik, selam-lık" diye ayrılmamızın yanı sıra, kızların erkek yurtlarına saat 20'den sonra ve erkeklerin de kız yurtlarına saat 16'dan sonra girmeleri yasak. Tüm bunlar yetmiyormuş gibi yurttan atılmak olağan bir hale geldi. Öyle ki 1 Mayıs 1985 tarihinde 32 kişi birkaç gün önce de 13 kişi "odalarında elektrik açığı bulunduğundan" için "vizelerin yoğun-laştığı şu günlerde sokaka bırakıldılar. Ayrıca alkollü olarak yurda dönen on kişi de aynı akıbete uğradı. Bir kız ar-kadaşımız ise yanında yalnızca şişe bu-lundurduğu için atılma istemiyle onaya sunuldu.

YÖK'ün en katı kuralları acımasızca uygulanırken ek sınav gibi haklar oku-lumuzun yanından da geçmemektedir. Diğer üniversitelerde geçme notu 49.5 iken bizde 70'dir. Vizeler de aynı oranda acımasız, Freshman dışındaki labormatörlerimiz ise -yalnızca bir ho-

Kıbrıs'da Yayınlanan 'Gençlik' Dergisi bir Yaşında

1985 Gençlik Yılı'nda Kıbrıs'ta kuzeyinde gençlere yönelik gençliğin sorunlarını yansıtan "Gençlik Dergisi" yayın yaşamında birinci yılını doldurmuş bulunuyor.

Kıbrıs'ın kuzeyinde yayın yaşı-mını sürdüren tek gençlik dergisi olarak bir yılını doldurdunuz. Geçen bu bir yılın değerlendirmesi-ni yapar mısınız?

Yayın hayatına başlarken bir çok zorlukları bizleri beklediğinin bilincinde olarak azim ve kararlı-lıkla bu zorlukları aşacağımıza inanıyorduk. Memleketimizde yayın yaşatmak oldukça zor bir iş.

Öncelikle maddi zorluklar var, son-ra yazı kadrosu, dağıtım şebekesi, bütün bunların yanında ulaşmak istediğimiz kesime ne kadar yararlı olduğunuz ve amaçlarınıza ulaşip ulaşmadığınız meselesi var.

Derginin görüş ve yayın politi-kası nedir?

Genel hatları ile dergimiz genç-liğin tüm sorunlarını dile getirir-

ken, diğer taraftan da gençlerin ilgi duyduğu kültürel, sanatsal, spor-tif, aktüel ve her tür konuda yayım yapmaktadır. Ayrıca ülkemizde ve dünyadaki kültürel, sanatsal, bilim-sel, tarihi ve müzik alanındaki et-kinlikler hakkında dergimizde yazı-lar yer almaktadır.

Bunun yanında genç şairlere, yazarlara yapraklarını açmış du-rumdayız. Politikamız, zamanla dergimiz dar bir yazı kadrosunun hazırladığı bir dergi olmaktan çıka-np okuyucuların ve gençlerin daha bir katılımı ile katkılı bir yapıya ulaşmaktadır.

Gençliğin derginize ilgisi ne düzeydedir. Sizce bu yeterli midir?

Dergimize gençliğin ilgisi ilk sayısından bu yana gittikçe artmak-tadır. Bunu satışlarımızın fazlalaş-masından ve dergimize gelen mektuplardan anlıyoruz. Gençlik ken-dinden olan, kendini yansıtan kay-guları ve sevinçleri ile bütünüyle dergimize daha bir güç katıyor. Sa-hip çıkıyor.

canın deney yaparak anlattığı teorik, kısa dersler haline dönüştürülerek pra-tik özelliği ni yitmiştir.

Servislerimizin yetersiz oluşu Anka-ma'nın en iyi hatlarından birini, 100. yıl dolmuş hatlarını yaratmış.

Bu sorunları aramızda bile konuş-mamız "olanaklı" görev süresi az kalan rektorümüz okulumuzda demokratik bir görünüm vermek için kendi seçtiği öğrencilerde bir toplantı düzenledi. Bazı sorunların düzeltil-meğine giderek aözverdi. İlgincir toplantıda konuşulanlar kendi arala-rında da konuşmaya devam eden öğrencilerden birkaçı gözaltına alındı.*

Daha önce de bir olaydan dolayı 2 bine yakın öğrencinin ifadesinin alın-ması unutulmuş bir olay değildir. Bunlar sorunlarımızdan yalnızca bir kaç. Sorunlarımızın ve toplum-sal sorunların çözümlerinin kaynaş-tığı birinciyle, gelişme süreci içinde katılımı etkinlikler yaratmak için özerk ve demokratik üniversite diyo-ruz. Banş ve demokrasinin en geç-erli yollar olduğu inancımızı tazeleye-rek... □

• ODTÜ'den bir grup öğrenci

* Ertesi gün ise (15 Mayıs 1985); aynı olayın yansıması(!) olarak 33 öğ-renci daha yurtdan alındı.

BORNOVA YURTLARINDA VETOLU SEÇİMLER

• İzmir'de öğrenci yurt-larında temsilci seçimler 28 Nisan 1985 tarihinde yapıldı. Temsilciler kav-rasını içediği tüm olumlu-luğa rağmen yurtta kalan öğrenciler seçimin bir çok engelleme altında ya-şandığını belirtiyorlar.

Bornova Yurtlarında tem-salciler seçiminin duyuru-su 18 Nisan tarihinde yapıldı. Adaylık için başvuru tarihi olan 26 Nisan ilan edildi. Araya giren 23 Nisan ve hafta sonu tatili adaylık için sağlıklı kararların alın-masını önledi. Ayrıca başvu-ru tarihiyle seçim tarihi arasında kalan iki gün aday-ların tanınması için hiç de yeterli bir süre değildi. Bu oldu bitti içinde yirmiden fazla aday ortaya çıktı. Öğ-renciler bunda, kendi ara-larındaki kopukluğun da etken olduğunu söylüyor-lar.

Yurt yönetiminin tavır-ının en fazla açığa çıktığı nokta ise adayların "Şah-si kanun" sonucu veto edil-meleriydi.

Seçim günü olarak öğren-cilerin evci çıktıkları Pazar gününün seçilmesi ve 9.00-13.00 saatleri arasında sınır-lı tutulması evci çıkan bir-çok öğrencinin yurda dön-düklerinde oy kullanma hak-larının yitirmelerine neden oldu.

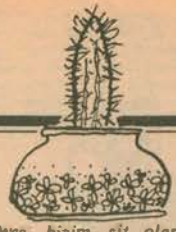

Ayrıca seçim sonrasında da 40 kadar oy kaybolmuş durumda. Bu kırk oyun ne yönde kullanılmış olduğu seçimleri ne yönde etkile-yebileceğini ve Şu anda nerede olduklarını kimse bilmiyor.

Bu haberin yazıldığı sı-ra da seçimlerin üzerinden uzunca bir süre geçmişti. Bu süre temsilcilerin yetki-lerinin hak ve sorumluluk-larının neler olduğu, bu konudaki yasal düzenleme-nin ne olduğu ne temsil-cilere ne de yurt öğren-cilerine duyarlılık değildi.

Öğrenciler her şeyi rağ-men temsilciler sisteminin çok güzel bir olgu olduğun-u; ancak gerçek işlevine kavuşturulması gerektiğini, cabalarının da bu yönde olacağını belirtiyorlar.

• yurt izmir bürosu

Muğla Belediye Başkanıyla Bir Görüşme

Muğla ili, Ege bölgesinde orta büyüklükte, diğer illerden pek farklı olmayan bir kent. Yerel seçimlerde b.l'dye başkanlığı SODEP üyesi Ennan Şahin kazanmış. Erman Şahin 12 Eylül öncesinde de yıllarca CH üyesi olarak Muğla belediye başkanlığı yapmış. 1980 sonunda görevine son verildikten sonra yapılan ilk yerel seçimlerde tekrar başkanlığa dönmüş durumda.

YARIN: Sayın Şahin, öncelikle bize belediyeçilik anlayışınızı açıklayabilir misiniz? **E.ŞAHİN:** Bunu size bir takım pratik örneklerle anlatayım. Şu anda en yoğun çalışmamız şehrin yukarı kısımlarındaki gecekondu mahallelerine yol götürülmesi. Eğer biz bunu alışagelmış yollarla yaparsak, gerekli alanı sağlamak için zorunlu bürokratik işlemler hile yıllar alır. Biz başka bir yöntem seçtik. Diyelim ki yapılan plana göre yol bir gecekonduyun üzerinden geçiyor.

ve bunun yıkılması gerek. Gecekondu sahibiyse oturuyoruz, anlaşıyoruz. "Bak," diyoruz, "Senin evini yıkacağız, ama onun yerine şu plana göre senin seçeceğin yerde yeni bir ev yapacağız ya da evinin bir kısmını yıkıp arka kısımdaki bir alandan senin evine ekleyeceğiz. Yapım masraflarını da isteleneceğiz. Ne dersin?" Böylesine bir seçenek karşısında, verilen güvence karşısında pek bir sorun kalmıyor. Geçenlerde bakan geldi. Planımızı gördü. "Bu iş altı ay da bitmez," dedi. Biz ise altı ayda bitirmeye niyetliyiz.

Yol yaptığımız semtin ismi de yok. Ancak semt sakinleri "Cumhuriyet Mahallesi" demeye başladılar. "Bu ismi nasıl seçtiniz diye sordukumuzda" Başkaları gelip olur olmaz isimler takmadan biz bir isim bulamıyorduk" diyorlar.

YARIN: Yurttaşlar belediye nasıl böylesine güveniyorlar? İşin sıvasklanmayacağına, hemeviden

h m de yurttaşın olmayacaklarına nasıl inıyorlar? **E.ŞAHİN:** Bunun en büyük güvencesi daha önce yapılanlarda. Bu güveni kazandıran en başarılı çalışmalarımızdan biri 1980 öncesinde ekme sorununu halletmemizdi. O dönemde yapılan çalışmaları sayesinde ekmeği belediye çıkarmaya başladı. Bugün Muğla'da ekme sorununu diye bir sorun yoktur. Şu anda 530 gr. ekmeği 40 TL.

Diğer bir başarılı çalışmamız ise şu meşhur "yeminli bürolar" ikerine. Yeminli Büro olayı gündeme geldiğinde belediyenin bu konudaki açıklamalarını her tarafta duyuyduk. Bu işin aslında piyasa durumunu gidermek için gündeme getirildiğini, gereksiz olduğunu belirttik. Yeminli büroların yapacağı her iş belediyenin iktisadi olarak yapacağı işi anlatırdı. Şu anda bu konudaki tüm başvurular doğrudan bize yapılmakta. Muğla'da da yeminli büro yoktur.

YARIN: Böylesine uygulamalar sonucu halkın güvenini kazanmak elbetteki sevindirici birşey. Ancak bu güveni kişiye olan güveninden çıkıno belediye ve anlayışa olan güvene

çevirmek nasıl olacak sizce. **E.ŞAHİN:** Daha önce de belirttiğim gibi önemli mesele bu güveni sağlamada. Bunun yolu sürekli halkın yanında olmaktan geçiyor. Kuşkusuz bunu da yaparken dürüst, açık, ve inatlı olarak uğraşmak gerek. Halkın yanında olduğunu göstermek gerek. Bunlar başarıya giden yolda önemli adımlar. Ancak sağlam bir temele oturmadıkça sürekli olması oldukça zor. Bunu sağlamanın yolu ise halkın sürekli katılımı, denetimi ve eleştirisidir. Bunu biz sistemli olmada da sürekli gerçekleştirmeye çalışıyoruz. Halkta katılım-denetleme ve eleştiri alışkanlığı oluşturmaya çalışıyoruz. Ama bu sistemli değil, çünkü yasatarda bu tür bir işleyiş yok. Halbuki aşağıdan yukarı seçimle gelen dinamik yapılar oluşturulabilir. Bu yapıların belediyeyle olan sağlıklı ilişkileri belediye sürekli halkın denetimine, katılımına ve eleştirisine açık bir hale getirebilir, bunu sistemli bir hale sokabilir.

YARIN: Muğla B.l'd'yesi olarak gerç kleştirmeyi düşündüğünüz başka ne gibi hedefleriniz var acaba? **E.ŞAHİN:** Bir "sit" alanı sorunumuz var. Muğla'nın bu kısmı sit alanı içinde kalıyor. Biz belediyeye "Aman bizim sit alanımıza dokunmayın" diyoruz. Çünkü bu konudaki yasalar çok katı. Bu örnek: Geçtiğimiz yıllarda sit alanı dahilinde bir ev yandı. "Hiçbirşeye ellemeyin. Tüm artıkları toplayın, bitirileceğiz" dediler. Dediklerini yaptık. Orası yillardır öyle duruyor.

Oysa bizim sit alanımız yaşıyor. İşlevsel olduğu için. içinde insanlar yaşadığı için yaşıyor. Burayı öldürmek istemiyoruz. Bizim amacımız buranın düzenlenmesi, müzeler, sanat evleri, sanat galerileri yapılması. Ama karşımızda varolan katı bir uygulamadır, bakalım ne olacak?

Bir de galeri meselesi var. Muğla'nın şu sebepleri hem eskidir, hem de bunların deprem bölgesi olmasından kaynaklanan birçok su kaçağı vardır. Bundan başka pis su kanallarının yenilenmesi gerekmektedir. Ayrıca PTT'de çeşitli nedenlerle yolları açmayı planlıyor. Yollar böylece açılı açılı köstekler yavaşına dönecek. Bizim önerimiz tüm yeraltı hatlarının belediyeceği, onarım gerektiğinde içine kolayca girilebilecek bir galerinin yapılması. Hem de yerler bir kez kazılmış olacak.İller Bankası'na bu öneriyi götürdüğümüzde önce anlamadılar sonra güldüler. Ancak çok sıkışınca 1 km'lik bir galeriyi biz yaparız.

YARIN: Söylesenize katıldığınız için çok teşekkürler.

Gerek Muğla'daki sınırlı gezimizde, gerek kse başkanla konuştuğumuzda kentte iyi birşeyler yapıldığı izlenimi edindik. Ama en önemlisi şu bir kaç yıldır adına konuşulan, ama sürekli unutulun, gözardı edilen, sesi çıkarılmayan "halkın" işleyişe katılma ya hazır olduğunu gördük. □ yano izmir bürosu

YARIN 'GENÇLİK HAFTASI'NDA

SODEP'in Mayıs ayı içinde 18-27 tarihleri arasında Kadıköy ilçesi tarafından düzenlenen 'Gençlik Haftası' içinde gençlik temsilcileri adına yapılan konuşmaların birini de derinimizin İstanbul temsilcisi Cem Gönenç yaptı. Konuşmasına Gençlik Yılı'nın üçüncü sinin yaşama geçişlerinin özellikle MEB tarafından nasıl algılandığını anlatarak başlayan İstanbul temsilcimiz, YÖK'ün sorunları çözmek için değil, daha da ağırlaştırmak için var olduğunu söyledi. Günümüzde yapılan tüm uygulamaların nedeni olarak gösterilen geçmiş günlerin değerlendirilmesinin, bugüne sağlıklı bakmada önemli olduğunu vurgulayarak, kısa bir değerlendirme yaptı. FKF'de toplumu bir öz kazanan ögreci hareketleriyle, 6.Filo'ya karşı hareketlerle, 1968 yılında Vedat Demircioğlu'nun öldürülmesiyle, 1 Mayıs 1977, Balgat ve Kahramanmaraş katliamlarıyla 1980'lere geldiğinde ni vurgulayan Gönenç 1980 sonrası kışimleri de günümüze kadar örnekleyerek, terörist bane ediler k getirilen ortamın kimleri işine yaradığını anlattı.

Gençlerin sorunlarının içinde yaşadıkları toplumun sosyo-ekonomik sorunlarından soyulanarak ele alınamayacağından söz eden temsilci, Türkiye'nin somut şartları göz önüne alınıldığında güncel görevin d mokrasi olduğunu söyleyerek konuşmasını şöyle tamamladı. "İşçiler ve emekçiler ekonomik mücadelelerini demokrasi ortamında daha rahat sürdürebilirler, bilim adamları, sanatçılar, aydınlar kendilerini sınırlardan kurtulamazdan bir ölçüde kurtulabilirler, gençler, örgütlenme özgürlüğünü böyle bir ortamda

daha rahat ve daha etkili biçimde kullanabilirler, politik yaşama doğrudan katılabilirler, çünkü demokrasi hapisinin deki g nçlerimiz için "AF" dem ktir, çünkü demokrasi işkencecilerin cezalandırılması demektir."

HAZİRAN (54) SAYISI ÇIKTI ALDINIZ MI?

Eğitimde "Fetva" Dönemi

• EĞİTİMDE FETVA DÖNEMİ/Güney Gönenç • KARŞI-EVRİMCİ KAMPANYA ÜZERİNE NOTLAR/Hasan Caner • ÜSTÜN İRK ÖZLEMİ: ÖJENİZM NEDİR? Marcel Blana/Çeviren: Selçuk Alsan

Demokrasi ve Ekonomi Politik

• PARLAMENTO YA DA ULUSUN KADERİNE SAHİP ÇIKMA/Hasan Esat Işık • İSTE SİZE KATILIM/Türker Altan • SERBEST PİYASA VE DEVLET MÜDAHALESİ/Gürel Tüzün • İSTIKRAR MODELİNİN ANA HEDEFİ VE ANAP'IN AÇMAZLARI/Oğuz Oyan • BUNALIMDAN ÇIKIŞ ÇABALARI VE TÜRK-İŞ'İN SIKINTILARI/Yıldırım Koç • SANATIN DEMOKRATİKLEŞMESİNDE ORHAN TAYLAN GERÇEĞİ/Gazi Güneş • "MUNHASIRAN HASRET" RESİMLERİ/Önder Şenyapılı • BİLİM BİLİM DEDİKLERİ/Osman Gürel • GENÇLİK YILINA GELECEKTEN ÇAKMAK VE "YAŞASIN TÜRKİYE"/Nergis Akgün-Vahit A.İşar • DÜNYAYI BEKLEYEN TEHLİKE/Kaya Umut

İrkçilik - Güney Akgün

• İRK VE İRKÇİLİK ÜZERİNE ALAETTİN ŞENEL'LE SÖYLEŞİ/A.Tufan Aydın • POLİTİK STRATEJİ VE EKONOMİK ÇIKARARACI OLARAK İRKÇİLİK-ÖRNEK: GÜNEY AFRIKA CUMHURİYETİ/Gürhan Uçkan • GÜNEY AFRIKA'DA MÜCADELENİ GELDİĞİ YENİ AŞAMA/A.Tufan Aydın • GÜNEY AFRIKA'DA KİTLE İLETİŞİMİ/Mahmut Tali Öngören

Güncel Sanat Olayları

• ULUSLARARASI İSTANBUL SINEMA GÜNLERİ 85/İbrahim Karamemet • ÇIKILATAYI BİR YANA BIRAKIP TARİHİ SORGULAMAK/Haldun Armağan

K.KIBRIS T.C. ANAYASASI YURTTAŞLARININ YÜZDE 50'SİNCE KABUL EDİLDİ

Kıbrıs'ta geçtiğimiz ay içinde yapılan halkoylamasının kesin sonuçları alındı. Yaklaşık iki aydır süren yoğun tartışmalar ve son günlerdeki propaganda çalışmalarını arasında Cumhuriyetçi Türk Partisi'nin ve Dev-İş, KTÖS, DGD, YKB gibi işçilerin, öğretmenlerin, gençlerin, kadınların örgütlerinin hayır denmesini istedikleri anayasa, oylama katılanların yüzde 70,18'inin oylarıyla kabul edildi ki bunun büyük bir bölümü 1974 sonrası Türkiye'den göç edenler oluşturmuyor. Ancak oylamaya katılanları birleştiren düşünülüyor. Evele diyenlerin yüzde 50 olduğu açıklandı. Hayır denmesini isteyen CTP'nin lideri Özker Özgür sonuçların açıklanmasından sonra "CTP halkımıza kuşkuyla baktı" dedi. KK C'de Haziran ayı içinde Cumhurbaşkanlığı seçimleri yapılacak.

Vietnam'lı Öğrenciler için Uluslararası Kampanya

Uluslararası Öğrenciler Birliği, Vietnam'lı öğrencilere bir öğrenci merkezi ku ak için uluslararası bir kampanya başlattı. UOB, halen Vietnam'da öğrencilerin ve gençlerin ulusal kalkınma ve ülke savunması için büyük çaba harcadıkları bildiriliyor. Vietnam'da 30 yıl süren savaşın yarattığı ciddi sorunları aşabilmek için örgütün de böyle bir kampanya başlatıldığını bildiriyor.

Vietnam'da bir öğrenci merkezinin açılabilmesi için şunlara gereksinim duyulduğu bildiriliyor:

- Müzik aletleri
- Spor malzemesi
- Fizik ve kimya laboratuvarları için aletler.
- Bir kültür merkezi için ışık ve ses sistemi.

Toplanan malzemenin şu adrese ulaştırılabileceği bildiriliyor.

L'Union National des Etudiants du Vietnam, 64 Ba Trieu, S.R. Vietnam.

Gençlik festivali fikri, belki de büyük zafer'ın insanlığa verdiği umutlarla yeşermiştir. Ve buradan filizlendiği için de 40 yıl içinde düzenlenen 11 festivalin herbiri, gençliğin barış, birlik, karşılıklı anlayış ve işbirliği yolunda givensiz, ayn ve kuşkuyla yaşama karşı dünya çapındaki çabasının gözler önünde değerdendirilmesi biçiminde gerçekte. Her festivalin ev sahipliğini yükümlenen ülkelerin ulusal özelliklerinin yansıdığı ayrı ayrı özellikleri vardı. Ama değişmeyen bir yanı da vardı, derinlerin rengi, dinleri, düşünceleri ne olursa olsun tüm dünya gençlerine açık olmasa. Ne var ki, zaferin hemen ardından ağız savaşı kıskırtılar bu festivalleri içlerine göndiremediler. Orlama göre festivaller bir aldatmacaydı. Orada düşünceleri ne olursa olsun tüm dünya gençlerinin temsilcileri toplanmıyordu.

Bu tavıran doğal olarak pratikte de sonuçlarını verdi. İlk festivallerden başlayarak, festivale giden gençlere baskılar uygulandı, çalışanlar işlerinden çıkarıldı, öğrenciler türlü baskılara karşı karşıya kaldılar. Hristiyan gençlere afroz tehditleri yağdırıldı.

Berlin'de 1951'de yapılan festivale gazeteci ola-

GENÇLER İÇİN BARİŞTAN DEĞERLİ HİÇBİRŞEY YOKTUR!

rak gitme olanağı bulduğumda, savaş muhabirliğimden hemen ardından, Berlin'de istelik de 104 ülkeden gençlerle karşılaşmak bu nedenlerle benim için çok önemli olmuştur. Önceki festivallerin anlamlarını okumuş, duygusal örneklerini dinlemiş biri olarak Berlin'de savaşın izlerinin henüz durduğu bir kentte, istelik de, Almanya'nın batısından festivale gelmek isteyen 35 bin gence engel olunduğu bir dönemde dünyayı her yerinden gençlerle karşılaşmak; not defterime bakıp saat saat o günleri anımsadığım şu anda bile beni fazlasıyla duygulandırıyor.

Bu yıl, gençlik yılının tam ortasındaki günlerde, 28 yıl aradan sonra festival Havana'dan Moskova'ya dönüyor. Bunca kışkık bir dönemde, yerel savaşların sürdüğü, savaş risklerinin estinildiği bir dönemde dünyanın hemen tüm ülkelerinden, değişik inançlarda olan gençlerden binlerce ülke geliyorlar. Geleneksel olduğu biçimde, ölüme karşı yaşamın yenisi için ağaç dıkecekler. Bunu düşünürken, her festival kentinde kurulan gençlik dostluk parklarını düşünürken aklıma, ilk Moskova festivalinde, Himik'de kuzey lihamınıdaki dostluk koruau geliyor. Burada Nikaragua Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi kurucularından esanevi kumandan Carlos Jimenez Amador'un diktiği bir ağaç vardır. Somoza zindanlarından yeni kurtulup, 20 yaşının dinamizmiyle festivale gelebilmek için arkadaşlarıyla binlerce kilo-

metre aşmış. Dönüşünde O'nu yine zindan bekliyordu ama diktiği ağaç da ülkesinin özgürlüğü için geçen yıllarda bidikte büyümüş, koskocaman olmuştu. Cados, zindandan festival anlarını yazdı, şöyle diyor bir yerinde: "Emnim ki, bir gün -cek ülkemizde de özgürlük günleri gelecek. iyükt ve adalet kazanacaktır." Şimdi Ortega'nın dediği gibi Carlos'un diktiği ağaç büyüdü, ülkesi de gerçek oldu.

Bugün dünyam her yerinden yaz ortasında ülke gelecek gençler çok ciddi tehditleri yaşamamın ve onlara karşı da başını ağacını dikmenin az işle dolular. Artık hemen herkes anlıyor, bu azimdeki gençlerin, sistem farkı gözetmeksizin renk, inanç ayrılığı tanımaksızın elele oldukları festivaller gerçekleşmese dünya daha sıkıcı günler yaşayacak. Yazır Leonov'un da dediği gibi, "baş gençlere dayanamak işleyen bir motor." festivaller de bu motorun yeraldığı çok güzel fabrikalar olsa gerek...

Türkçesi: cihat tekin

Kültür Bir İnsan Hakkıdır

Oyun yazan ve Arjantin kültür sekreteri Carlos Gorostiza Küba'yı ziyaret etti.

Latin Amerika'nın önde gelen oyun yazarlarından Carlos Gorostiza, şimdiki Arjantin Kültür Sekreteri, Havana ziyaretinde "Kültür bir insan hakkıdır" diyerek ekliyor "Biz, kültürü insanların yaşama, varolma ve davranış biçimi, yaratılan kumullar, yaptıkları aletler, sahip oldukları bilgi, kendilerini ifade etmekte kullandıkları semboller ve davranış normları ve onlara yol gösteren değerler olarak alguluyoruz".

Bu aralıklı ve zarif giriş Küba'nın başkentinde Alejo Carpentier Center'da yapılan basın toplantısının başlangıcını oluştunuyordu. Bu toplantıda Gorostiza, Arjantin'in sorunlarından ve Latin Amerika ile özellikle Küba ile işbirliğinden söz etti.

"Küba Kültür Bakanı Armando Hart ile ülkemizin atasındaki kültürel bağ pekiştirme olanakları üzerine konuştuk. Henüz herhangi bir somut anlaşmaya varamadığımızdan, teorik ve pratik düzeyde işbirliği tartışıyoruz."

"Arjantin'de çözümlenecek çok şey var. Bizim ekonomik, ahlaksal, tins ve fiziksel olarak hambaeye dönmüş bir ülkeyi devraldığımızı hatırlamalıyız. Kültürel sekreterya bir istisna değil, tesine en çok unutulmuş, göz ardı edilmiş sektördür."

"Küba'nın yazarlarını ve deneyimlerini alacak"

başlarken Küba eski Havana'da şaşırtıcı işler başlamış bulunmaktaydı. Biz ancak Buenos Aires'deki 1891'den kalan yapılan onarmakla uğraşırken, Küba'lar yüzyılın tarihi bölgelerini koruyabildikleri için çok şanslılar."

Küba'lı meslektaşları ile konuşurken, Gorostiza "Olanakların envanterini çıkarmaya ve somut, pratik anlamda işbirliğini organize etmeğe karar verdiklerini" söyleyerek Arjantin'in içinde bulunduğu ekonomik krizin kültür alanında harcanacak para bırakmadığını buna karşın, bu yıl hükümetin büyük çaba gösterdiğini ekledi.

"Latin Amerika kültürünün canlanmasında açısından önemli bir süreç yaşıyoruz. Kültür bir insan hakkı olduğundan, geriye dönüşün çok zor olduğunu düşünüyorum. Kişisel olarak bu sürecin; erotik ya da pornografik değil, entellektüel anlamda çıplak yataklık olduğunu bu süreçte Küba, Arjantin, Meksika ya da Venezuela'nın çıkarlarını tartışabileceğimizi sanıyorum." "Raul Alfonsin hükümetinin politikası Latin Amerika'nın tüm ülkeleri ile yakın ilişkileri içeriyor. Ülkemizde Malvinas'dan beri Latin Amerikalı olduğumuzu keşfettik, giderek Latin Amerikalılık bilincimiz güçlendi. Şimdi fikir bir ülke olduğumuzu ve kimlerin bize karşı olduğunu biliyoruz."

Sonuçta kendine Havana'da gösterilen ilgiden çok memnun kaldığını söyleyen Gorostiza "İnsanlar başta içinde ve huzurlu görünüyorlar. Sekin bakıyor, sekine hareket ediyorlar. Bu yaşama biçim çok hoşuna gitti"

"Latın Amerikalılar birleşmelidirler, ve benim Küba'ya tekrar gelebilmem için başka 20 yıl geçmemeye"

Eski Muharıpler Birazaya Geldi

Demokratik Almanya'nın Torgau kasabasında, İkinci Dünya Savaşı'nın faşist Almanya'sına karşı savaşan Sovyet ve Amerikalı eski muhاریpler bir araya geldi. 1945 yılında savaşın bitimine iki hafta kala Elbe Irmağı kıyısındaki Torgau kasabasında Sovyet ve Amerikan askeri birlikleri Naziler'e karşı güçbirliği yaptılar.

Bu olayın 45'inci yıldönümü nedeniyle yeniden bir araya gelen muhاریpler, Müttefik Kuvvetler anısına dikilmiş 20 metrelik bir anıtın önünde saygı duruşunda buundular.

Bir süre önce Demokratik Almanya'da Amerikalı subay Arthur Nicholson'un, bir Sovyet askeri tarafından casusluk yaptığı gerekçesiyle uurlması üzerine ABD ve İngiltere, Torgau Buluşması'nı resmen boykot etmişti. Ancak, Amerikalı muhاریpler bu boykota uymadılar. Demokratik Almanya Başbakanı Erich Honecker, Torgau Buluşması'nı "Nazilere karşı kazanılmış ortak savaşın şıddayan simgesi" olarak değerlendirdi ve "Bu buluşma, Doğu ile Batı arasında ortak duyarlılığın ve gerçekliğin bir göstergesidir" şeklinde konuştu.

Müjdat Gezen "Komiklik ciddi bir iştir."

San Tiyatrosu'nda' Artiz Mektebi' oyununda, Müjdat Gezen oyununu gençlere adadığını belirtiyor. Gençliğin önemli sorunlarından birisi olan eğitimi ele alıp, bu çerçevede; YÖK, rüşvet, gençliğin üzerine karabasan gibi çöken gerici değer yapılarını ve gençliğe güvensizliği zaman zaman alayla, zaman zaman da ötekili çıkışlarla ama temelde insancıl çözümler de önererek didaktikler.

Eğitim veren kimi öğretmenlerin bilgisizliklerini ve bu bilgisizliklerini örtmek için öğrencilerine yüklenmesini, okul müdürünün okulunu "idame" ettirebilmesi için ne kadar "fedakarlıklara" katlandığını ve bu fedakarlıklarla katlanmanın ülkeyi yönetenlerde de bulunduğunu, bu bozukluğun sistemin bozukluğundan kaynaklandığını vermesi amaçlayan bu oyun ortaya koymaya çalışıyor ama amaçlar ve oyun bittiğinde de buna ulaşıldığı ortaya çıkıyor. Bu oyunuyla ilgili olarak Müjdat Gezen'le konuştuk.

YARIN □Seyirci sizi komik diye biliyor, yani Müjdat Gezen komiktir. Ve oyunlarına da bu yansımıştır, sanki kişiliğinizin bir parçası gibi. Üstelik yazdığınız çeşitli yazılarda da bunu görüyoruz. Bu konumunuz söylemek istediklerinizi etkilemez mi, yani ciddiye alınması gibi bir korkunuz var mı?

M.OEZEN ■ Seyirci'nin beni komik bulacağını sanmıyorum, seyirci sağduyu sahibidir. Komiklik çok ciddi bir iştir. Ayrıca ben komiklik yapmıyorum, komedyenlik yapıyorum. Komedyenliğin literatürdeki karşılığı ise; bütün rolleri oynayabilen aktördür. Seyirci bizi dram aktörlerinden daha fazla ciddiye alır, dram aktörlerinin söyleyebilecekleri fazla birşey yoktur. Komedyenler ise halkın, seyircinin tercihi olmuştur.

□ Bu yıl gençlik yılı ve siz bir oyun yaptınız gençliğe adadınız sevinilecek bir olay, bu oyunla neyi amaçlıyorsunuz?

■ Gençlik yılı nedeniyle gençlere bir armağan vermiştik. Özel konservatuvar niteliğindeki bir okulda pek çok sorun Türkiye genelinden yansıyanlar anlatılıyor. Türkiye'nin en önemli sorunlarından biri olan eğitim sorunu, şaka ile kanık anlatılıyor. Buna YÖK sorunu da katılıp inceleniyor.

□ Oyunun mesajı iyi, yalnız fiyatı oldukça yüksek, böyle olunca da sizin seçilmek istediğiniz seyirci mi sizi seyredenler?

■ Hayır, katien. Ücretleri çok pahalı buluyorum. Ama bu konuda benim yapabileceğim bir şey yok, ben burada işçiyim. Kendi tiyatrom olursa bu fiyattan satmam. Ayrıca hafta da 4 oyun oynuyoruz ve bir oyun gençlere yüzde 50 indirilmi.

□ Tiyatromuz bu gün ne durumda?

■ Ben türk tiyatrosunun, gerçek türk tiyatrosunun var olmadığını yıllardır savunuyorum.

□ Muhlis Ertuğrul'a rağmen mi?

■ M.Ertuğrul babı tiyatrosunu yerleştirmiştir. Babı tiyatro disiplinin ve babı tiyatrosunun kurucusudur, ama türk tiyatrosu demekten kastım her türk yazarının yazdığı ve her türk tiyatrosunun oynadığı oyun değildir. Yani biz devamı amerikan, ingiliz, fransız oyunlar oynuyorsak bu türk tiyatrosu demek değildir. Onların oyunlarını ağırlayan izlatıcılarız. Keza türk tiyatro yazarları da eğer kendi kalmamızdan ve kendi geleneklerimizden yola çıkmadan oyun yazıyorlarsa babı kalıplarından bir tekrardır. Tiyatromuzu kurtarmak için tüm tiyatroculara, seyircilerle ve aydın kitlelerin ele vermesi, geleneksel türk tiyatrosu kalıbını alıp, ilercili bir biçimde uygulayıp yorumlaması gerekir. Ben bunu dört yıldır konservatuvarda öğretmenlik yaparak uygulamaya çalışıyorum.

Strindberg'in

Yaşamı TV Dizisi oldu.

STOCKHOLM — (YARIN) Tanınmış İsveçli yazar August Strindberg'in yaşamı, toplam altı saat aşkın TV dizisi olarak tamamlandı ve gösterimine başlandı. İsveç Federal Alman ve Danimarka televizyonlarının mali destekleri sonucu gerçekleştirilen dizinin 35 milyon İsveç kronuna (yaklaşık iki milyar lira) patladı. Reklam almayan İsveç TV'si için bu çok önemli bir yatırımdır.

1849-1912 arası yaşamış olan Strindberg'in yaşamının önemli bir bölümü İsveç dışında geçmiştir. Bu nedenle dizi süresince, Avrupa'nın 100 ayn yerinde 198 gün çekim yapılmış. Senaryosunun P.O. Enquist tarafından yazıldığı dizinin yönetmeni Johan Bergenstrahle, Strindberg'i, genç oyuncu Thommy Berggren, yazının ilk eşini Stina Ekblad canlandırıyor. Daha birçok tanınmış sanatçının yer aldığı dizi, daha sonra çeşitli Avrupa ülkelerinde de gösterilecek.

August Strindberg, İsveç üst tabakası ve kilisesi ile sürekli olarak ters düşmüş, çeşitli tartışmalara girmişti. Yaşadığı aşk serüvenlerinden de etkilenen yazar, birçoklarına göre "kronik bir kadın düşmanı" idi.

Enquist bu çalışmada Strindberg'in gerçek kişiliğine yaklaşmaya çalıştığını söylüyor. Bu sabrı olan yazarın aralar gösterime yeni girmiş olan dizi konusunda İsveç basını değişik yorumlarda bulunuyor. Bazılarına göre dizi, İsveç televizyonunun kendisini yurt dışında pazar açmak çabasında başka bir şey değil. Bazılarına göre ise, çok gerekli bir boşluğu dolduruyor. Masrafları çekinilmeden gerçekleştirilen projenin İsveç'te de gerçekleştirilebileceğini...

İstanbul Sinema Günleri '85

Uluslararası İstanbul Sinema Günleri 85 15-28 Nisan günleri altı sinemada sürdürülen bir programla yekün kadar filmin gösterilmesiyle tamamlandı.

Geçen yılda kıyasla biraz ösük geçen bu yılki programda örneğin ilk filmiyle hayran olduğumuz İngiliz Michael Radford'un *Başka Bir Zaman Başka Bir Yer* ya da Bengali Mrina Sen'in *Açlığın Peşinden* ve *Sıradan Bir Gün* gibi çok beğenilen yapıtlarına ya da Hermano Penna'nın *Çavuş Getulio* gibi çok çarpıcı yapıtları düzeyinde sürprizlerle karşılaşmadıysak da dünya sinemasının önemli yeni yapıtlarını sunması ve özellikle bize İsviçre sinemasını tanıtmaya bakılmadan çok ilginç gösterilere yer vermiş oldu ve sinemaseverlere dolu bir sinema onbeş gününü geçirtti.

Bu yıl bir de yarışmalı bölümü içeren sinema günlerinde yarışmalı bölüme Macar yönetmen Karoly Makk başkanlığındaki Türkler Soray, Thomas Harlan, Ömer Kavur, Chris Peachment, Jerzy Pawlasky, Umberto Rossi'den oluşan seçiciler kurulu Michael Radford'un George Orwell uyarlaması olan 1984 adlı yapıtları en iyi film olarak Albin Lale ödülüyle değerlendirdi. Bu bölüme verilen özel manşiyonları da Erden Kral'ın *Ayna* ve Jean-Marie Straub Danjele Huillet'in *Kafka* uyarlaması olan *Sırf İlişkileri* adlı yapıtları aldı.

Bu yılki Sinema Günlerinde bir de son iki yılın önemli Türk filmlerinden topluca gösterildiği Türk Sinemasına Toplu Bir Bakış bölümü yer alıyordu. Eczacıbaşı Vakfı'na bu bölüm için konulan ödülü Ömer Lütfi Akad, Atilla Dorsay, Onat Kutlar, Alim Şerif Onaran ve Nijat Özön'den kurulu seçiciler kurulu Atıl Yılmaz'ın *Bir Yudum Sevgi* adlı filmine verdi.

Seçiciler Kurulu'nun değerlendirmesi dışında Sinema Günleri 85'e katılan tüm filmler içinde Yann ekibi olarak şu aralamayı yaptı.

1. *Aşk Kölesi*, Nikita Mikhalkov, SSCB.
2. *Teknede Boş Yer Yok*, Markus Imhof, İsviçre
3. *İsviçreleştirenler*, Rolf Lyssy, İsviçre
4. *Köpekle Kurt Arasındaki Kadın*, Andre Delvaux, Belçika
5. *Oyuncu*, Otakar Vavra, Çekoslovakya.
6. *Yeşil Kannın Düş Gördüğü Yer*, Werner Herzog, Federal Almanya.
7. *Fanah*, Ronald Graf, Demokratik Almanya.
8. *Salıncak*, Perey Adlon, Federal Almanya.
9. *Bir Okul Gezisi*, Pupi Avati, İtalya
10. *Wilholu Kızlar*, Andrei Wajda Polonya.

"THATCHER HÜKÜMETİ SENDİKALARI YIKMAK İSTİYOR!"

İngiliz belgesel film usası Ken Loach İngiltere'deki maden işçilerinin grevinin bilmesinden bir hafta önce "Which Side Are You on" (Hangi Tarafdasınız) adlı belgesel filmi Berlin Film Festivali'nde gösterdi.

Ken Loach belgesel film şeklinde bir politik işe başlamak istedi ancak kimseden para almayınca senaryoyu değiştirdi ve grevçilerin okudukları şifreleri, söyledikleri şarkılar üzerine bir film yaptı. Salt dört buçuk gün -fazlasına izin verilmedi- Yorkshire'deki maden işçileri yerleşim yerlerinde elinde kamera ile çalışması na izin verildi.

Ken Loach film hakkında sunulan söylüyor: "Maden işçilerini destekleyen hiçbir şey haberler arasında girmiyor. Bu yüzden onların filmi yaptım."

Maden ocaklarının olduğu bölgelerde, bir başka İngilizler var, diyor. Artık sorun, maden ocaklarını kapatma sorunu değil. Olay, sendikaların yıkılmak için son darbeyi vurma olayı. İşsizliği artırarak sendikaların yitirmeye çalıştığı. (Neden hükümetçe tasarlanmış bir plân bu.

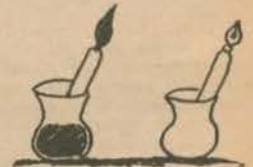
Bundan sonra, bundan önceki gibi ada olmayacak! bildirisi duyuran bir film. □

İMGE
Güçsüzlerin Tarihi Biçimlendirme Savaşımı
ve
Jamaica'da Evrensel Bir Müzik Olgusu:

**BOB
MARLEY**
REGGAE

Burak ELDEM

Kıtapçılarda; Ederi 600.- TL.

**ALİ TAYGUN'A
İNGİLTERE PEN
KULÜBÜ ONUR
ÜYELİĞİ VERİLDİ.**

• Amerikan Pen Kulübü'nden sonra İngiltere Pen Kulübü de Ali Taygun'a Onur Üyeliliği verdi. 24 nisanda yapılan toplantı sonucu alınan karar gereğince, 20 Eylül'de yapılacak bir törenle Taygun üyelik belgesini alacak.

AFSAD'da Ayın Fotografi

AFSAD'ın her ay üyeleri arasında düzenlediği "Aydın Fotoğrafı Yarışması" Mayıs ayı bölümü sonuçlandı. Ahmet Üzlü'nün yaptığı Ayın Fotoğrafı seçilirken, 1. ödülü İlker Mağ'a'nın yaptığı, 2. ödülü Halide Akengiz'in yaptığı ve 3. ödülü de İlker Mağ'a'nın yaptığı oldu. Petek Eadem'in yaptığı başarılı deneme dahinde ödül alırken, Yusuf Baz, Vahit Aros, Emine Kait, Hamdi Mergi, Sebahattin Alaçam ve Asım Övez'in yapılan sergilenmeye değer bulundu.

İFSAK YÖNETİCİLERİ BELİRLENDİ

28 Nisan Pazar günü, İstanbul Tabibler Odası Salonu'nda toplanan İFSAK (İstanbul Fotoğraf ve Sinema Amatörleri Derneği) Olağan Genel Kurulu'nda yeni yöneticiler belli oldu.

İbrahim Akyürek'in Başkan seçilmesinden sonra yapılan görüş bölümünde; Mustafa Vural Başkan Yardımcısı, Baytekin Kara Sekreter, Hakan Kızılçaklı Sayman olurken; Şirin Küçükatabak, Orhan Karaoğlu ve Meral Oralış yönetim kurulunda yer aldılar.

Ayrıca yönetim kurulu yedek üyeleri ve Onur Kurulu ve Denetim Kurulu üyeleri de seçildi.

Genel Kurul'da ayrıca; İFSAK'ın gerekli yasal işlemleri yerine getirerek FİAPa (Fotoğraf Sanatı Uluslararası Federasyonu) üye olması, Kamu Yararına Dernek sayılması için girişimlerde bulunmak üzere yönetim kuruluna yetki verilmesi kararla alındı.

Sovyet Belayev Üçlüsü İzmir'de

Yurdumuza bir haftalığına gelen Sovyet Belayev üçlüsü İzmir Filarmoni derneğinin daveti üzerine İzmir'de Nisan ayının son haftasında üç konser verdi. Üçlüyü geçtiğimiz yıl da "Piotrski Dans Topluluğu" ile birlikte izlemiştik.

Basında pek yer almamalarına rağmen Anatoli Belayev (Armonika), Boris Avksentiev (Balalajka), Aleksandr Tsiganov (Domra)'dan oluşan üçlüye ilgi bir hayli yoğun. Çoğunluğunu öğrencilerin oluşturduğu dinleyici topluluğu geçen yıldan tanıdıklan üçlüyü bir kez daha izleyebilmek için salonu doldurdu. Basamaklara dahi oturulduğu gözlemlenen salonda çocuk ve

ilgi vardı. Konser bitiminde üç kez sahneye çağırılan topluluk son olarak "Kalinka"yı sundular.

Dinleti iki bölümden oluşuyordu. İlk bölümde klasik bestecilerden eserler vardı. Bach'ın ünlü Toccata'sını bu kez piyanoyla değil, Belayev'in armonikasıyla üdedik. Armonikanın özelliği tek bir ses renginden oluşmıyıp, içinde akordiyondan flüte, çellodan piccolo'ya kadar birçok aletin tınısal karakterini içermesiydi. Özel bir yapımla olan ve dünyada başlıca benzeri bulunmadığı belirtilen bu armonika, Belayev'in elinde birçok ülkeyi bize ezgileriyle tanıttı.

• yann izmir bürosu

1. İSTANBUL AMATÖR TİYATRO GÜNLERİ

Boğaziçi Üniversitesi Oyun-Becan tarafından düzenlenen 1. İstanbul Amatör Tiyatro Günleri 29 Nisan - 5 Mayıs tarihleri arasında yapıldı. Tiyatro günlerine Boğaziçi Üniversitesi, Ege Üniversitesi, İstanbul Devlet Tiyatrosu, MSU Devlet Konservatuarı, Uludağ Üniversitesi, AST Gençlik Sahnesi Belediye Konservatuarı katıldılar. Cevat Çapan, Haluk Şevket Ataseven, Tahir Özçelik, Osman S. Arolat, tiyatro günlerine birer bildiri ile katıldılar.

İstanbul Amatör Tiyatro Günlerinin uluslararası nitelik kazandırma çalışmaları sürüyor. □

'Mikrobun Ettikleri' 'ASÇT'nda

1984 yılının Kasım ayında kurulan ASÇT bu yıl Serpil Ural'ın yazdığı tiyatronun oyunlaştırdığı "Mikrobun Ettikleri" adlı oyunu sahneye koyuyor. Topluluk oyunlarını AST sahnelerinde ve ilkokullarda sergiliyor ve anadolü tümeleğine çıkıyor. Topluluk kurulduğu sırada nitelikli çocuk oyununun oldukça az olduğunu ve kentli çocukların kendilerine sunulanlar arasından seçme şansına sahip olmalarına karşın anadolüdeki çocukların bu şansa sahip olamamalarından dolayı korsan tiyatrolara gitmek zorunda kaldıklarını belirtiyor.

Topluluk çocuk oyunlarını şöyle değerlendiriyor: "Salt parasal amaçlarla tiyatro yapanlarla, çocuk tiyatrosunu boş durmaya yeğleyenlerle ve çocuklara nitelsiz ve bata dolu oyunlar sunanlarla savaşım verilmelidir. Dört ayda yaklaşık beşbin çocuğa ulaşmak ve önümüzdeki günlerde bu sayıyı artıracız. Bu bir pazar kapma savaşı değildir."

ETKİN DAĞITIM

İstanbul, Ankara, İzmir'de süreli yayınların kitapçı ve bayii dağıtımında tek isim.

Yarın, Bilim ve Sanat, Gün, Varlık, Yapıt, Müzik Ansiklopedisi, Mülkiyetler Birliği Dergisi, Günümüzde Kitaplar, Tanıtım, Bilgisayar-Bilişim, Kaynaklar, Video-magazin, Fotoğraf, Poetika, Beyaz, Halk Kültürü, Bric, İmece, Buket, Uçurum, FDE, Su, Folklör, Mor Köpük, Stüdyo, İmge, Öğretmen Dünyası, Uyan İstanbul, Nuruosmaniye Cd. Yavuz Apt. No: 9, Kat: 3-4, Çarşıoğlu
Ankara: Yüksel Cd. 13/1, Kızıyaş
İzmir: 847 Sk. Büyükbeyler İşhanı No: 8/310, Konak

hacan yayınları

"BİLGE KİTAP KULÜBÜ"nün soruşturmasında Fusun Akatlı, Oktay Akbal, Mehmet Başaran, Sireyya Berke, Recep Bilginer, Ahmet Önel, Ahmet Cemal, Demirtaş Ceyhan, Ferruh Doğan, Vedat Günyol, Işıl Özgentürk, Enil Galip Sandalcı, Kemal Süker Tomris Uyar ve Hilmi Yavuz'un son aylarda okuyup en çok beğendikleri kitaplar listesinde, ÖNERİDİKLERİ 2. KİTAP
Umut Şirler, Niyazi Akıncıoğlu, 600TL

Tren Gidiyor, Yılmaz Onay, 300TL.
Dört Oyun, Yılmaz Onay, 600 TL
Mariana Pineda ve Bir Halk Düşmanı (Oyunlar), Yılmaz Onay, 500 TL
Henek Başı (Öyküler), Talip Apaydın, 400 TL
Boşnak Türküsü (Öyküler), İsmail Gümlüş, 350 TL
Dayan Ey Seydam (Şiirler), Ayten Mutlu, 250 TL
Anadınar (Denemeler), Osman Numan Baranus, 300 TL
Eski Tenzirları Kaptan (Şiirler), M. Mesut Ertugay, 250 TL

İsteme Adresi: Hacan Yayınları
Menekşe Sk. 27/6 Kızılay-Ankara
İstanbul: Adas Dağıtım
İzmir: Etkin Dağıtım

SU SIRA SEÇİŞİ çıkı

Kitaplarınızın ismiyle!

Edemi : 250 TL

Yazışma : P.K. 1851 Ulus-Ankara

DAYANIŞMA YAYINLARI

ŞİİRLER: Pablo Neruda (Çev. Enver Cökçe)
AFŞARLAR VE DADALOĞLU (İnceleme): Ahmet Z. Özdemir
BULURUM SENİ (Şiir): Ayhan Gülsoy
İÇ SİZLERİ (Şiir yazılan): Ramis Dava
TARİH BİLİNCİ VE EDEBİYAT BİLİMİ: Sargut Şülçün
GERÇEKLIK VE ROMAN (İnceleme): A. Mümtaz İdil (Akademik Kitabevi Ödülü-1984)
SİNEMADA KADIN VE CİNSELLİK SÖMÜRÜSÜ: Mahmut T. Öngören

GENEL DAĞITIM: ADAŞ
DAĞITIM Mithat paşa Cad. 28/A
Ankara İSTANBUL: Cumhuriyet Kitap Kulübü Bilge Kitap Kütüğü
ANKARA: Yarı Kitap Kulübü
DAYANIŞMA YAYIN ÖRETİM KOOPERATİFİ Haberleşme: DK: 266
Kızılay-Ankara

AFGANİSTAN İÇİN SÖYLENMEYENLER

Bir halkın feodalitenin karanlığında yaşaması nasıl istenebilir?

Afganistan, 1978 Nisan Devriminden önce yoksulluk sıralamasında en son 31 ülke içinde; kişi başına GSMH'de ise, gelismekte olan ülkeler tanımı içindeki 129 ülke arasında ancak 108. sırada yer alıyordu. Halkın yüzde 90'ı kırsal bölgede yaşıyor, ilkel yöntemle yapılan tarım ulusal gelinin yüzde 69'unu, ülke dışı satımının da yüzde 60'ını oluştuyordu. 667 bin aile mevsimlik tarım işçisi olarak çalışıyor ve çalışmalarının karşılığı olarak ürettiklerinin beşte birini alıyordu. Sulu tarım yapılabilen 7.8 milyon hektarlık toprağı 4,5'lik bölümü büyük toprak sahiplerine aitti. 6 hektardan fazla toprağı sahip olan toplam içindeki yalnızca 9,1'lik bir bölüm, üretime elverişli toprağı yüzde 43,1'ine sahipti.

Nisan 78'den 1979'un sonuna kadar, toprak reformunun birinci evresinde, 276 bini birinci sınıf olmak üzere, 665 bin hektar toprak 295,988 topraksız ve az topraklı köylüye dağıldı. Bu topraklar, 40 hektardan fazla toprağı olan 7 bin ve 6,1 ile 40 hektar arası toprağı olan 28 bin toprak beyinden alınmıştı. Ayrıca 47 bin hektar toprak devlet çiftlikleri için ve kent belediyeleri için ayrıldı. Kısacası 739 bin hektar toprak halkın kullanımı için dağıtılmış oluyordu. 1981 ortalarına kadar yapılanlar ise, ilk evreye girememiş köylülere toprak dağıtımı, sulu tarıma geçiş, köy kooperatiflerinin oluşturulması tammın modernleştirilmesi için teknik yardım ve modern tarım birimlerinin kurulması, köylerin yol, okul ve sağlık merkezlerinin tamamlanması biçiminde özetlenebilir.

Nisan 78'de okur-yazar oranı yüzde 10'du ve bu oran dünya sıralamasında en son sırayı ifade ediyordu. Her 5 bin Afgana bir hastane yatağı ve yine her 15 bin kişiye bir doktor düşüyordu. Devrim sonrasında 800 yeni okul açıldı. 1978'den önceki on yıl içinde okuma yazma öğrenenlerin sayısı yalnızca 5265 kişiye, sonraki beş yıl içinde bu sayı 1 milyonu aştı; 1990'da ise okuma yazma bilmeyen kalmaması planlanıyor. Kurulan halk sağlığı merkezlerinin bu yıl sonuna kadar en küçük yerleşim birimine kadar inmesi ve tüberküloz, sıtma, çiçek salgınının tüpüyle tatihe kanması hedefleniyor.

Afganistan'da peştü ve dari dil-

leri dışında, pashtu, uzbek ve türkmen dilleri konuşuluyordu. Bu nedenle devrim sonrasında başlatılan okuma yazma çalışmaları için beş dilde de kitaplar hazırlandı. Okullarda beş dilde eğitim yapılmaya, bir süre önce iki kanada çıkarılan radyoda da bu beş dilde yayın yapılmaya başladı. Gazeteler ise, bu çeşitliliğe çoktan geçmişti. Dinsel inançların güvene alınması yasası ve 1980'de kurulan İslam İşleri Kurumu'yla din ve devlet işleri de büyük ölçüde düzene girdi.

Konut sorununun çözümü için ilk olarak Kabul'de 900 blok yapıldı ve dağıtıldı. 63 tüketim ve 14 küçük üretim kooperatifi kuruldu. Sosyal güvenlik için devlet bütçesinden 27 milyon dolar ayrıldı. (1 dolar - 50 Afgan fırası). 33 bin aile bu güvenlikten yararlanmaya başladı. Bu arada ücretlere 1981'de yüzde 26,6 1984'de yüzde 18 zam yapıldı. Bütün işyerlerinde sendikalar kuruldu: Merkez Konseyi oluş-

turuldu ve bu konseyin çabalarıyla şimdilerde çalışma koşulları düzeltiliyor, sosyal kuruluşlar oluşturuluyor.

Afganistan'ın bu çabaları yüzde 92,9'u sosyalist ülkelerden olmak üzere, önemli yardımlar görüyor.

Sorum bu kadar açıkken, feodalitenin karanlığından kurtulmak için çırpınan Afganistan halkına karşı açılan kampanyaların nedeni nedir? Amerikalı yazar Mike Davidov, "Afghan Diary" adlı kitabında bu sorunu şöyle anlatıyor: "Okuyucuya özellikle Amerikalı dostlarıma içten bir soru sorarak başlayayım: Afganistan hakkında ne biliyorsunuz? Özellikle tarihi hakkında. Yanıtı çok büyük bir bölümü, 'çok az' olacaktır. Eski bir ülke hakkındaki bu bilgisizlik rastlantı değil. Bu, Amerikan halkının bilinçli aldatılmasıdır. Bizim Beyaz Saray propagandaclannın -kı on-

ların 'güvenilir kaynağı' CIA'dır- keşfettikleri benim bu ülkede gör-düktenme benzemiyor."

Mike Davidov daha sonra Afganistan gerçeğine şöyle tanıklık ediyor: "CBS TV'nin ünlü spikeri Don Rother, Afganistan'da düzenlediği bir senaryoda öldürülen Afganlar için hazırlanan 'canlı' bir yayını anlatıyor. Televizyonda birçok kez yinelenen fâimde gösterilen Pakistan'daki karışık devrimci güçlerin Afgan okuğunu nasıl bombaladıklarını, yeni kurulan sağlık merkezlerinin nasıl yede bir edildiğini anlatıyor. Rother yayını bitirirken de şunları söylüyor: 'Afganistan, Sovyetler'in bir savaş bölgesi...'

Ne talihsiz bir söz! Bir savaş bölgesi, ama karanlığı yırtmaya çalışan, başı içinde yaşamak isteyen bir halkla buna karşı çıkanlar arasında bir savaş. Afganistan'da çileli bir halk yaşıyor; Nisan 78'den sonra başlatıldığı atılımı, Davidov'un deyişiyle "Afganistan'ın Pol Pot'u olabilecek olan Amin"ün darbeyle yönetime geldiği dönemde kanıyla ödemiş bir halk. Ana geçtiğimiz şu son yıllar içinde, çıkarılan afa bir ilkte, karşı devrim safından ülke-ye dönmeyi bilecek ve ilerlemeye omuz verecek kadar da yurduna bağlı. Otuz bin Afgan'ın geriye dönüşü başka nasıl açıklanabilir?

Sınırdan bir başka ülkenin yardımıyla korumayı hiçbir halk istemez. 5 Aralık 1978'de Afganistan ile Sovyetler Birliği arasında bir dostluk ve karşılıklı yardım anlaşması yapılmıştı. Sonradan, Pakistan'da üslenip sürahlandırılmış grupların ülke içine saldırarak yapılmış sabotajların önemli boyutlara açılması, ülke güvenliğinin yokedilmesi ve ekonomik ve toplumsal ilerlemenin geriye döndürülmesi için başlatılan saldırıların doğrudan dışardan gelmesi bu anlaşmanın yürürlüğe konmasını gerektirdi. Afganistan halkı, kaçınılmaz biçimde bir başka halkın yardımını istedi. "İşgal" diye adlandırılıp propaganda savaşında önemli bir malzeme oluşturulacak olan bu yardım hâlâ sürüyor.

Crezeğiminizin insanlarına vereceği o kadar çok şey var ki. Ve insanlar kısacık yaşamlarında, uluslar tarih boyunca "dünya nimetleri"nden yararlanmaya o kadar layıkları ki. Yeter ki ne olursa olsun, ilerleyeceğiz, desinler.

Afganistan halkı, ekonomik, toplumsal ve kültürel gelişme sürecini barış içinde gerçekleştirmek, sosyalizmin özgür koşullarına ulaşmak istiyor. Cehalete, yoksulluğa, savaşa karşı durmak.

Hangi halk savaşı ister ki? Savaşmak zorunda bırakılan Afgan halkının gerçeğine gözlemleri çevrebiliyor muyuz...

* "Mike Davidov, "Afghan Diary" ve "Sa'nmit Chokravarty Dutline Kabul" adlı kitaplarından, Yarm Araştırma Birliği tarafından çevrilerek, derlenmiştir.

YARIN YAYINLARI Yüzde 25 İndirim

Yunan Dosyası, Ali Bengülcan, 200 (150) Tükendi
Sili, 100 (75) Tükendi
Öyküler A. Sığirci (Türkçe) Yılmaz Onay, 300(325)
Oç Kitadan Seder Der. ve Çev. Gürhan Uçkan, 250(187.5) Tükendi
Aynılık Mevşimdir Kararlar Aimalıyız, Ajla Cinar, 150(112.5)
Sovyet Romanı, A. Mülazım, 250 (187.5)
Saul Steinberg Sanatı ve Çizimleri, 500 (375)
Haykiran Sessizlik, Gürhan Uçkan, 150 (112.5)
Cevahir Kalbiyle Dolunay, Halim Yazıcı, 150(112.5)
Bir Avuç Kum, Ergül Çetin, 150(112.5)
Bans ve Savaş, Victor Jara, 300(225)
Yaz Kirlenmiş Olsun, Ahmet Ada, 150(112.5)
GBRİLMİSTÜR Hapşaneden Mektuplar, 400(300)

BİLM ve SANAT YAYINLARI Yüzde 20 İndirim

Kim Korkar Matematikten, Nazif Tapedenizoglu, 300, (240)
Nükleer Tehlike, Haluk Gerger, 300(240)
Her Aranızda Olacağım, Güney Güneş, 450(360)
Ben Bir Fizikçiyim, A. Kitiyayoroksi, 450(360)
Asimov Acıydı 100 soru-100 yanıt, 650(520)
Edebiyat, Bans ve Özgürlük (Lotus Edebiyatı Ödülleri Seçkisi) Özünayyan Aziz Çalışlar, 640(520)
İrk ve İrkçilik Düşüncesi, Alseddin Semel, 450(360)
Edebiyat Bilimi, I.G.N. Pospelov, 450(360)
Edebiyat Bilimi, II, G.N. Pospelov, 900(720)

TEORİ YAYINLARI Yüzde 20 İndirim

Avrupa İktisat Tarihi I, Herbert Heaton, 1500(1200)
Avrupa İktisat Tarihi II, Herbert Heaton, 1500(1200)

YURT YAYINLARI Yüzde 20 İndirim

Türkiye Cumhuriyeti'nde Tek-Parti Yönetiminin Kurulması (1923-1931) Mete Tunçay, 990(792)
Türkiye'de "Milli İktisat" (1908-1919), Zafer Toprak, 990(792)
Dünya Ekonomisi İçinde Türkiye (1923-1929), Çağlar Koydur, 495(396)
Gelişme Stratejileri ve Gelişme İdeolojileri, Haluk Güllü, 440(352)
Ekonomik ve Sosyal Yönleriyle Türkiye'de Kentleşme, S. Kemal Kartal, 660(528)
Türkiye'de Nüfus Artışı (1935-1975) Frederic C. Shorter, Miroslav Macua, 550(440)
Köşe Paşa Hanedanı, Necdet Sekeroğlu, 880(704)
Fiyat Mekanisması ve Makroekonomik Dengesizlikler, Yılmaz Akyüz, 1100(880)
Osmanlı Ekonomisi ve Dünya Kapitalizmi, Servet Pamuk, 660(528)

BİREY ve TOPLUM YAYINLARI Yüzde 20 İndirim

Felsefe Bilim Adamlarının Kendiliğinden Felsefesi, Louis Althusser, 500(400)
Gramsci ve Felsefe, Jacques Texier, 450(360)
Modern Pens, Antonio Gramsci, 500(400)
Demokrasinin Gerçek Danyası,

Kütüphane Kurumumuzun yolunda adanıyor. Yayımlanmamış kitaplarımızı bu ay onaylı yayımları var. Abone olan okurlarımız aşağıdaki listede yayımlanan kitapların adlarını bir mektupla bildirerek ve parantez içinde belirtilen edisyonları 164860 nolu posta çeki hesabımıza yatırarak ya da 1000 liraya kadar istekleri için pul göndererek kitapları edinebilirler.

Yeni Yayınlarımızın sekiz kitabı 1700 lira yerine abonelerimize için 1100 lira, okurlarımıza için 1400 lira. Tüm istekleriniz için postaçeki hesap numaramız 164860 ve yazışma adresimiz PK 723 Kızılay-Ankara.

YARIN ÇİFTLERİ

1. cilt (1-6) 1200 lira
2. cilt (7-18) 2000 lira
3. cilt (19-30) 2000 lira
4. cilt (31-42) 2000 lira (KDV Dahil)

C.B. MacPherson, 400(320)
Öretim Tarzının Eklemlenmesi Ozerline, Lachau-Wolpe-Mouzelis-Foster, Carter-Taylor-Ersoy, 900(720)
İktisat Topluluktan Uyar Topluma, Alseddin Sena, 1200(960)
Siyasal Muhalefet, Nohel Turgut, 1200(960)
Sosyalist İlkeler'de Yönetime Katılma, Yavuz Sabuncu, 600(480)
İslam'da Kadın, Almet Ağaoğlu, 300(240)
Kaybolmuş Paradigma: İnsan Doğası, Edgar Morin, 600(380)
İnsanın Sekiz Çağı, Erik H. Erikson, 300(240)
Hz. Muhammed ve Charlemagne, Henri Pirenne, 850(640)
Çağdas Siyasal Düşünceler, E. Macpherson, 2000(1600)
Siyonizm ve İrkçilik, Der. ve Çev. Türkiye Adalet, 900(720)
Ağzımsızlık ve Siyasal Yapılar, Sadun Emremp, 550(440)
Piyyasa Ekonomisi ve Demokrasi, Asar Linbeck, 450(360)
Kalkınmanın Sonu, Francis Parant, 500(400)

ONUR YAYINLARI Yüzde 20 İndirim

Hançer ve Lirlik, Metin Demirtay, 250(200)
Kapitalizm ve Tarım, Muzafer İ. İhan Erdost, 300(240)
Mukaddime I, İbnü'l-Haldun, 750(690)
Büyük Yayıtlar, Hegel, 500(400)
Seksüel Seçme, Charles Darwin, 800(640)
Emeğin ve Emekçilerin Tarihi, Pirie Brizon, 800(640)
Rölativitenin Alfabetesi, Bertrand Russell, 350(280)
Evren ve dönüşümleri, Roland Omnes, 400(320)
Fiziklin Evrimi, A. Einstein-L. Infeld, 500(400)
Kemal Atatürk ve Çağdas Türkçe, Johannes Glasneck, 600(480)
Türkiye'de Fasist Alman Propagandası, Y.N. Rozaliyev, 500(400)
Türkiye'de Kapitalizmin Gelişme Özellikleri Y.N. Rozaliyev, 600(480)
Osmanlı İmparatorluğunun Yen Sömürgeleştirilmesi, A.D. Novıçev, 350(280)
Okulun Toplumsal İşlevi, Ignacy Szaniawski, 500(400)
Albert Einstein, Leopold Infeld, 350(280)
Tüplerin Kökeni, Charles Darwin, 1100(880)
Bilim ve Yazın Arasında, Muzafer İ. Erdost, 400(320)
Osmanlı İmparatorluğunda Mülkiyet İlişkileri, Muzafer İ. Erdost, 600(480)

KUZEY YAYINLARI, Yüzde 20 İndirim

Yürüyüşler ve Duruşlar, Ali Bengülcan, 250
Marx'ın Sanat Felsefesi, Mihail Lifshits, 400
Anlamblın, Pierre Guldraud, 450
Elastik Kuramları, J.C. Carion-F. Filloux, 400
İstiridye Körşenleri, Jack London, 450
Sarı, Yaz-Boris Pasternak, 300
Jeny Lunvers, Boris Pasternak, 300
Aynı Yıl, Andre Gide, 400
Spartacus, Arthur Koestler, 750
Goloviev Allesi, Saltikov Şchedrin, 1000
Bir Ceza Avukatının Anıları, Faruk Eren, 300
Kadınlar Okulu, Andre Gide, 450
Dünyaya Göşen Adam, Walter Tevis, 450
Kaputt-Curzio Malaparte, 1000
Volga Avrupadan Geçer, Curzio Malaparte, 750
Tepedeki Ev, Erskine, 500
Başatdırın İnsan, Albert Camus, 700
Sapho, Alphonse Daudet, 450
Savaş ve Barış, Lev Tolstoy, 400
Kartel mi, Güneş mi, Octavio Paz, 450
Altenburg'un Ceviz Ağacı, Andre Malraux, 500
Anılar, İlyas Ehrenburg, 600
Sinekler, Jean Paul Sartre, 300
Gündoğumu, Joan Baez, 500
Zima Kavasağı, Yavuz Sabuncu, 350(280)
Soytan, Maksim Gorki, 400(320)
Yunan Dosyası, Ali Bengülcan, 400(320)
Cann Cizmeleri, Mihail Zoşenko, 900(720)
Yunan Gün, Jack London, 900(720)
Altı Numaralı Koşu, Anton Cehov, 400(320)
Beckett, Jean Anouilh, 400(320)
Devrimci Yapan Oğ Adam, Bertram D. Wolfe, 1500(1200)
Duman, Turganyev, 800(640)

MAYA YAYINLARI Yüzde 20 İndirim

Küçük Felsefe Tarihi, Sükrü Gündüzlü, 495(396)
Psikanaliz ve Sonrası, Engin Geçten, 770(616)
Çağdas Yaşam ve Normal Dışı Davranışlar, Engin Geçten, 880(704)
Solark, Stanislaw Lem, 330(264)
Gözetim Sistemi Öyküleri, Ömercan İsaç Asımov, 440(352)
Evrenin Türklüğü, G. Altov-V. Juvaleva, 275(220)
Uzayda Plank, Arkadi, Boris Strugatski, 330(264)

DE YAYINLARI Yüzde 20 İndirim

Gökçök, Can Yücel, 400(320)
Yeter ki Kararmasın, Onat Kutlar, 300(240)
Diderot (Çağ, Yaşam ve Eseri), Servet Tanrı, 350(280)
Diderot, Andre Cresson, 300(240)
Rahibe, Denis Diderot, 450(360)
Filozofca Düşünceler, Denis Diderot, 300(240)
Küçük Paşa, Ebubekir H. Tepeyran, 500(400)
Edebiyat Anıları, H. İzzettin Dinamo, 400(320)
Tahtlaradaki Ev, İnanlı Bekir Tez, 350(280)
Aşkanklıklar da Değişir, Yannis Ritsos, 350(280)
Red Türkçesi, Okay Gönensin, 400(320)
Saf Silir Yoktur, Mayakovsky/Eluard/Brecht/Aragon/ Neruda, 400(320)
Gerçekçi Düşüncenin Kaynakları, Atsar Timucin, 500 (720)
Estetik, Avner Zhas, 650(520)
Yazann Sorumluluğu, Mihail Solohov, 400 (320)
Gerçekçiliği Evrensel Mirası, Anna Seghers, 450(360)
Hiroşima, John Hersey, 300(240)
Carrer Ana'nın Tüfeydi, B. Raent-Denize Giden Atillaç, J.M. Synge, 400(320)
Boşyan Tas, Albert Camus, 200(160)
Secmeler, Blaise Cendrars, 300(240)
Kursun Asker, Lubomir Levçev, 300(240)
Boşuntulu Sokaklar, Ömer Özil, 200(160)
Doştovskiy, Andre Gide, 450(360)
Petro Preme, Juan Rofio, 200(160)
Lanetli, Erendiz Atas, 650(520)
Ufukun Dışında, Süreyya Berfe, 850(600)
Seytanın Altınları, İkbal Tamer, 500(400)
Seksan Günde Dünya Gezisi, Jules Verne, 300(240)
Sefranca Tümüve Hazırlığı, Aleksandr Koblenz, 500(400)
Eric, Charles H. Goren, 400(320)
Sinema Bir Sanat, Önat Kutlar, 600(480)
Gerçekçiliğin Boyutları, Louis Aragon, 500(400)
Silir Boşuna Yazılmamış Olacak, Pablo Neruda, 500(400)

DEĞİŞİM YAYINLARI Yüzde 20 İndirim

Doğabilimsel ve Teknik Araştırma Yöntemleri, Çev. Zeki Tez, 500(400)
Modern Anayasalar, Mehmet Turhan, 500(400)
Gerçekçi Anayasalar, 500(400)
Sosyoloji ve Felsefe, Georges Gurvitch, 700(560)
Gurvitch Sosyolojisi, Kadir Cangızbay, 500(400)

HACAN YAYINLARI Yüzde 20 İndirim

Tren Gidiyor, Yılmaz Onay, 300(240)
Umut Silirleri, Niyazi Akıncıoğlu, 600(480)
Dayan Ey Sevdam, Ayten Mutlu, 250(200)
Hamidek Basi, Talip Ayyıldız, 400(320)
Anadamar, O. Numan Baran, 300(240)
Marlene Phoda-Bir Halk Düşüncesi, F.G. Lorca-H. İbraz, 500(400)
Dört Oyun, Yılmaz Onay, 600(528)
Eski Tahrırları Kaptan, M. Mesut Erutay, 250(200)

ÇEVREN YAYINLARI Yüzde 20 İndirim

Uzun Lafın Kısası (Gençlik Karikatürleri), 250(200)